Adila BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

اللغة العربية

1

للمدارس الثانوية
الصف الأول

1. razred SREDNJE škole

ADILA BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

I. RAZRED SREDNJE ŠKOLE

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA
IZDAVAČKA KUĆA "LJILJAN", SARAJEVO

Sarajevo, 1997.

PREDGOVOR

Potreba za udžbenikom savremenog arapskog jezika za srednje škole podstakla je Ministarstvo za obrazovanje Republike Bosne i Hercegovine da raspiše konkurs za izradu takvih udžbenika.

U Prvoj klasičnoj gimnaziji u Sarajevu još od davne 1954/55. šk.g. u programu je arapski i turski jezik. Cilj je bio da se osposobi jedan kadar mladih orijentalista. To nastojanje podsticala je Katedra za orijentalne jezike otvorena šk.g. 1950/51. Međutim, što se tiče arapskog jezika udžbenika nije bilo sem gramatike autora dr. Sikirića i koautora štampane 1936. god.

Kako sam svoj radni vijek provela u Prvoj gimnaziji i predavala historiju, arapski i turski jezik, pokušala sam da na osnovu svojih bilježaka te dostupnih mi sličnih udžbenika i dugogodišnjeg rada i iskustva sa učenicima napišem za potrebe srednjih škola udžbenike arapskog jezika. Pred sobom sam imala meni dobro poznat uzrast učenika kojima su namijenjeni ovi udžbenici. Nastojala sam da dadem i koncepciju gramatičko-sintaksičkog gradiva i vježbi koje će zainteresirati i motivirati učenika da krene i sam u sistematsko izučavanje ovog zaista lijepog svjetskog i vjerskog jezika i njegove prebogate leksičke i literarne građe.

Udžbenik za sva četiri razreda radila sam prema Nastavnom planu i programu koji je sačinjen u Pedagoškom zavodu Republike BiH. I pored ozbiljne manjkavosti datih programa trudila sam se da udžbenici dobiju kvalitet savremenog jezika, ali i da sačuvaju maksimalni fundus klasičnog arapskog jezika bez koga ne bi bilo moguće ni ući u specifičnosti ovog jezika. Dāti tekstovi su obogaćeni arapskim poslovicama, kur'anskim citatima kao i savremenim literarnim odlomcima. To će, nadam se, omogućiti učeniku da uoči razliku između savremenog i klasičnog jezika te da sa mnogo više interesa prati vlastiti razvoj i svoj uspjeh.

Pri radu sam se koristila gramatikama nekih arapskih autora. Gramatiku autora Caspari-Muller (na njemačkom jeziku) koristili su autori udžbenika izdatih kod nas (Kadić i Bulić te dr. Sikirić) ja sam se koristila i njihovim udžbenicima i pomenutom gramatikom.

Voljela bih da nastavnici kojima su i namijenjeni ovi udžbenici svojim radom ispune sve po njima uočene propuste i da učenicima učenje ovog jezika

olakšaju i uljepšaju. Da ih navode na prihvatanje potrebe učenja stranog jezika jer to je putovanje kroz nepoznate predjele ljudskog duha, a učenjem arapskog jezika ti predjeli su neizmjerno široki!

Sretna sam što sam mogla iskoristiti ovu šansu da iza mene ostane mali trag mog zanimanja koje sam jako voljela i krajnje korektno obavljala.

Ostaje mi da se nadam i od svega srca želim da ovi udžbenici posluže pored nastavnika i učenika i svima onima koji imaju interes za učenjem arapskog jezika te da u tom pravcu postignu uspjeh.

U Sarajevu, septembra 1996 god.

ADILA (R) BEGOVIĆ-CHABBOUH

بسم اللّه الرحمن الرحيم

——

إلى أولادى

UVOD

Arapski jezik koji izučavamo je jedan od rijetkih živih jezika iz semitske porodice. Najveći broj jezika iz ove porodice niko više ne koristi u svom izražavanju zato što su to stari, veoma stari jezici drevnih izumrlih civilizacija. A kao što je svaka živa materija podložna rastu, razvoju i konačno propadanju, tako je i jezik; rađao se i razvijao sa svojom zajednicom i sa njome nestajao. Ti narodi, koji su pripadali veoma razvijenim civilizacijama, ostavili su iza sebe mnoge znanosti bez kojih bi ova naša civilizacija bila siromašna.

Svi jezici koji pripadaju jednoj porodici imaju među sobom i sličnosti i razlika. Tako i arapski jezik ima određenih veza sa ostalim samitskim jezicima. Radi lakše orijentacije unutar te velike semitske porodice jezika svrstat ćemo ih po grupama:

Prvu grupu čine jezici: moabski, fenički i starohebrejski. Prva dva od navedenih su izumrli, a starohebrejski jezik je u neku ruku kuriozitet. On je, naime, također počeo odumirati. Znali su ga i služili se njime samo vrlo obrazovani rabini (svećenici) u molitvi. Nastankom države Izrael on je uveden kao službeni jezik te države i bilo je naređeno njegovo učenje. Ta grupa spada u sjeverozapadnu skupinu.

Drugu grupu čine sve mrtvi jezici, kao akadski, asirski i babilonski. To je tzv. sjeveroistočna skupina.

Konačno, naš predmet izučavanja, arapski jezik, spada u zajednicu sa malteškim jezikom koji se služi latiničnim pismom. To je tzv. sjeverna podgrupa.

Južna podgrupa su također mrtvi jezici sa juga Arabijskog poluostrva, zatim je tu i etiopski sa Eritrejom i dijalekti arapskog jezika južne Arabije.

Arapski jezik (al-lugatu-l-fusha) je u upotrebi na veoma širokom području od Iraka, Sirije, Libana, Jordana, Kuvajta, Omana, Hadramauta, Jemena, Saudi Arabije, Adena, Egipta, Libije, Tunisa, Alžira, Maroka, Mauritanije, Sudana, dijela Izraela, Bahrejna, dijelova Somalije i Etiopije na mnogim otocima uz obale ovih država, na istočnoj obali Afrike do Zanzibara, u dijelovima Amerike, u bivšem Sovjetskom savezu, njegovom azijskom dijelu, u Iranu, Afganistanu, Turskoj, dijelovima Indije, Pakistanu i Bangladešu, Indoneziji[1], *svuda*

1 Klasični arapski jezik koristi se, ako tako mogu reći, kao „drugi jezik“ među stanovništvom islamske vjeroispovijesti u tim zemljama.

gdje je prihvaćena arapska kultura. Zovemo ga *klasični* jer je drugačiji od dijalekta (ma koje oblasti) a razumljiv svakom iole obrazovnom, pismenom čovjeku. On je prije svega jezik uzvišenog Kur'ana, jezik nauke, historije i književnosti. On će u svom razvoju imati svoj „zlatni period" od pojave islama, tj. od VII. st. n.e. do XVIII. st. n.e kad počinje period modernog jezika.

Prvi pisani spomenik na klasičnom jeziku je tzv. Namarski natpis iz 328.g. pa se od tada do pojava islama taj period zove predislamski (al-džahiliyyatu). Njega karakteriziraju zbirke pjesama poznate pod imenom *al-muallakatu* (izvješene). Te su zbirke nastale kao rezultat izuzetno bogate književnosti - (naročito poezije) koja je u tom periodu predstavljala vrhunac stvaralaštva. Rečene i napisane klasičnim jezikom, a odabirane po vrlo strogim kritirijima, vješane su na zidove Kabe u Mekki i tu bi ostajale cijelu godinu do narednog sabora i pojave nekih drugih pjesnika koji su se željeli predstaviti. Poezija je uvijek bila cijenjena među Arapima - ali prema ocjeni mnogih stručnjaka, jezik džahiliyyata i njegove poezije nije nikad dostignut.

Sasvim je jasno da će i pismenost naglo porasti sa pojavom islama, pa samim tim, i razvoj nauke u svim njenim segmentima. Islam propovijeda i traži od muslimana da uče, da traže nauku i da je šire i prenose ma gdje bili. U Kur'ani - kerimu ima takvih zahtjeva na više mjesta. Kad se to zna, onda postaje jasno kako je *zlatni period* arapske kulture rezultirao tako bogatim naučnim dostignućima a naročito prirodnih nauka. Naime, evropski srednji vijek poznat je među evropskim historičarima kao period mračnjaštva. U tadašnjoj evropskoj kulturi priznata je samo teologija (filozofija je njena sluškinja) a među Arapima, u to doba živi i radi mnoštvo matematičara, fizičara, hemičara, biologa, zoologa, geografa, astronoma, astrologa i, naravno, historičara, književnika, pjesnika i pisaca uopće.

Islam kao religija, koja je uvijek bila otvorena prema onome što je među ljudima dobro i korisno, dozvoljava širenje i drugačijih mišljenja i vjerovanja ukoliko nisu uperena protiv njega samog i njegovih shvatanja i postulata. Otuda već od VII. st. n.e. nailazimo na mnoge prijevode antičkog stvaralaštva.

Naslijedivši stare civilizacije na obalama Eufrata i Tigrisa te one uz Nil i one na istočnoj strani Mediterana, arapski su naučnici asimilirali glavne crte grčko-rimske kulture. Njihova posrednička uloga između Bliskog Istoka i Evrope dovest će do širenja nauke i u Evropi i do određenog napretka koji će pre-

thoditi pojavi renesanse. Tome čisto evropskom napretku nije doprinio ni jedan narod više od Arapa.

Evropa je došla u kontakt sa arapskom civilizacijom i kulturom za vrijeme krstaških ratova. Papa Urban II. pozvao je krstaše da krenu na istok radi oslobađanja Hristova groba od „pogana“ još s početka XI. st. n.e. Pravi razlog bio je bogatstvo Istoka, ali i veliko znanje koje se steklo na tim prostorima. Papska kurija i evropski vladari (naročito Francuzi, Englezi i dr.) organizirat će još sedam krstaških vojni i u silovitom naletu, ubijajući i paleći sve pred sobom, počet će stvarati mini države krstaša. Pošto je uspjeh bio prilično labav i neznatan, crkva će organizirati čak i tzv. dječiji krstaški rat. Glavnu vojsku u tim ratovima činili su svećenici Katolici, Teutonci, Jovanovci i mnogi dr. Arapska država i kultura neće iza toga nestati, naprotiv, bit će to velika državna zajednica čiji će napredak zaustaviti tek invazija francusko-engleskog imperijalizma.

Paralelno sa klasičnim jezikom razvijao se stoljećima tzv. obični - jednostavan jezik اَللُّغَةُ الْعَامِّيَّةُ (al-lugatu-l-ammiyyetu) koji je doveo do niza dijalekata (arabijski, sirijski, irački, palestinski, egipatski, magrebski (Tunis, Alžir, Maroko). Svi se dijalekti između sebe razlikuju, ne samo po izgovoru nekih glasova. (u Egiptu je ج = ğ, ذ = d̲ i sl., a u Libanu ima čak i jedan glas koji zvuči kao naše ž, u sjevernoafričkom (Magrebu) ima i po dva pa i više konsonanata bez vokala i sl.).

Mnogo je pokušaja u najnovije doba za stvaranje tzv. اَللُّغَةُ الْوُسْطَى srednjeg jezika, koji bi olakšao sporazumijevanje, a s druge strane, doveo do ponovnog zbližavanja svih koji govore arapski jezik - jer ih dijalekti sve više udaljavaju jedne od drugih.

Bez obzira na to tzv. klasični jezik je prije svega jezik Kur'ani-kerima, zatim su tu djela svih naučnih dostignuća u arapskom jeziku - i samo da se zna da je od IX.-XII. st. n.e. na arapskom klasičnom jeziku napisano naučnih djela - uključujući i teologiju islama - više nego na ma kome drugom jeziku na svijetu!

Možda je tzv. „moderni arapski jezik“ stilski razumljiviji, možda je u upotrebi manje sinonima (istoznačnica) - čime arapski jezik obiluje. Činjenica je da savremena antiarapska politika teži da podvoji narode koji govore arapski jezik uvodeći u njihov govor svoje izraze (tuđice) i tako sve više razbija taj nekad jedinstven i moćan korpus onih koji su prihvatili islam i arapski jezik.

Lingvistika (nauka o jeziku) spada u starija naučna dostignuća među Arapima. Gramatika, koju je sačinio Sibawayh - poznata pod imenom الكتاب - *Knjiga* bila je toliko poznata da kad bi neko rekao čitam *Knjigu*, to je sigurno bila gramatika. Dva lingvistička centra (Basra i Kufa) su se nadmetala u radu pa je zdravi rivalitet među njima dostigao vrlo visok stepen. Arapi su veoma ponosni na svoj jezik, rječitost, ljepotu izraza i melodičnost - i s pravom. Taj čudesno fin jezik ima izvanrednu mogućnost u izrazu kakvu nema nijedan drugi jezik koji je dopro do nas. Arapska polisemija (više značenja jednog pojma) nema među jezicima premca.

Jezik koji je preko turskog jezika došao do nas, zbog svojih izuzetnosti, bio je dvorski jezik i to u mnogim državama i Azije i Sredozemlja.

FONETIKA

TABELARNI PREGLED br. 1

حُرُوفُ الْهِجَاءِ ARAPSKOG PISMA ILI حُرُوفُ الْمَبَانِي

IZGOVOR	NAPOMENA	NA KRAJU	U SREDINI	NA POČETKU	SAMO
a - kratko		ـأَ	ـأَ	أَ	أَ
u - kratko		ـأُ	ـأُ	أُ	أُ
i - kratko		ءِ	ـإِ	إِ	إِ
b		ـب	ـبـ	بـ	ب
t	ili na kraju ـة ili ة	ـت	ـتـ	تـ	ت
ṣ	mehko s	ـث	ـثـ	ثـ	ث
đ(ğ)		ـج	ـجـ	جـ	ج
h̠		ـح	ـحـ	حـ	ح
ḥ		ـخ	ـخـ	خـ	خ
d		ـد	ـد	د	د
d̠	mehko z	ـذ	ـذ	ذ	ذ
r		ـر	ـر	ر	ر
z	isti kao naš glas z	ـز	ـز	ز	ز
s		ـس	ـسـ	سـ	س
š		ـش	ـشـ	شـ	ش
ṣ	tvrdo s	ـص	ـصـ	صـ	ص
ḍ	tvrdo d	ـض	ـضـ	ضـ	ض
ṭ	tvrdo t	ـط	ـطـ	طـ	ط
ẓ	tvrdo z	ـظ	ـظـ	ظـ	ظ
ajn (‘)	grleni glas a	ـع	ـعـ	عـ	ع
ġ	grleni glas g	ـغ	ـغـ	غـ	غ
f		ـف	ـفـ	فـ	ف
q	grleni glas k	ـق	ـقـ	قـ	ق

IZGOVOR	NAPOMENA	NA KRAJU	U SREDINI	NA POČETKU	SAMO
k	obično naše k	ـك	ـكـ	كـ	ك
l		ـل	ـلـ	لـ	ل
m		ـم	ـمـ	مـ	م
n		ـن	ـنـ	نـ	ن
h	glas koji se čuje kao izdahnuti glas h	(ـه) ـة	ـهـ	هـ	ه
w	i kao oznaka za dugo u	ـو	ـو	و	و
y	kao glas j i dugi vokali	ـى	ـيـ	يـ	ى

ARAPSKO PISMO

Arapsko pismo je jedno od najrasprostranjenijih semitskih pisama. Nastalo je u IV. i V. stoljeću od nabatejskog pisma koje opet predstavlja arapskom jeziku najbližu varijantu aramejskog pisma. Preko tzv. novosinajskog pisma arapsko pismo se razvilo u dvije paralelne varijante. To je ono koje se razvilo u Mezopotamiji i zove se kufsko pismo čija je karakteristika uglati monumentalni oblici - i druga varijanta tzv. nesih koje se karakteriše kurzivnim oblicima. Ovaj će nesih postati jedno od najraširenijih svjetskih pisama. Mnogi ogranci, koji su se iz njega razvijali, ne razlikuju se mnogo međusobno pa tako imamo perzijsku varijantu (ta'alik), u Indokini i na Malajskom arhipelagu (pegon), i nekoliko, za različite svrhe upotrebljavanih, u Osmanskom carstvu kao što su; rika-kurzivno, divani-dvorsko, sulus-ornamentalno, sijakat-janičarsko itd.

Arapsko pismo ima 28 slova za konsonante i jedan poluglas koji se zove هَمْزَةٌ (hemzetun). Od tog broja 22 znaka su iz semitskog alfabeta a 6 je specifično arapskih glasova. Samoglasnici se mogu obilježiti iznad ili ispod slova

određenim znakovima, a na taj način se obilježava i konsonant koji se ne može pročitati s vokalom (koji nema na sebi vokala) kao i onaj konsonant koji se mora čuti udvostručen. Posebnim znakom se obilježava onaj elif ٱ koji se ne smije pročitati a posebnim onaj koji se mora čuti kao dug vokal - a - آ.

Svi se arapski znaci pišu zdesna nalijevo osim znakova za brojeve koji se pišu slijeva nadesno.

Većina slova piše se na četiri načina, a manji broj na dva. Na jedan način kad stoji samo, na drugi kad njime počinje riječ, na treći kad se nalazi u sredini riječi i na četvrti kad stoji na kraju riječi.

Osim ove podjele, arapski su gramatičari izveli i nekoliko drugih. Tako npr.:

a) znaci koji se mogu vezati s obje strane

b) znaci koji se mogu vezati samo sa desne strane

c) znaci koji imaju tačke i oni koji ih nemaju

d) znaci koji se zovu *sunčeva slova*

e) znaci koji se zovu *mjesečeva slova* (o ovoj podjeli govorit ćemo opširnije kad budemo obrađivali određeni član).

Arapsko pismo ne poznaje interpunkciju (sem u novije doba, i to djelimično!) pa prema tome nema posebnih znakova za velika i mala slova. Priložena tabela, prema onome što smo već o pismu kazali, predstavlja štampana slova, dok će se rukopis formirati sam po sebi i, razumljivo, imat će nešto individualno u sebi ali će ostati u okvirima naše tabele.

Kad su pojedini narodi preuzimali arapsku kulturu, jezik i ostalo, ovo je pismo bilo prilagođavano glasovnim zakonima tih naroda i njihovih jezika. Tako su nastala pisma; perzijsko, hindu, malajsko, afgansko, kurdsko, tursko, pisma raznih tatarskih grupacija i tzv. arabica nastala u našim krajevima u doba Osmanlija.

Na ovom pismu nastale su literature koje arapski književnici nazivaju اَلْعَجَمِيَّةُ (al-'adžamiyyatu) - nearapski, strani, barbarski - a koje se danas pod uticajem španjolskog jezika zovu „aljamiado" ili alhamijado književnosti. I u nas, u bosanskoj srednjovjekovnoj književnosti, nastala su takva djela na narodnom jeziku pisana tzv. arabicom.

Iz naše tabele se vidi da sljedećih glasova nema u bosanskome jeziku, to su:

ث mehko ṯ (saun)

ح grleni glas ḥ (haun)

خ zadnjonepčani glas ẖ (haun)

ذ mehko ḏ (zaun)

ص tvrdo ṣ (saun)

ض tvrdo ḍ (daun)

ط tvrdo ṭ (taun)

ظ tvrdo ẓ (zaun)

ع grleno a‘ (ajnun)

غ grleno ġ (gaynun)

ق grleno q (kafun)

و (wawun) zvučni usneni

ء (hemzetun) bezvučni

U tabeli nije moglo biti izdvojeno jedno slovo ة ـة, koje se zove تَاءٌ مَرْبُوطَةٌ (taun marbutatun) to znači vezano „te“ ili kratko „te“, a zovu ga i تَاءُ التَّأْنِيثِ (tau-t-tanisi) „te“ za oznaku ženskog roda. Ovaj znak je u stvari glas ه ـه (haun) kome smo dodali dvije tačke. Svaka imenica koja je u jednini ženskog roda (osim onih koje su prirodnog ženskog roda) dobiva na kraju ovaj znak (ة) ـة da označi ženski rod, pa se od ت (تَاءٌ طَوِيلَةٌ) (taun tawilatun) po tome i razlikuje.

U svom jeziku Arapi nemaju sljedećih glasova pa nemaju, što je i razumljivo, ni znakove za njih. To su naši glasovi i slova: c, č, ć, dž, lj, nj, p, ž, o, e i v.

Zbog toga će se riječi u kojima se nalaze slova gore navedena transkribovati onako kako je to najbliže arapskom izgovoru i jeziku. Npr.: Sarayifu, Busna va Harsak, Jahurina, Uzran i dr.

سراييفو – بوسنى وهرسك – ياهورينا – اوزرن

Da bismo lijepo, tačno i tečno govorili strani jezik, veoma je važno naučiti pravilan izgovor glasova toga jezika. U tom smislu razmotrit ćemo najprije mjesta - organe gdje se arapski glasovi formiraju.

Arapski je jezik grleni, bez mnogo vokala, ali uza sve, posljeduje finu intonaciju i ima ogromne izražajne mogućnosti. On je i nastao kao jezik beduina, je-

zik pustinje. Zato je njegova širina u izražavanju beskrajna kao i njegova pustinja što je! Njegovi glasovi uza sav svoj gutarlni karakter zvuče lijepo u lijepo izgovorenoj riječi.

Konsonanti u arapskom jeziku

Prema mjestu obrazovanja arapski se konsonanti (suglasnici) dijele na:

usnene:

ب ف م و

(baun, faun, minum i wawun)

zubne:

ت ث د ذ ز س ص ض ط ظ

(taun, saun, dalun, zalun, zaun, sinun, sadun, dadun, taun i zaun)

jezične:

ر ل ن

(raun, lamun, nunun)

prednjonepčane:

ى (يا) ش ج

(yaun, šinun i džimun)

zadnjonepčane:

ح خ ع غ ق ك هـ (ه) ء

(haun, haun, aynun, gaynun, qafun, kafun, haun i hemzetun)

Prema tvorbi konsonanata u arapskom jeziku izdvojit ćemo one koji su bliski konsonantima kojih imamo u bosanskome jeziku. Zatim ćemo ponaosob objasniti izgovor onih kojih u našem jeziku nemamo.

U tabeli koja slijedi istaknut ćemo glasove koji su i po obrazovanju, izgovoru i upotrebi isti kakve ima i naš jezik.

Prvi glas u arapskom jeziku je elif (ا) - Nećemo ga isticati jer on je samo nosilac poluvokala hemze (ء) pa ako ne nosi vokal, na sebi, nema fonetske vrijednosti.

Ipak - naznačit ćemo kako piše.

Tabela 2.

PRIMJER	TRANSKRIBIRANO	PIŠE SE				IME SLOVA
		NA KRAJU	U SREDINI	NA POČETKU	SAMO	
أَمَرَ أَبٌ naredio je otac	(a, u, i)	ـا	ـا	ا	أَ إِ أُ	elifun
بِئْرٌ bunar	B	ـب	ـبـ	بـ	ب	baun
تَاجٌ kruna	T	ـت	ـتـ	تـ	ت	taun
جَدٌّ djed	DŽ (Ğ)	ـج	ـجـ	جـ	ج	džimun
دَائِرَةٌ krug	D	ـد	ـد	د	د	dalun
رِزْقٌ opskrba	R	ـر	ـر	ر	ر	raun
زَادٌ opskrba	Z	ـز	ـز	ز	ز	zaun
سَبَبٌ uzrok	S	ـس	ـسـ	سـ	س	sinun
شَبَابٌ mladost	Š	ـش	ـشـ	شـ	ش	šinun
فَتَاةٌ djevojka	F	ـف	ـفـ	فـ	ف	faun
كَبِيرٌ velik	K	ـك	ـكـ	كـ	ك	kafun
لِبَاسٌ odjeća	L	ـل	ـلـ	لـ	ل	lamun
أُمٌّ majka	M	ـم	ـمـ	مـ	م	mimun

PRIMJER	TRANSKRI-BIRANO	PIŠE SE				IME SLOVA
		NA KRAJU	U SREDINI	NA POČETKU	SAMO	
نَتِيجَةٌ rezultat	N	ـن	ـنـ	نـ	ن	nunun
هَدَأَ smiriti se	H	ـه	ـهـ	هـ	ه	haun
يَتِيمٌ siroče	J (Y)	ـى	ـيـ	يـ	ى	jaun

Hajde da nabrojimo i one znake koji se mogu vezati samo sa desne strane; Dakle konsonante koji imaju samo dva načina pisanja. To su harfovi koji se zbog te svoje osobine zovu „rastavljeni" al-hurufu-l-munfasilatu اَلْحُرُوفُ الْمُنْفَصِلَةُ ا د ذ ر ز و = (ima ih šest).

Harfovi (znaci, slova) koja se mogu vezati sa obje strane, što znači da imaju četiri načina pisanja i koji se s toga zovu „vezani, sastavljeni" su al-hurufu-l-muttasilatu اَلْحُرُوفُ الْمُتَّصِلَةُ, evo ih:

ب ت ث ج ح خ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن ه ى

Spoj konsonanta lamun ل i ا i elifun dalo je لا (la) koje su nekad neki gramatičari računali kao poseban harf.

Harfovi koji su obilježeni tačkama (punktirani) spadaju u grupu koja se zove al-hurufu-l-mudžemetu اَلْحُرُوفُ المُعْجَمَةُ - to su sljedeći harfovi:

ب ت ث ج خ ذ ز ش ض ظ غ ف ق ن

Harfovi koji nemaju tačke ni iznad ni ispod zovu se „tačkom neobilježena slova" al-hurufu-l-muhmalatu اَلْحُرُوفُ الْمُهْمَلَةُ - to su harfovi:

ا ح د ر س ص ط ع ك ل م ه و ى

Kad bolje pogledamo date tabele, vidjet ćemo da je, u suštini, arapski hurufat genijalno i duhovito riješen; da je ustvari na 11 oblika, pomoću tačaka dobro raspoređenih uz minimalan dodatak (od 4 harfa) dobiven cijeli hurufat!

Sunčeva i mjesečeva slova

No, ipak najznačajnija podjela hurufata je ona na tzv. *sunčeva i mjesečeva slova* (al-hurufu-š-šamsiyyatu اَلْحُرُوفُ الشَّمْسِيَّةُ i al-hurufu-l-kamariyyatu اَلْحُرُوفُ الْقَمَرِيَّةُ).

Evo najprije hurufu-š-šamsiyyatu:

ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن

Zovu se tako zato što je harf ش uzet od riječi شَمْسٌ (šamsun) sunce.

Ako riječ počinje jednim od gore navedenih konsonanata i dobije određeni član اَلْ , taj se početni konsonant udvostručava i označava tašdidom, a konsonant ل (lam) od određenog člana se ne čita. Npr.:

اَلرَّجُلُ (ar-rađulu) - poznat čovjek — رَجُلٌ (ređulun) - jedan (neki) čovjek

اَلدَّارُ (ad-daru) - poznata kuća — دَارٌ (darun) - neka kuća

اَلنَّاسُ (an-nasu) - određeni ljudi — نَاسٌ (nasun) - neki ljudi

اَلصَّدْرُ (as-sadru) - određena prsa — صَدْرٌ (sadrun) - prsa (uopće)

اَلسَّمَاءُ (as-samāu) - nebo — سَمَاءٌ (samaun) - nebo (uopće)

Ovo su konsonanti:

ب ج ح خ ع غ ف ق ك م و ه (هـ–ه) ى

koje zovemo al-hurufu-l-kamariyyatu. Ako jednim od ovih konsonanata počinje riječ, nema udvostručavanja tog početnog konsonanta, npr.:

اَلْخِدْمَةُ (al-hidmatu) - usluga, služba — اَلْعِبَارَةُ (al-ibaratu) - objašnjenje, sinonim

اَلْخُبْزُ (al-hubzu) - hljeb — اَلْعَجَمُ (al-ađamu) - Nearapi, stranci

اَلْحِوَارُ (al-hiwaru) - dijalog — اَلْوَفْدُ (al-wafdu) - delegacija

اَلْحَالُ (al-halu) - položaj, stanje

قَمَرٌ (kamarun) - mjesec na nebu, ne onaj u kalendaru — اَلْقَمَرُ (al-kamaru) - određeni mjesec

جَدٌّ (džaddun) - neki bilo koji djed — اَلْجَدُّ (al-džaddu) - određeni djed

كَلَامٌ (kalamun) - ma koji govor — اَلْكَلَامُ (al-kalamu) - određeni poznati nam govor

Zatim je tu skupina od tri harfa koja su veoma fleksibilna (često se međusobno pretvaraju jedni u druge ili se sasvim ispuštaju. Zbog te svoje osobine nazvana su „bolesna", slaba, slova al-hurufu-l-illatu الْحُرُوفُ الْعِلَّةُ to su ا و ي a sva ostala slova zovu se „zdrava" al-hurufu-s-sahihatu الْحُرُوفُ الصَّحِيحَةُ.

Konačno imamo skupinu harfova koji se zovu al-hurufu-z-zawaidu الْحُرُوفُ الزَّوَائِدُ dodatna slova to su:

ا ت س ل م ذ و ه ي ء

Ako se u riječi nađe neki harf koji nije iz korjena, onda je to uvijek jedan od gore navedenih. Njima se u riječi označavaju razne fleksije kao što je vrijeme, rod, broj, određenost i sl.

Korjeniti konsonanti se zovu al-hurufu-l-asliyyetu الْحُرُوفُ الأَصْلِيَّةُ.

Arapski konsonanti koji se po izgovoru razlikuju od naših

Vratimo se ponovno skupini harfova koji su nepoznati našem jeziku da ih razvrstamo prema mjestu nastojanja i načinu izgovora. Posvetit ćemo im posebnu pažnju jer od toga, koliko usvojimo njihov specifikum, zavisit će naš lijep i pravilan izgovor ovog velikog svjetskog jezika.

Glas ث (ṯ) međuzubni strujni konsonant - frikativ. Pravilan izgovor se postiže ako se vrh jezika priljubi na gornje sjekutiće a onda se brzo, odsječeno izgovori naše s - slobodno malo se protepa - poput engl. th u riječi thing. Spada u bezvučne konsonante jer pri njegovom izgovoru ne koristimo glasne žice - npr.:

ثَلْجٌ (saldžun) - snijeg

أَثَرٌ (asarun) - trag, ostavština

ثَالِثٌ (salisun) - treći

Glas ذ (ḏ) izgovara se poput njegovog bezvučnog para, ovo je dakle, zvučni međuzubni frikat. Postavite li jezik na gornje sjekutiće i protepate da izgovorite z imate pravilan izgovor (koji je sličan eng. th u riječi that ili with) npr.:

أُذُنٌ (uzunun) - uho

لَذِيذٌ (lezizun) - slatko

Glas خ (ẖ) Pravi arapski glas koji se formira duboko u grlu. To je bezvučan duboko zadnjonepčani glas koji bi bio najbliži njemačkom ch, npr. u riječi acht. - Ako kroz poluzatvoreno grlo jezik povučete unazad, a zadnji dio jezika podignete prema nepcu i izgovorite hrapavo naš glas h - čitav govorni organ je pri tome napregnut npr.:

خَيْرٌ (hajrun) - dobro

أَخٌ (ahun) - brat

Glas غ (ġ) i ovo je zadnjonepčani ali zvučni konsonant te predstavlja par glasu خ . Izgovara se isto kao i njegov bezvučni par samo umjesto glasa h izgovorite g zbog napregnutosti govornog organa i on je eksplozivan.

فَارِغٌ (farigun) - prazan

غُلاَمٌ (gulamun) - dječak

Glas ق (q) i ovo je zadnjonepčani bezvučni eksplozivni glas koji je, što se izgovora tiče, u odnosu na govorni organ identičan glasovima h i g samo sad kad ste postigli položaj jezika izgovorite naše k koje mora biti mnogo eksplozivnije nego naš glas k npr.:

رَفِيقٌ (rafikun) - drug

قَلَمٌ (kalemun) - pero

Glas ح (ḥ) i ovo je grleni-strujni glas koji ćete pravilno izgovoriti ako kroz napregnuto grlo glasnica primaknutih, usta malo otvorenih, pustite da vazduh prolazi blago, a da jezik pri tome miruje.

حُلْمٌ (hulmun) - san

نَحْلٌ (nahlun) - pčela

Glas ajn ع (') Još jedan grleni glas - eksplozivni. Izgovara se kroz vrlo stisnuto grlo naš glas a. Pri tome njegov izgovor zavisi i od vokalnog znaka uz njega pa se čuje kao neki naš vokal npr.:

عَدَدٌ (adadun) - broj

عِلْمٌ (ilmun) - nauka

عُمْرٌ (umrun) - život

Emfatici

Glas ص (ṣ) bezvučni emfatik koji se izgovara tako da se zadnji dio jezika uzdigne prema mehkom nepcu i oštro i šumno izgovori glas s.

رَصَاصٌ (rasasun) - olovo

صَيْدٌ (sajdun) - lov

Glas ض (ḍ) zvučni par glasa s. Govorni organi se nalaze u istom položaju kao i pri prethodnom konsonantu s tim što se izgovara naš glas d.

Glas ط (ṭ) zubni bezvučni glas čiji ćete izgovor postići ako jezik blago povijen primaknete uz sjekutiće i pri tome izgovorite naš glas t.

طَرِيقٌ (tarikun) - put

وَطَنٌ (vatanun) - domovina

Glas ظ (ẓ) zvučni frikat koji se izgovara kao i prethodni samo se mjesto t izgovori naše z.

حَظٌّ (hazzun) - sreća

ظَهْرٌ (zahrun) - leđa

Poluglas ء - (hamza) je još jedan emfatik - bezvučni frikat. Pošto njemu pripada posebno poglavlje, vratit ćemo mu se kad za to dođe vrijeme.

Ostao nam je još jedan usneni zvučni konsonant - glas w. On spada u one glasove koje smo preko turskog jezika primili kao v. Međutim, nema u arapskom jeziku glasa v. Ovaj se konsonant izgovara najbliže engl. w (tj. usne su zaokružene a govorni organ nešto napregnut, kao

وَادٍ (wadin) - dolina

وَلَدٌ (waladun) - dijete

Specifičnosti u pisanju dugog vokala - a -

Dugi vokal - a - piše se na dva načina i to:

1. ako se dugo - a - javi na početku ili u sredini riječi, onda se iza znaka ـَ (fetha) doda jedan (elif) ا, npr.:

بَابٌ (babun) - vrata	رَائِقٌ (raikun) - divan, krasan
دَارٌ (darun) - kuća	جَامِعٌ (džamiun) - džamija

Pazi, da ne zaboraviš, da ا (elif) spada u konsonante koji se vežu **samo s desne strane**.

Ako riječ počinje kratkim vokalom - a - ا (elif, hemze, fetha) a iza njega slijedi elif ا, bez vokala, na takav elif stavit će se znak ~ koji se zove مَدٌّ - produženje npr.:

أَامِرٌ – آمِرٌ (āmirun) - zapovjednik

قُرْأَانٌ – قُرْآنٌ (Kur'ānun) - Kur'an

Ako iza elifa dođe hemze ء takav znak se zove اَلأَلِفُ الْمَمْدُودَةُ - dugi ا i nad takav ا (elif) ne stavlja se medd, npr.:

بَغْضَاءُ (bagdāu) - mržnja

صَحْرَاءُ (sahrāu) - pustinja

2. Ako se dug vokal - a nađe na kraju riječi, označit će se konsonantom ى (y) nad kojim stoji ـَ (fetha) npr.:

ذِكْرَى (zikra) - uspomena, sjećanje, opomena

بُشْرَى (bušra) - radosna vijest

اَلْفَتَى (al-fata) - momak, mladić

إِلَى (ila) - ka, k

عَلَى (ala) - na

Ako se ovakav završetak veže za neki sufiks, npr. ličnu zamjenicu konsonant ى se ispušta, i umjesto njega piše se elif, npr.:

بُشْرَاكُمْ - vaša radosna vijest

هُدَاهُ - njegov pravi put

ذِكْرَاكَ - tvoje sjećanje

Napomena: Ako na riječ treba staviti konsonant ى (y) da označi dužinu vokala a, a prije toga već imamo jedno ى koje je na toj riječi u jednini bilo korjeniti konsonant, tada se ovo ى piše elifom ا npr.:

زَاوِيَةٌ (zavijetun) - ugao, kut	هَدِيَّةٌ (hadijjetun) - dar, poklon
زَوَايَا (zavaja) - uglovi, kutovi	هَدَايَا (hadaja) - darovi, pokloni

2. Ovakav znak, kojim se obilježava dugi vokal - a -, zove se اَلأَلِفُ الْمَقْصُورَةُ - kratki elif.

Kad su konsonanti ا و ى upotrijebljeni za oznaku dugih vokala, nad njih se nikad ne stavlja znak za zatvoren slog tj. znak da konsonant nema vokala tj. sukun ـْ.

Ima nekoliko riječi u arapskom jeziku u kojima se dug vokal ničim ne označava. Te riječi se smatraju izuzecima u ortografskom smislu, ali se pri izgovoru vodi računa o dužini vokala. Npr.:

هَذَا (haza) - ovaj

ذَلِكَ (zalike) - onaj

هَكَذَا (hakeza) - ovako

إِلَهٌ (ilahun) - božanstvo

اَللّهُ (Allahu) - Bog

اَلرَّحْمَنُ (er-rahmanu) - milostiv

ثَلَثَةٌ (salasatun) - tri

لَكِنْ (lakin) - ali

اَلْحَرِثُ (El-harisu) - vl. ime

Isto tako ima jedan ا (elifun) koji stoji iza konsonanta wawun. Kad ovaj označava treće lice perfekta u množini za muški rod koji se nikako ne čita, stoji samo da zaštiti taj konsonant pa sei zove zaštitni elif اَلِفُ الْوِقَايَةِ npr.:

كَتَبُوا - oni su napisali

Vokali u arapskom jeziku

U arapskom pismu vokali se označavaju određenim znacima koji se zovu حَرَكَةٌ pl. حَرَكَاتٌ (harakatun pl. harakatun). Ti se znaci stavljaju iznad ili ispod konsonanta - ali samo ako se radi o tzv. kratkim vokalima, dok se dugi vokali označavaju drugačije.

Postoje tri znaka za tri kratka vokala i to:

1. Kratki vokal - a - označava se fethom ـَ iznad konsonanta, npr.:

بَسَمَ (basama) - osmjehnuti se

سَأَلَ (saala) - pitati

2. Kratki vokal - i - označava se kesrom ـِ ispod konsonanta na koga se odnosi, npr.:

كُتِبَ (kutiba) - bilo je napisano

فُعِلَ (fuila) - bilo je urađeno

3. Kratki vokal - u - označava se dammom ـُ iznad konsonanta - a to je u stvari mali, sitan konsonant و.

Kad stoje na samom početku riječi sva ova tri kratka vokala pišu se nad (ispod) elifa - pa tako imamo npr.:

أُ - u

إِ - i

أَ - a

Konsonant sa vokalom zove se مُتَحَرِّكٌ (mutaharrikun), ali ne mora konsonant imati uvijek vokal. Takav konsonant, koji nema svoga vokala, nosi na sebi znak ـْ koji se zove سُكُونٌ (sukunun) a sam konsonant bez vokala zove se سَاكِنٌ (sakinun - miran).

Napomena: Naročito treba istaći da adekvatan izgovor našeg vokala - e - u arapskom jeziku ne postoji ni u kratkom ni u dugom obliku. Izgovor vokala - a, u, e - izmijenjen je preko turskog jezika i takav došao do nas. Izmijenjen izgovor mnogih arapskih konsonanata ušao je u turski jezik, ali to nije predmet našeg sadašnjeg zapažanja. Da bi sačuvali arapski izgovor, barem donekle pravilan, pojavili su se tzv. „jaki (tvrdi) konsonanti" nad kojim se fetha ـَ čuje kao otvoreno - a.

Evo tih konsonanata:

ح خ ص ض ط ظ ع غ ق

U slučaju da jedan od ovih konsonanata bude bez vokala, onda će se fetha ـَ na prethodnom konsonantu (ma koji to bio konsonant) čitati kao otvoren - a - npr.:

فَضْلٌ (fadlun) - dobrota, vrijednost

مَغْفِرَةٌ (magfiretun) - oprost

رَحْمَةٌ (rahmetun) - milost

Da bismo pravilno izgovorili vokal - a - (kad se fetha ne nalazi nad jakim konsonantima), namjestili ste usne kao da ćete izgovoriti naš vokal - e - a pri tome izgovorite kratko - a - i dobili ste pravi arapski izgovor!

Dugi vokali

Nastaju kad se konsonantu, koji nosi kratki vokal, dodaju određeni konsonanti (ـيـ) ى – و – ا i to tako da dugom vokalu - a - odgovara elif ili ى o čemu ćemo govoriti opširnije. Dugom vokalu - i - odgovara kesra ـِ i konsonant (ـيـ) ى , a dugom vokalu - u - odgovara damma i ـُ konsonant و npr.:

كَرِيمٌ (karimun) - plemenit

Ovdje konsonant ر nosi kesru pa da bismo dobili dužinu vokala - i - konsonantu ر dodali smo konsonant ـيـ (ovako se ى označava kad nije na kraju riječi). Evo još nekoliko primjera:

صَغِيرٌ (sagirun) - malen

رَخِيصٌ (rahisun) - jeftin

كَبِيرٌ (kebirun) - velik

عَظِيمٌ (azimun) - veliki, uzvišen

Što se tiče dugog vokala - u - nastaje isto kao i dug vokal - i - tj. kad nad nekim konsonantom stoji damma ـُ onda se takvom konsonantu doda konsonant و da bi se dobio dugi vokal - u - npr.:

قَلْبٌ pl. قُلُوبٌ (kulubun) - srca

دُخُولٌ (duhulun) - ulaz

بَيْتٌ pl. بُيُوتٌ (bujutun) - sobe, kuće

بُلُوغٌ (bulugun) - postignuće, zrelost, punoljetnost

Napomena:

a) Kad konsonanti ى – و – ا služe kao oznaka za duge vokale, nikad se na njih ne stavlja ـْ.

b) اَلِفُ الْوِقَايَةِ (alifu-l-wikayati) - zaštitni elif

Zove se tako zato što se piše na kraju 3. lica prošlog vremena u množini m.r. ali se ne čita i služi da zaštiti konsonant و od mogućeg vezivanja tj. da zaštiti glagolski oblik, npr.:

دَخَلُوا (dahalū) - oni su ušli

ذَهَبُوا (zahabū) - otišli su

Ne zaboravimo veoma važno pravilo u vezi sa **sukunom** ـْ [2]

a) Dva konsonanta, oba bez vokala tj. oba sakin, nikad ne stoje zajedno.

b) Svaki se konsonant ى – و – ا koji označava dug vokal smatra sakinom.

c) Nijedna riječ ne može početi sakinom.

Ovo sve znači da se u ovakvim situacijama (ako dođe do njih) jedan sakin „pokreće" kesrom ـِ osim izuzetaka o čemu vidi u poglavlju o hemzetu ء.

Al-hemzetu ء - pisanje i upotrebe

Prvi znak arapskog pisma je ا (elifun). Veoma je malo jezika na svijetu u kojima na početku ne stoji glas sličan ovome. Uporedi vokal - a - u svim varijantama evropskih jezika pa zatim početno slovo latinskog pisma - a -, grčko - alfa hebrejsko - alef - pa čak i jedan sličan simbol iz egipatskih hijeroglifa!

Ovaj arapski početni konsonant je veoma specifičan već i po tome što može biti nosilac sva tri postojeća vokala kad su kratki i kad su na početku riječi. Može da bude oznaka dugog vokala - a - bez obzira na kom mjestu u riječi se nalazi. Vezan je uz jedan drugi znak koji u alfabetu nije ni naznačen i koji se zove (hemzetun) ء. Izgovara se nešto blaže nego opisani grleni glas ع ('ajnun). Kad nam, dakle, treba neki od kratkih vokala i to na početku riječi, kao što smo već rekli, tada se koristimo elifom i hemzetom zajedno i to za kratak vokal - a - أ za kratki vokal - i - إ za kratki vokal - u - أُ.

أُمٌّ (ummun) - majka

إِسْمٌ (ismun) - ime

أَسَدٌ (asadun) - lav

Ako u jednoj riječi u korijenu imamo hemzetun, onda ima nekoliko pravila kojih se moramo pridržavati kod pisanja ovog znaka. Nosilac hemzeta može biti konsonant و w, ى j, i ا elif.

---

2 Sukun ـْ (ovaj kružić iznad konsonanta) pokazuje da taj konsonant nema uzase vokala. To je tzv. „miran" konsonant. Takav će konsonant sa susjednim činiti zatvoreni slog, npr.:

وَقْتٌ (waktun) - vrijeme

شَمْسٌ (šamsun) - sunce

مَدْرَسَةٌ (madrasatun) - škola

Kad će biti nosilac jedan od ovih znakova, vidjet ćemo iz sljedećih pravila:

1. (Hemzetun) ء stoji nad elifom kad se u korijenu riječi nađe na prvom mjestu bez obzira koji je vokal uz njega npr.:

أَمَرَ (amara) - on je naredio

إِقْرَأْ (ikre') - čitaj (za muški rod imperativ)

أُخِذَ (uhiza) - (bilo je) uzeto, (uzeta, uzet)

2. Kad se hemzetun ء nađe na drugom mjestu u riječi, onda njegov nosilac zavisi od vokala na prethodnom konsonantu, tj. ako je na prethodnom zdravom konsonantu bio vokal - a - (fethatun ـَ) onda će hemze stajati nad elifom. Ako je na prethodnom konsonantu bio vokal - u - ـُ, onda hemzetun stoji nad و w, a ako je na prethodnom zdravom konsonantu bio vokal - i - ـِ, onda će hemzetun ء stajati nad konsonantom ى j , koji će se u sredini riječi pisati ـ.

Sasvim je razumljivo da tada nema svoje dvije tačke ispod, jer bi u tom slučaju imali napisan jedan preko drugog dva različita konsonanta. Npr.:

رَأْسٌ (ra'sun) - glava

بِئْرٌ (bi'run) - bunar

قَرَأَتْ (kara'at) - ona je čitala

سَأَلَ (sa'ala) - on je pitao

رُؤُوسٌ (ru'usun) - glave

مُؤَدِّبٌ (mu'addibun) - vaspitač

مُؤَلِّفٌ (mu'allifun) - autor

رِئَةٌ (ri'atun) - pluća

Ovako se ء (hemzetun) piše bez obzira da li je sa vokalom ili bez njega; osim u slučajevima kad se prije hemzeta nađe konsonant bez vokala. Tada se gleda na vokal koji stoji nad hemzetom i nosilac se određuje. Prema tome ـَ fetha odgovara elifu, ـِ kesra odgovara konsonantu jaun ى i ـُ damma odgovara konsonantu و w. Npr.:

مَسْؤُولٌ (mesūlun) - koji je pitan

نَسْأَلُ (nasalu) - mi smo pitali

3. Hemze se piše na kraju riječi nad svoga nosioca također prema konsonantu koji se nalazi prije njega i njegovom vokalu (ako je ـَ onda nad ا ako je ـِ onda nad ى , ako je ـُ onda nad و).

إِقْرَأْ (iqra') - čitaj

إِقْرَآ (iqrā) - čitajte vas dvojica

إِقْرَؤُوا (iqraū) - čitajte (vi)

Ako se hemze nađe iza dugog vokala, onda se piše sâmo. Npr.:

جَاءَ (džāa) - on je došao

يَجِيءُ (jadžiu) - on dolazi, doći će

سُوءٌ (suun) - zlo

قِرَاءَةٌ (kirāatun) čitanje

تَسَاءَلَ (tasāala) - on se raspitivao

مُرُوءَةٌ (muruatun) - humanost, čovječnost

4. Hemze će se pisati nad dio slova ـئـ j i onda kad prije njega bude konsonant يْ j, ali bez vokala tj. sakin kao i kad taj konsonant bude upotrijebljen kao oznaka za dugi vokal - i ـِيـ npr.:

هَيْئَةٌ (hajatun) - lik

خَطِيئَةٌ (hatiatun) - greška.

Hamzatun će se pisati nad ئ j i u slučaju da stoji na kraju ako je prije njega konsonant sa vokalom - i ـِ npr.:

خَطِئَ (hatia) - on je griješio

U vezi sa ovim pravilom riječ إِمْرُؤٌ (imruun) - čovjek će se u svakom padežu, (a ima samo tri, ali o tome kasnije!) pisati drugačije, npr.:

إِمْرُؤٌ nominativ

إِمْرِئٍ genitiv

إِمْرَأً akuzativ

Spojeno i rastavljeno hemzetun

(هَمْزَةُ الْوَصْلِ والْقَطْعِ)

Ovog poluglasa koji smo nazvali hemze ء ima dvije vrste i to spojeno i rastavljeno هَمْزَةُ الْوَصْلِ hemzetu-l-wasli, i هَمْزَةُ الْقَطْعِ hemzetu-l-kati. Bez obzira kojoj vrsti pripada ovaj se poluglas na početku riječi mora čitati jer se u arapskom jeziku ne može početi riječ konsonantom bez vokala ili kako se to kaže u arapskom jeziku سَاكِنٌ (sakin) glasom koji nema svoga vokala.

Kad se međutim, nađe u tekstu, a to znači da je spojeno za riječ koja je bila prije njega, valja znati pravila čitanja takvog ء .

Objasnit ćemo koje se ء smatra spojeno. Ono koje se ne bude spomenulo pripada onoj drugoj vrsti. Ako je to spojeno, onda se obavezno nad njega stavlja znak ٱ koji se zove (as-silatu) i koji tu stoji da pokaže da se taj glas ne može čitati. Evo tih slučajeva:

1. U sljedećim imenicama spojeno hemze je korijen ili konsonant i neće se čitati nikad (sem kad jedna od ovih riječi stoji sasvim izdvojena, izvađena iz teksta, kad je npr. u rječniku!). Svaka druga riječ, koja ima na početku أ , a ima ih imnogo u jeziku, ne potpada pod ova pravila - a to znači da se čita!

Evo tih sedam riječi:

إِبْنٌ (ibnun) - sin	إِثْنَانِ (isnani) - dva
إِبْنَةٌ (ibnatun) - kći	إِثْنَتَانِ (isnetani) - dvije (kao brojevi)
إِمْرُؤٌ (imrun) - čovjek	إِسْمٌ (ismun) - ime
إِمْرَأَةٌ (imraatun) - žena	

2. Početni glas određenog člana je ا (elif) nad koji se ne piše ء ali se i on ubraja u هَمْزَةُ الْوَصْلِ - spojeno hemze pa se osim kad stoji na početku govora također nikad ne čita, npr.:

مِنَ الْبَيْتِ - iz kuće

إِلَى الدَّارِ - ka kući

فِى الْبَيْتِ - u kući

3. U svim glagolskim oblicima, gdje se zbog konjugacije pojavio elif sa hemzetom أ , nikad se ne čita osim četvrte proširene glagolske vrste gdje je uvijek هَمْزَةُ الْقَطْعِ - rastavljeno hemze koje se čita.

Kad se uz sedam riječi koje imaju هَمْزَةُ الْوَصْلِ - spojeno hemze na početku stavi određeni član čiji je prvi glas također rastavljeno hemze هَمْزَةُ الْقَطْعِ , onda glas -l- ل od određenog člana, koji je inače bez vokala, dobiva vokal - i - ـِ npr.:

مَعَ الإِبْنِ - sa sinom

بَعْدَ الإِسْمِ - poslije imena itd.

Kad se prije sedam riječi koja počinje هَمْزَةُ الْوَصْلِ - sastavljenim hemzetom nađe riječ koja se završava bez vokala سَاكِنٌ, tad se na tu riječ stavlja vokal - i - ـِ npr.:

مِنِ ابْنَةٍ - od kćeri

عَنِ اسْمِهِ - o njegovom imenu

Izuzetke od ovog pravila čine:

a) prijedlog مِنْ - od kad dođe na riječ koja je određena, dobiva vokal ـَ - npr.:

مِنَ الْمَدْرَسَةِ - od škole

مِنَ الأُمِّ - od majke

b) prijedlog مُذْ - od i lične zamjenice هُمْ - oni, كُمْ - vas, أَنْتُمْ i vi تُمْ [3] (u dvije varijante - skraćenoj i pravoj!) čitaju se vokalom - u - ـُ : هُمُ – كُمُ – أَنْتُمُ – تُمُ kao i مُذُ.

c) ako ispred riječi koja počinje هَمْزَةُ الْوَصْلِ - spojenim hemzetom bude riječ koja se završava na konsonant و ili ى, tada se konsonant و w čita sa vokalom - u - ـُ, a konsonant ى, vokalom - i - ـِ, npr.:

مُصْطَفَوُ الشَّعْبِ - izabranici naroda

بَيْنَ يَدَىِ الرَّئِيسِ - pred predsjednikom

Kod čestica لَوْ - da, i أَوْ - ili, dođu pred riječju koja počinje sastavljenim hemzetom. هَمْزَةُ الْوَصْلِ ne dodaje se vokal - u - ـُ nego vokal - i - ـِ, npr.:

لَوِ اطَّلَعْتُمْ - da ste saznali

أَنْتَ أَوِ ابْنُكَ - ti ili tvoj sin

Sastavljeno hemze ne samo što se ne izgovara nego se i ne piše u sljedećim slučajevima:

a) uz imenicu إِسْمٌ ime u frazi npr.:

بِسْمِ - u ime

b) uz imenicu إِبْنٌ, sin kad stoji između dva vlastita imena, a nije rečenica nego dio tog imena, npr.:

أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ - Ahmed Ibrahimov,

3 O ovoj vrsti zamjenica još će biti riječi čim naučimo ono što u uvodu gramatike dolazi.

ali ako to treba da bude rečenica, npr.:

أَحْمَدُ ابْنُ إِبْرَاهِيم - Ahmed je sin Ibrahimov, onda ostaje. Isto tako bi moralo biti napisano u slučaju da se nađe na početku retka.

c) Kad se pred riječ koja počinje هَمْزَةُ الْوَصْلِ - sastavljenim hemzetom doda upitna čestica, أَ - da li, npr.:

أَبْنُكَ هَذَا (هُوَ)؟ - Da li je ovo tvoj sin?

Slog

(maqṭaun مَقْطَعٌ - مَقَاطِعُ)

U arapskom jeziku postoje dvije vrste slogova (glasova koji se u jednoj riječi izgovaraju zajedno, jednim dahom) i to otvoreni i zatvoreni slog.

U otvorenom slogu vokali mogu biti ili dugi ili kratki. Otvoren je dakle, svaki konsonant sa vokalom, npr.: ضرب da-ra-ba ili ka-la قَالَ . Zatvoren je svaki slog koji se sastoji od konsonanta na kome ili uz koga nema vokala, npr.: دَخْرَجْتُمْ - dah-radž-tum.

Upamtimo, da se u arapskom jeziku ne može početi riječ konsonantom bez vokala kao i to da se dva konsonanta bez vokala ne mogu naći u jeziku uopće. Svaki se dug vokal smatra سَاكِنٌ kad dođe na neki konsonant i ne mogu doći jedan do drugoga kratak konsonant bez vokala i dug vokal na nekom konsonantu (npr.: u našem jeziku prst, bdjeti i sl.). Ako se u arapskom jeziku upotrijebi neka strana riječ koja počinje konsonantom bez vokala, nužno je u transkripciji dodati vokale, npr.:

بيبالاشْنِتْسَا (Bijalašnitsa) - Bjelašnica

تَرَبِيوِتْش (Teribivitš) - Trebević

Udvojeni konsonant

(at-tašdīdu التَّشْدِيدُ)

Uobičajena je pojava u arapskom jeziku da stoje dva ista konsonanta jedan do drugog. U takvom slučaju piše se uvijek samo jedan i iznad njega stavi znak ـّ koji se zove at-tašdīdu - pojačanje (dolazi od glagola - ojačati, pojačati شَدَّدَ). Npr.:

فَرَّ - bježao je (mjesto فَرَرَ)

عَدَّ - brojao je (mjesto عَدَدَ)

Znak za dužinu vokala - a -

(al-maddu اَلْمَدُّ)

Ako riječ ili slog u riječi imaju udvojen vokal - a - , tada se nikad ne pišu dva أأ, nego se nad jedan أ stavi znak ~ koji se zove اَلْمَدَّةُ (al-maddatu) tj. produženje (dolazi od riječi odnosno glagola مَدَّ - produžio je, pružio je). Npr.:

مَلآ (malaa) - napunila su njih dvojica (mjesto مَلأا)

آمِرٌ - zapovjednik (mjesto أأمِرٌ)

Ovaj znak često susrećemo i u skraćenicama kao što je:

إلخ - i tako dalje (mjesto إلَى آخِرِهِ)

Neodređeni član

(at-tenwīnu اَلتَّنْوِين)

Arapska imena mogu biti određena ili neodređena. Svako ime, osim vlastitih imenica, nad kojim ili ispod koga stoji udvojeni znak za vokal (bilo koji vokal!) smatra se neodređenim. Neodređeno je svako ime koje je nepoznato ili koje u tekstu prvi put spominjemo. Da se radi o nepoznatom imenu, imenici, pridjevu ili broju, vidi se po znacima ـٌ (un) za nominativ, ـٍ (in) za genitiv, ـً (an) za akuzativ. Razumljivo je da neodređeni član stoji uvijek na kraju riječi i nužno ga je izgovoriti u određenim prilikama, prema pravilu koje je navedeno kod čitanja otvorenog vokala - a - nad pojedinim konsonantima.

Nosilac udvojenog vokala je glas koji se našao na kraju riječi. Izuzetak od ovog pravila je slučaj kad se na kraju riječi nađe ـة ة (glas koji smo označili kao „okruglo“, vezano ili žensko ta) a ta riječ bude u akuzativu. Naime, u akuzativu oznaku neodređenog člana uvijek pišemo nad ا .

Samo imenice ženskog roda u jednini ne možemo opteretiti elifom jer bi im se izgubio oblik. Isti je slučaj i sa onim riječima koje se završavaju na tzv. kratki elif ى , npr.:

مَدْرَسَةً (medresetan) - školu

جَنَّةً (džannatan) - baštu

هُدًى (hudan) - uputu

- ali خَارِجًا – عَاقِلاً – رَجُلاً .

Određeni član
(lamu-t-ta'rīfi لاَمُ التَّعْرِيفِ)

Kad ispred nekog imena stoji skupina اَلْ (lamu-t-tarifi) - to je onaj kojim se određuje određeni, poznati lam, onda se takvo ime smatra određenim ili poznatim i sasvim logično odmah gubi tenwin (neodređeni član) zato što jedno ime ne može biti istovremeno i određeno i neodređeno. Ova se skupina, koja ima funkciju određenog člana, piše zajedno sa riječju na koju dolazi. Uvijek se piše na isti način, ali se ne čita uvijek jednako. Nekad se od određenog člana čuje samo ا (elif), nekad samo ل (lam), a nekad se ne čuje ni jedan ni drugi glas, nego se onaj koji ih slijedi udvostručuje. Počnimo redom:

1. Od određenog člana se čuje samo ا (alif) u slučaju da riječ koju smo odredili počinje jednim od konsonanata koje smo nazvali *sunčeva slova*. To su: اَلْحُرُوفُ الشَّمْسِيَّةُ .

ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن

Ovakva riječ bi se morala čitati ovako:

اَلدَّارُ (ad-daru) - kuća

اَلطَّرَفُ (at-tarafu) - strana

اَلظُّلْمُ (az-zulmu) - tiranija

اَلشَّمْسُ (aš-šamsu) - sunce

اَلصُّلْحُ (as-sulhu) - mir

اَلنَّوْمُ (an-nawmu) - san itd.

2. Od određenog člana se čuje samo ل (lam) ako riječ počinje jednim od slova koja smo nazvali *mjesečeva slova* اَلْحُرُوفُ الْقَمَرِيَّةُ ako se pred tom riječju nalazi neka druga riječ pa se u izgovoru moraju vezati. Evo tih slova:

ا ب ج ح خ ع غ ف ق ك م و ه ى

Npr.:

أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ (amama-l-madrasati) - pred školom

قَبْلَ الْفَجْرِ (kabla-l-fađri) - prije zore

بِالْخَيْرِ (bi-l-hajri) - dobro

بِالْحَمْدِ (bi-l-hamdi) - sa zahvalnošću

فِى الْمَاءِ (fi-l-mai) - u vodi

فِى الْعَيْنِ (fi-l-ajni) - u oku, na izvoru

3. Ako riječ počinje jednim od *sunčevih slova* a prije nje se nalazi riječ sa kojom je ona vezana, onda se od određenog člana ne čuje ni elif ni lam, nego se *sunčevo slovo* udvostručuje i na njega stavlja znak udvostručavanja, npr.:

فَوْقَ الدَّارِ (fawka-d-dari) - iznad kuće

بِالذَّكَاءِ (bi-z-zakai) - bistrinom, oštroumnošću

تَحْتَ الثَّلْجِ (tahta-s-salđi) - pod snijegom

فِى النَّوْمِ (fi-n-newmi) - u snu

Potpuno se izgovara određeni član samo u slučajevima kad se nalazi na nekoj riječi koja počinje jednim od *mjesečevih slova* a tom riječju počinje misao tj. rečenica ili stoji sama npr.:

اَلْبَابُ (al-babu) određena, poznata vrata

اَلْقَمَرُ (al-kamaru) - mjesec

اَلْخَيْرُ (al-hajru) - dobro (i kao imenica)

اَلْجَارِيَةُ (al-đarijatu) - susjeda

اَلْفَخْرُ (al-fahru) - ponos

اَلْحَمْدُ (al-hamdu) - zahvalnost

Ako određeni član dođe na neku riječ koja u korijenu (na početku) ima sastavljeno hemze هَمْزَةُ الْوَصْلِ, onda se zbog dva konsonanta bez vokala, koji su u

toj situaciji jedan do drugoga, stavlja vokal - i - na konzonant ل lam od određenog člana, npr.:

اَلإِبْنُ - određen, poznat sin

اَلاِسْمُ - određeno ime

Ako prije riječi koja je određena, dođe neka riječ koja ima na sebi neodređeni član (tanwinun) tada se, da bi se izbjegla dva konsonanta bez vokala, toj neodređenoj riječi doda vokal - i -, na tenwin, pa se čuje, ali ne piše taj ن, npr.:

عَلِيٌّ (ن) اِبْنُ الْمَلِكِ. (alijuni-bnu-l-maliki) - Ali je sin vladara.

يَوْمَئِذٍ (ن) الْحَقُّ... (jewmeizini-l-hakku) - tada istina...

Ako ispred određene riječi dođe prijedlog لِ (li-za) ili čestica لَ (le) koja služi za pojačanje i nema neki poseban smisao, tada se elif od određenog člana i ne piše. Npr.:

لِلرَّجُلِ (li-r-ređuli) - čovjek

لَلْحَقُّ (la-l-hakku) - uistinu, zaista

Ako prije određene riječi stoji dugi vokal, on se samo u izgovoru skraćuje, npr.:

مَا الْعِلْمُ؟ (ma-l-'ilmu) - Šta je nauka?

فِي الأَرْضِ (fi-l-ardi) - na zemlji

ذُو الْعِلْمِ (zu-l-'ilmi) - učen

Akcenat
(an-nabratu اَلنَّبْرَةُ)

U arapskom jeziku postoji pravilo po kome nikad zadnji slog nije naglašen. Od zadnjeg sloga ka početku riječi akcenat se nalazi uvijek na prvom zatvorenom slogu, npr.:

قَالَ (kala) - on je rekao

خَيَّاطُونَ (hajjatuna) - krojači

مَجْدٌ (madždun) - slava

مُكَاتَبَةٌ (mukatabatun) - dopisivanje

Ako u riječi nema zatvorenog sloga, onda se akcenat nalazi na prvom slogu ako riječ nema više od tri konsonanta, a ako riječ ima više od tri konsonanta, onda na drugom slogu. Npr.:

كَتَبَ (kataba) - on je pisao

طَلَبَةٌ (talabatun) - studenti

Brojke

Za razliku od slova arapske se brojke i čitaju i pišu slijeva nadesno. Prema nekim podacima Arapi su brojke usvojili iz sanskrita - iz Indije, dodali im nulu i tako ustrojili dekadni sistem. Evropljani su te brojke preuzeli od Arapa i nazvali ih „arapskim" kako ih i mi nazivamo. Evropljani su ih malo modificirali pa se zato razlikuju od svih koje ćemo vam naznačiti:

١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩	١٠	٠
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(nula) 0

١٣	١٨	٢٧	٣٩	٥١	٩١	١٠٠	١٠٠٠	١٩٨٤	٢٨٧٦،٩٨
13	18	27	39	51	91	100	1000	1984	2876. 98

Svoje brojke Arapi su počeli označavati pojedinim konsonantima sakupljenim u jedan sastav i tako uveli tzv. *abdžat sistem* u kojem svaki harf ima svoju numeričku vrijednost. Sama po sebi skupina nema drugog (gramatičkog) značenja, ali se često (i danas) koristi da iz npr. nekog stiha u kome su zastupljeni dati konsonanti saznamo kad je neki objekat podignut ili koliko je koštao ili kad je darovalac rođen ili umro itd.

Evo najprije te skupine konsonanta:

أَبْجَدْ هَوَّزْ حُطِّى كَلَمَنْ سَعْفَصْ قَرَشْتْ ثَخَذْ ضَظَغْ

A evo njihove numeričke vrijednosti:

أ	ب	ج	د	هـ	و	ز	ح	ط	ى
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ك	ل	م	ن	س	ع	ف	ص	ق
20	30	40	50	60	70	80	90	100

ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
200	300	400	500	600	700	800	900	1000

Velika je bila vještina sročiti neku sentencu, stih, akrostih, zahvalnicu i slično koristeći se vrijednošću pojedinog harfa, da bi onaj koji čita znao iz toga natpisa kad je npr. objekat podignut, kad je npr. neko rođen ili umro, koliko je objekat koštao, koliko ga je ljudi gradilo i sl.

Takvi se natpisi nalaze i u našoj Republici na historijskim objektima na više mjesta a ima ih a u islamskom svijetu mnogo.

MORFOLOGIJA

MORFOLOGIJA

Dio gramatike koji se bavi proučavanjem oblika riječi, promjenom riječi i nastavcima koje ta promjena izaziva zove se u arapskom jeziku عِلْمُ الصَّرْفِ.

Riječ u arapskom jeziku može biti sastavljena od jednog do šest slova. Više od šest slova u korijenu riječi nema ni jedna arapska riječ! Od po jednog slova obično su uzvici i po neki prijedlog, od po dva slova su obično čestice i neke zamjenice, dok po tri slova u korijenu imaju glagoli i to u 3. licu jednine muškog roda u vremenu koje je prošlo gdje je i najčistiji oblik glagola. Uslov je da u korijenu tada nema jednog od konsonanata ا و ى koje arapski gramatičari nazivaju *bolesna slova* حُرُوفُ العِلَّةِ zbog njihove česte, lahke i nužne transformacije (promjene) i zbog mogućnosti njihove upotrebe (i kao konsonant i kao vokal - vidi u uvodnom dijelu pisanja dugih vokala!). Zatim su od po tri slova u korijenu mnoga imena, dok neki pridjevi i imenice imaju u korijenu i po više od tri konsonanta. Npr.:

وَ - i, pa, te

ثُمَّ - zatim

قَلَمٌ - pero

تَاجِرٌ - trgovac

سَفَرْجَلٌ - dunja

كَتَبَ - on je napisao

هُنَّ - one (zamj. ž.r. mn.)

جَعْفَرٌ - rijeka

عَطْشَانُ - žedan

جَحْمَرِشٌ - starica

Specifičnost arapske morfologije jeste njena fleksija, njena deklinacija i konjugacija, ali i njena nepromnjenljivost izražena preko svih morfoloških promjena. Sve promnjenljive vrste riječi izvode se, uglavnom, iz 3 korjenita suglasnika koji se izražavaju skupinom ف ـعـ ل (faun, anjun, lamun) a vokaliziraju se kao što smisao zahtijeva. Ova se skupina dade proširivati pa tako imamo mnoštvo oblika sa uvijek novim značenjem. Skupina ovih konsonanata zove se الْمِيزَانُ (al-mizanu) vaga, paradigma prema kojoj se mjesto te skupine uzima sam korijen riječi, npr.:

كَتَبَ (kataba) kao فَعَلَ (faala)

كُتِبَ (kutiba) kao فُعِلَ (fuila)

مَكْتَبٌ (maktabun) kao مَفْعَلٌ (mafalun)

O oblicima paradigme za nepravilan (ili kako ga neki zovu slomljeni) plural, zatim razni oblici pridjeva i velika šarolikost glagolskih oblika bit će još dosta razgovora.

Što se pak arapske gramatike عِلْمُ الصَّرْفِ النَّحْوِ jezikoslavlje ('ilmu-s-sarfi wa-n-nahwi) tiče već smo se uvjerili da je po svemu drugačija u poređenju sa indoevropskim skupinama jezika. Možda je nešto siromašnija glagolskim oblicima pa ni sintaksa nije nešto razvijena. Ali jednostavnost - a posebno bih istakla logičnost u izražavanju - čine je neobičnom ali i primamljivom. Kad o tome u globalu razmislimo, onda zaključimo: dva roda, tri padeža, tri broja, tri vremena, tri lica i krajnje jednostavne rečenice koje se nižu jedna do druge - a ipak se smatra „teškim" jezikom.

Obično je „najteže" prepoznati prave vokale. Rekli smo, naime, da se ne označavaju ni u štampi ni u književnosti. Ali kad je riječ o Kur'ani-kerimu, vokali su od samog početka i pisani. Jezik časnog Kur'ana je jedinstven, melodičan i prirodno nedostižan. Jasno je da se neće, ne može i ne smije mijenjati Božija riječ - pa vokali čuvaju tekst Kur'ana i osiguravaju mu pravilan izgovor. Pošto Kur'anski jezik zahtijeva potpuno razumijevanje, javila se posebna nauka koja ima za cilj da pojasni sve što se učini nejasnim. To je عِلْمُ التَّفْسِيرِ .

To je tako pri čitanju ma kog arapskog teksta i zato, svakoj se riječi mora pokloniti puna pažnja i mora se sa sigurnošću čitati i naći pravi smisao.

Kao i u većini jezika i u arapskom se jeziku riječi dijele na promjenljive اَلْمُعْرَبُ i nepromjenljive اَلْمَبْنِيُّ .

MORFOLOGIJA

عِلْمُ الصَّرْفِ

PROMJENLJIVE RIJEČI		NEPROMJENLJIVE RIJEČI
اَلْمُعْرَبُ		اَلْمَبْنِيُّ
IMENA	GLAGOLI	ČESTICE
اَلأَسْمَاءُ	اَلأَفْعَالُ	اَلْحُرُوفُ
1. imenice - اَلأَسْمَاءُ	1. pravilni - اَلْفِعْلُ السَّالِمُ	1. prilozi - حَرْفُ الظَّرْفِ
2. zamjenice - اَلضَّمَائِرُ	2. nepravilni - اَلْفِعْلُ غَيْرُ السَّالِمِ	2. prijedlozi - حَرْفُ الْجَرِّ
3. pridjevi - اَلصِّفَاتُ		3. veznici - حَرْفُ الْعَطْفِ
4. brojevi - إِسْمُ الأَعْدَادِ		4. uzvici - حَرْفُ النِّدَاءِ

IMENICE

اَلأَسْماءُ

STVARNE (KONKRETNE) اَسْمَاءُ الْعَيْنِ

MISAONE (APSTRAKTNE) اَسْمَاءُ الْمَعْنَى

1. vlastite imenice - اَلْعَلَمُ
2. zajedničke - إِسْمُ الْجِنْسِ
3. zbirne - إِسْمُ الْجَمْعِ

ZAMJENICE

اَلضَّمَائِرُ

1. lične zamjenice - اَلضَّمِيرُ
2. pokazne zamjenice - إِسْمُ الإِشَارَةِ
3. odnosne zamjenice - إِسْمُ الْمَوْصُولِ
4. upitne zamjenice - إِسْمُ الإِسْتِفْهَامِ

PRIDJEVI

اَلصِّفَاتُ

1. obični pridjev - اَلصِّفَةُ
2. pridjev koji pokazuje boje i tjelesne (osobine) - اَلصِّفَةُ الْمُشَبَّهَةُ
3. pridjevi koji označava pripadanje (prisvojni) - إِسْمُ الْمَنْسُوبِ
4. pridjevi sličan participu (gl.pridjevu) - مُبَالَغَةُ اسْمِ الْفَاعِلِ

BROJEVI

إِسمُ الْعَدَدِ

1. glavni brojevi - اَلأَعْدَادُ الأَصْلِيَّةُ
2. redni brojevi - اَلأَعْدَادُ التَّرْتِيبِيَّةُ
3. dioni (distributivni) brojevi - اَلأَعْدَادُ الإِفْرَادِيَّةُ
4. priloški (adverbni) brojevi
5. množni (multiplikativni) brojevi
6. razlomački brojevi

Zajedničko je svim imenima da se mijenjaju, dekliniraju تَصْرِيفُ الأَسْمَاءِ. Promjena imena vrši se po rodu, broju i padežu.

Imena u arapskom jeziku imaju dva roda: muški اَلْمُذَكَّرُ (al-muzakkaru) i ženski rod اَلْمُؤَنَّثُ (al-muannasu).

U arapskom jeziku imaju tri broja, jednina اَلْمُفْرَدُ dvojina اَلتَّثْنِيَةُ i množina اَلْجَمْعُ. Ime je u jednini kad je riječ o jedinki pa ako se radi o imenicama ili pridjevima i ako je takva riječ nepoznata, onda se na zadnji konzonant stavi tanwin (neodređeni član - vidi u uvodnom dijelu!) ali se nikad ne upotrebljava broj jedan za slučaj da se želi istaći kako je u pitanju nepoznata osoba ili stvar i njena osobina. Uporedi u našem jeziku npr.: jedan ili neki čovjek i u arapskom jeziku upotrebu tenwina: رَجُلٌ – جَمِيلٌ.

Kad bi se u našem jeziku upotrijebio broj dva uz imenicu, ili čak ime uopće, tada se u arapskom jeziku upotrijebi dvojina, npr.:

رَجُلاَنِ - neka dva čovjeka (nepoznata, neodređena)

Kao što se iz primjera vidi, upotreba je sasvim jednostavna.

Ukloni se tanwin ـٌ i doda slog آنِ -ani - i to je sve! Ali o građenju dvojine i njenim osobenostima opširnije kad budemo učili deklinaciju!

Množina u arapskom jeziku može biti pravilna اَلْجَمْعُ السَّالِمُ i nepravilna جَمْعُ التَّكْسِيرِ, razumljivo je, da će biti drugačija za ženski a drugačija za muški rod. Kad će se upotrebljavati jedna a kad druga, govorit ćemo opširnije kad budemo obrađivali deklinaciju.

Ima slučajeva kad određeni član može stajati na nekom imenu (imenici ili zamjenici) a smatrat će se suvišnim - Kairo jer npr. اَلْقَاهِرَةُ, zamjenica je sama po sebi određena a isti je slučaj i sa vlastitim imenom koje je i bez određenog člana određeno jer je vlastito.

Kad ime u svom izvornom obliku ima određeni član, ne može ga izgubiti - ali vlastitom imenu nikad ne možemo dodati određeni član.

NEPROMJENLJIVE RIJEČI

اَلْحُرُوفُ

PRIJEDLOZI	PRILOZI	VEZNICI	UZVICI
حُرُوفُ الْجَرِّ	حُرُوفُ الظَّرْفِ	حُرُوفُ الْعَطْفِ	حُرُوفُ النِّدَاءِ
1. pravi prijedlozi	1. pravi prilozi	1. pravi	1. pravi
2. imenički prijedlozi	2. prilozi koji služe kao odgovor na pitanje	2. pogodbeni	2. čestice za dozivanje
	3. prilozi kojima se na nešto podstiče		
	4. prilozi za pojačanje		
	5. prilozi koji izražavaju želju		
	6. prilozi kojima se izražava nada		
	7. prilozi kojim se negira		
	8. prilozi mjesta		
	9. prilozi vremena		
	10. prilozi načina		
	11. **ostali prilozi**		
	a) za oznaku futura		
	b) čestica „to jest“		
	12. imenički prilozi		
	13. imenice koje se upotrebljavaju **priloški**		
	a) za mjesto		
	b) za vrijeme		
	c) za način		

VJEŽBA 1.

تَدْرِيبَاتٌ

1. Iz prijevoda ćeš razabrati o kojoj se vrsti riječi radi pa ih iskoristi u nekoj drugoj konstrukciji.

أَلْعُصْفُورَةُ حُلْوَةٌ

جَاءَتْ صَبَاحَ يَوْمٍ إِلَى نَافِذَةِ الْغُرْفَةِ الَّتِى يَنَامُ فِيهَا نِزَارٌ. وَجَعَلَتْ تُرْسِلُ شَدْوَهَا بِأَعْذَبِ صَوْتٍ وَأَرَقِّ لَحْنٍ. وَنِزَادٌ فِى ذَلِكَ الْوَقْتِ مَازَالَ نَائِمًا فِى سَرِيرِهِ. فَكَانَ يَسْمَعُ شَقْشَقَةً لَطِيفَةً خَفِيفَةً كَأَنَّهَا أَلْحَانٌ مُوسِيقِيَّةٌ هَادِئَةٌ آتِيَةٌ مِنْ بَعِيدٍ.

2. Iz datog teksta povadi vrste riječi i razvrstaj ih kao što su prikazane u morfološkoj tabeli.

بَابُ الْمَدْرَسَةِ كَبِيرٌ. - Vrata škole (školska vrata) su velika.

هُوَ مُعَلِّمٌ، يُعَلِّمُنَا الْقِرَاءَةَ. - On je učitelj, uči nas čitanju.

هُوَ يُؤَدِّبُنَا فَهُوَ مُؤَدِّبٌ. - On nas odgaja, pa je on odgajatelj.

السَّاحَةُ فَسِيحَةٌ لِلَّعْبِ. - Dvorište je široko za igru.

فِى السَّاحَةِ رُوَاقٌ مَسْقُوفٌ، نَلْجَأُ إِلَيْهِ عِنْدَ نُزُولِ الْمَطَرِ. - U dvorištu je nastrešnica, sklonimo se ispod nje kad pada kiša.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

عُصْفُورَةٌ - ptičica

حُلْوَةٌ - slatka

جَاءَتْ - došla je (oblik je ž.r. zbog imenice koja je u arap. j. ž.r.)

صَبَاحَ يَوْمٍ - jednog jutra

نَافِذَةٌ - prozor

غُرْفَةٌ - soba

إِلَى - k, ka (na)

اَلَّتِى - koja

يَنَامُ - spava

نِزَارٌ - vl. ime Nizar

جَعَلَتْ تُرْسِلُ - počela je slati

شَدْوٌ - cvrkut (pjesma)

بِأَعْذَبِ صَوْتٍ - najumilnijim glasom

أَرَقُّ لَحْنٍ - najfinija melodija

مَا زَالَ - još uvijek (neprestano)

نَائِمٌ - koji spava

سَرِيرٌ - krevet

يَسْمَعُ - čuje

شَقْشَقَةٌ - cvrkutanje

لَطِيفَةٌ - lijepa

خَفِيفَةٌ - lagahna

هَادِئَةٌ - tiha (mirna)

آتِيَةٌ - koja dolazi

مِنْ بَعِيدٍ - iz daleka

IMENICE

الأَسْمَاءُ

Imenicama se u arapskom jeziku označavaju one riječi koje znače imena živih bića إِنْسَانٌ, životinja حَيَوَانٌ, biljaka نَبَاتٌ, neorganskih materijala جَمَادٌ, gradova مُدُنٌ, zemalja دُوَلٌ, rijeka أَنْهَارٌ, planina جِبَالٌ, i sl. i zovemo ih vlastita imena الْعَلَمُ.

Drugu skupinu čine one imenice koje označavaju skupinu bića ili predmeta sa zajedničkim osobinama i zovemo ih zajedničkim إِسْمُ الْجِنْسِ.

Treću grupu čine imenice koje označavaju veći broj bića ili stvari u jednom zbiru i zovemo ih zbirnim imenicama إِسْمُ الْجِنْسِ الْجَمْعِيُّ.

U četvrtu grupu ubrajamo one imenice koje imaju za najmanju i najveću količinu isto ime (iste materije) i zovemo ih gradivne imenice إِسْمُ الْجِنْسِ الإِفْرَادِيُّ.

VJEŽBA 2.

اِنْتَهَت الْعُطْلَةُ

إِنْتَهَت الْعُطْلَةُ وَبَدَأَت الدِّرَاسَةُ. وَسَأَلَ الْمُدَرِّسُ لِيَعْرِفَ كَيْفَ قَضَى تَلَامِيذُهُ وَقْتَ الْفَرَاغِ فِى الْعُطْلَة. سَعِيدٌ قَالَ: أَنَا قَضَيْتُهَا فِى الْقَرْيَة. فَالْقَرْيَةُ جَمِيلَةٌ وَحَيَاتُهَا هَادِئَةٌ. وَهِىَ خَالِيَةٌ مِنْ جَلَبَةِ الْمَدِينَةِ وَزَحْمَتِهَا. وَقَدْ قَضَيْتُ الْعُطْلَةَ فِيهَا، أَتَنَزَّهُ وَأَقْرَأُ وَأَنْعَمُ بِالْحَيَاةِ الْجَدِيدَةِ فِى الرِّيفِ. وَأَسَاعِدُ أُسْرَةَ عَمِّى فِى أَعْمَالِ الْجَرِيدِ الَّتِى تَدَرَّبْتُ عَلَيْهَا فِى الْمَدْرَسَةِ. وَقَدْ صَنَعْنَا الْكَرَاسِىَّ وَالأَسِرَّةَ وَالأَقْفَاصَ وَغَيْرَهَا وَانْتَفَعْنَا بِمَا شِئْنَا مِنْهَا وَبِعْنَا مَا زَادَ عَلَى حَاجَتِنَا.

Prijevod: Završio se školski raspust. Počela je nastava. Profesor je želio da sazna kako su njegovi učenici proveli slobodno vrijeme raspusta.

Seid je rekao: „Ja sam ga proveo na selu. Selo je lijepo. Život je tamo miran. U selu je (čovjek) slobodan od gradske vreve i gužve. Tamo sam proveo raspust šetajući i čitajući.

Uživao sam u novom životu na selu. Pomagao sam porodici moga amidže u poslovima oko palmi koje sam naučio u školi. Pravili smo od njih rogožine, stolice, krletke i sl. Ostavili smo za nas ono što smo trebali, a prodali ono što nam nije trebalo."

1. U gornjem tekstu podvuci jednom crtom određenom bojom vlastita imena, drugom bojom zajedničke imenice, trećom bojom zbirne imenice i četvrtom gradivne.

2. Od sljedećih imenica napravi rečenice vodeći računa o pravilu koje kaže da se subjekat i predikat u imenskoj rečenici moraju slagati u potpunosti tj. u rodu, broju i padežu, ali ne i u određenosti i neodređenosti. Zapamtili smo da u imenskoj rečenici imamo subjekat određen a predikat neodređen i da tek tada govorimo o rečenici, u suprotnom, to bi bila atributivna veza!

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

اَلنِّيلُ (an-Nilu) - Nil	اَلْكَلْبُ (el-kalbu) - pas
دِجْلَةُ (Diđlatu) - Tigris	اَلسَّمَكُ (as-sameku) - riba
زُهُورٌ (zuhurun) - cvijeće	جَبَلٌ (đabalun) - brdo, planina
عُمَرُ (Umaru) - Omer	رَفِيقٌ (rafikun) - drug
مِصْرُ (Misru) - Egipat	صَدِيقٌ (sadikun) - prijatelj
اَلْقَاهِرَةُ (al-Kahiretu) - Kairo	مِلْحٌ (milhun) - so
وَرَقٌ (warakun) - lišće	عَسَلٌ (asalun) - med
شَجَرٌ (šađarun) - drveće	سُكَّرٌ (sukkarun) - šećer
حَجَرٌ (hađarun) - kamen (kamenje)	زَيْتٌ (zejtun) - ulje
رِيشٌ (rišun) - perje	

Razvrstaj ove imenice po značenju

ROD IMENICA

(džinsu-l-asmāi جِنسُ الأَسْمَاءِ)

Sva imena u arapskom jeziku mogu biti muškog اَلْمُذَكَّرُ i ženskog اَلْمُؤَنَّثُ, a srednjeg roda nema. Treba razlikovati gramatički od prirodnog roda. Naravno da, ako je riječ o stvarima, prirodni rod ne dolazi u obzir.

Ima imenica koje nemaju prirodni rod, ali se po obliku podudaraju sa imenicama koje su u prirodi muškog roda pa se to zove gramatički muški rod اَلْمُذَكَّرُ الْمَجَازِيُّ (al-muzzakaru-l-madžaziyyu) za razliku od onih koje su po svojoj prirodi imenice muškog roda i zovu se اَلْمُذَكَّرُ الْحَقِيقِيُّ. Isti je slučaj sa imenicama ženskog roda. One koje su po svojoj prirodi imenice ženskog roda te zovemo اَلْمُؤَنَّثُ الْحَقِيقِيُّ, a one koje se po svom obliku slažu sa imenicama koje su u prirodi ženskog roda zovemo اَلْمُؤَنَّثُ الْمَجَازِيُّ.

Da vidimo koji su nastavci za one imenice koje se zovu اَلْمُؤَنَّثُ اللَّفْظِيُّ tj. gramatički ženski rod po obliku; ة ـة = تَاءُ التَّأْنِيثِ ili تَاءٌ مَرْبُوطَةٌ.

ـَى (kratki elif) - اَلأَلِفُ الْمَقْصُورَةُ

ـَاء (dugi elif) - اَلأَلِفُ الْمَمْدُودَةُ

Ova dva elifa zovu se أَلِفَا التَّأْنِيثِ - dva elifa za ženski rod i dolaze na kraju imnice, ali samo pod uslovom da to nije konsonant od korijena riječi nego da je dodat (tj. da je riječ izvedena) npr.:

سَلْمَى - Selma (vl.ime) (nastalo od glagola سَلِمَ)

بُشْرَى - radosna vijest (nastalo od glagola بَشَرَ)

حُسْنَى - dobro djelo (nastalo od glagola حَسُنَ)

صَحْرَاءُ - divljina, stepa (nastalo od glagola أَصْحَرَ).

Ima nekoliko imenica koje znače muški rod a na kraju im se nalazi تَاءُ التَّأْنِيثِ - te za oznaku ženskog roda. To su, razumljivo, izuzeci i taj nastavak im neće smetati da se u svakom pogledu ponašaju kao imenice muškog roda (tj. sa svojim predikatom bilo da je imenski ili glagolski će se slagati tako da će predikat ostati u muškom rodu, što je logično kad se ima u vidu da taj nastavak samo formalno imamo na kraju takve imenice). Npr.:

حَمْزَةُ - vl. ime Hamza

خَلِيفَةٌ - halifa, zastupnik, zamjenik.

عَلاَّمَةٌ - učen čovjek, naučnik

U drugu kategoriju spadaju one imenice ženskog roda koje se zovu اَلْمُؤَنَّثُ الْمَعْنَوِيُّ - ženski rod po značenju. Ovdje se nalazi najviše imenica ženskog roda koje označavaju prirodni ženski rod i sasvim je jasno da bi im nastavak koji označava ženski rod (kao u gornjoj kategoriji) bio suvišan. To su osim vlastitih imenica ženskog roda još i one opće imenice koje označavaju žensko biće, npr.:

نَجَادُ - Nadžad	أُخْتٌ - sestra
زَيْنَبُ - Zajnab	عَرُوسٌ - mlada
مَرْيَمُ - Marjam	حَامِلٌ - (trudna) noseća žena
أُمٌّ - majka	مُرْضِعٌ - dojilja i sl.

U ovu kategoriju spadaju imena zemalja i gradova, npr.:

الرِّيَاضُ - Rijad	تُونِسُ - Tunis
بَغْدَادُ -Bagdad	اَلْمَغْرِبُ Maroko i sl.

Parni dijelovi ljudskog tijela su ženskog roda (iako su ostali dijelovi tijela muškog roda, npr.:

رَأْسٌ - glava	أَنْفٌ - nos
عُنُقٌ - vrat	صَدْرٌ -prsa i sl.

a ženskog su roda, npr.:

يَدٌ - ruka	أُذُنٌ - uho
رِجْلٌ - noga	كَتِفٌ - rame, pleća.
عَيْنٌ - oko	

Sve zbirne imenice, koje označavaju nerazumna živa bića إِسْمُ الْجَمْعِ i koja oblikom jednine označavaju skupinu tih bića, a jedinka se uzima iz sasvim drugog korijena, spadaju također u ovu kategoriju imenica ženskog roda. Npr.:

خَيْلٌ - konji (u ergeli npr.)

غَنَمٌ - stado ovaca

إِبِلٌ - krdo deva

(ali jedinke su npr. za ergelu - فَرَسٌ, za stado - شَاةٌ , za krdo deva - نَاقَةٌ i sl.).

Sve množine u arapskom jeziku osim onih na nastavak ـُـونَ - koje označavaju pravilan plural muškog roda, smatraju se ženskim rodom, npr.: كُتُبٌ

- knjige, أَحْرُفٌ - slova, ali npr. imenica طَلَبَةٌ - učenici, studenti, رِجَالٌ - ljudi, zato što označava razumna živa bića smatraju se imenicama muškog roda bez obzira na svoj oblik.

Neke zbirne imenice imaju jedninu u ženskom rodu zato što smo im dodali تَاءُ التَّأْنِيثِ, a inače su muškog roda npr.:

شَجَرٌ - stabla	شَجَرَةٌ - stablo
نَخْلٌ - palme	نَخْلَةٌ - palma
حَجَرٌ - kamen	حِجَارَةٌ - kamenje i sl.

Konačno, imenicama ženskog roda pribrajamo i neke imenice koje se ne bi mogle svrstati u prethodne kategorije imenica ženskog roda, ali su ih arapski gramatičari naznačili kao imenice ženskog roda i nazvali ih اَلْمُؤَنَّثُ السَّمَاعِيُّ tj. imenice ženskog roda koje su se čule (našle u jeziku i upotrebi) kao takve. To su sljedeće imenice:

أَرْضٌ - zemlja	شَمْسٌ - sunce
أَفْعَى - zmija	ضَبُعٌ - hijena
بِئْرٌ - bunar	عَصًا - štap
جَهَنَّمُ - pakao	عُقَابٌ - orao
حَرْبٌ - rat	فَأْسٌ - sjekira
دَارٌ - kuća	كَأْسٌ - čaša, pehar
دَلْوٌ - kofa, kanta	نَارٌ - vatra
رِيحٌ - vjetar	نَعْلٌ - obuća
سَقَرُ - pakao	نَفْسٌ - duša
سِنٌّ - zub	

Zapamtimo da se uz gore navedene imenice mora upotrebljavati predikat (ili atribut) u ženskom rodu!

I na kraju, postoje u arapskom jeziku imenice koje se mogu upotrebljavati i u muškom i u ženskom rodu i takve arapski gramatičari nazivaju اَلْمُسْتَوَى od korijena سَوَى - biti isti, biti jednak. To su imenice životinja ili biljaka kod kojih jedninu dobijamo kad dodamo تَاءٌ مَرْبُوطَةٌ (vezano te) - i pri tome nam nije bitno, ako se radi o životinjama, da li je ženka ili mužjak, nego želimo istaći jedninu. Takve imenice zovemo إِسْمُ الْجَمْعِ - zbirne. Npr.:

نَحْلٌ - pčele	نَحْلَةٌ - pčela
حَمَامٌ - golub(ovi)	حَمَامَةٌ - golubica
تُفَّاحٌ - jabuke	تُفَّاحَةٌ - jabuka
تِبْنٌ - slama	تِبْنَةٌ - slamka
زُهُورٌ - cvijeće	زَهْرَةٌ - cvijet
وَرَقٌ - lišće	وَرَقَةٌ - list

Ovamo spadaju još i imena slova (al-lamu, an-nunu, al-alifu itd.) koja se češće upotrebljavaju kao imenice ženskog roda, te sljedeće imenice:

إِصْبَعٌ - prst	طَرِيقٌ - put
بَطْنٌ - trbuh	عَقْرَبٌ - škorpion
حَالٌ - stanje	فَرَسٌ - konj
خَمْرٌ - vino	فِرْدَوْسٌ - raj
دِرْعٌ - oklop	فُلْكٌ - lađa
رُوحٌ - duh	قَوْسٌ - lūk, svod
سَبِيلٌ - put, način, sredstvo	قَوْمٌ - narod, ljudi
سِكِّينٌ - nož	لِسَانٌ - jezik
سِلَاحٌ - oružje	لَيْلٌ - noć
سَمَاءٌ - nebo	مِلْحٌ - so
سُوقٌ - trg	مُوسَى - britva
ضُحًى - užina	

VJEŽBA 3.

سُعَادُ وعَلاءٌ

كَانَتْ سُعَادُ تَلْعَبُ بِالْكُرَةِ مَعَ أَخِيـــهَا عَلاَءٍ. سُعَادُ تَرْمِى الْكُرَةَ وَعَلاَءٌ يُحَاوِلُ أَنْ يَلْتَقِطَهَا. عَلاَءٌ حَاوَرَ أُخْتَهُ وَرَمَى الْكُرَةَ بِشِدَّةٍ فَوَقَعَتْ عَلَى فَرْعِ الشَّجَرَةِ. وَوَقَفَتْ سُعَادُ وَعَلاَءٌ يُفَكِّرَانِ فِى طَرِيقَةٍ لاِحْضَارِهَا. عَلاَءٌ رَمَى الْكُرَةَ بِالْحَجَرِ وَلَكِنَّ الْحَجَرَ ذَهَبَ بَعِيـــدًا فَلَمْ يُصِبْهَا. سُعَادُ رَأَتِ السُّورَ بِجِوَارِ الشَّجَرَةِ فَقَالَتْ لِعَلاَءٍ: سَاعِدْنِى عَلَى تَسَلُّقِ الـسُّورِ وَحَرَّكَتْ فَرْعَ الـشَّجَرَةِ فَسَقَطَتِ الْكُرَةُ وَتَلَقَّاهَا عَلاَءٌ ثُمَّ عَادَ إِلَى الـلَّعْبِ فِى فَرَحٍ وَهَنَاءَةٍ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

كَانَتْ تَلْعَبُ - igrala se

بِالْكُرَةِ - loptom

مَعَ - s, sa

أَخِيهَا - svojim bratom

سُعَادُ - vl. ime (žensko)

تَرْمِى - baca (ona)

يُحَاوِلُ - nastoji, trudi se (on)

أَنْ يَلْتَقِطَهَا - da je uhvati

حَاوَرَ - nastojao je prevariti (obmanuti)

أُخْتَهُ - svoju sestru

رَمَى - on je bacio

بِشِدَّةٍ - snažno

وَقَعَتْ - pala je

فَرْعُ شَجَرَةٍ - vrh drveta

وَقَفَتْ - zastala je

إِلَى اللَّعْبِ - u igru

يُفَكِّرَانِ - razmišljali su njih dvoje

فِى طَرِيقَةٍ - o načinu

بِالْحَجَرِ - (s) kamenom

إِحْضَارٌ - dobava, donošenje, pribavljanje

ذَهَبَ بَعِيدًا - otišao je daleko

لَمْ يُصِبْهَا - nije je pogodio

رَأَتْ - ona je vidjela

السُّورُ - zid

بِجِوَارِ الشَّجَرَةِ - u blizini stabla

قَالَتْ - ona je rekla

سَاعِدْنِى - pomozi mi

تَسَلُّقُ السُّورِ - ispinjati se na zid

حَرَّكَتْ - pokrenula se

سَقَطَتْ (الْكُرَةُ) - pala je (lopta)

تَلَقَّاهَا - dočekao ju je

عَادَ إِلَى - vratio se

فِى فَرَحٍ - radosno
هَنَاءَةٌ - zadovoljstvo, blagostanje, sreća, zdravlje i sl.
مَصْنُوعَةٌ مِنَ الْجِلْدِ - napravljena od kože
بَعِيدًا - daleko
مِنْ فَوْقِ الشَّجَرَةِ - na stablu

Pismena vježbanja

Popuni praznine u sljedećim rečenicama prikladnim riječima:

1 تَلْعَبُ .... مَعَ أَخِيهَا

2 .... مَصْنُوعَةٌ مِنَ الْجِلْدِ

3 عَلاَءٌ .... الْحَجَرَ

4 اَلْحَجَرُ .... بَعِيدًا

5 اَلْكُرَةُ .... مِنْ فَوْقِ الشَّجَرَةِ

Napravi rečenice od sljedećih riječi:

اَلْوَرْدُ - ruža
اَلْجَبَلُ - brdo, planina
شُجَاعٌ - hrabar
مُنِيرٌ - svijetao
الشُّرْطِيُّ - policajac
اَلثَّلْجُ - snijeg
اَبْيَضُ - bijel
اَلْمِبْرَاةُ - perorez, nožić
اَلْقَمَرُ - mjesec
اَلْفَارِسُ - konjanik
عَالِيَةٌ - visoka
حَادَّةٌ - oštar (u ar.: to je imenica ž.r. pa je i njen atribut u ž.r.)

BROJ IMENA

اَلْمُفْرَدُ - اَلتَّثْنِيَةُ - اَلْجَمْعُ

DUAL

(at-tasniyatu اَلتَّثْنِيَةُ)

Arapska imena imaju jedninu اَلْمُفْرَدُ, dvojinu اَلتَّثْنِيَةُ i množinu اَلْجَمْعُ. Jednina je ono što oblik imenice - imena uopće - označava bilo da se radi o jednini muškog ili ženskog roda. Dvojina nastaje kad se imenu doda određeni nastavak i označava dvoje ili dvije, a množina označava više od tri imena u zbiru. Kao i u drugim jezicima i u arapskom jeziku ima imena koja su uvijek u jedini. Npr.:

يَمٌّ - grivnjaši, grlice
قَبُولٌ - istočni vjetar
عَرَقٌ - znoj
دَبُورٌ - zapadni vjetar

Ima riječi koje imaju jedninu i dvojinu, ali nemaju množinu od istog korjena npr.: إِمْرُؤٌ - čovjek, muškarac i muž, إِمْرَأَةٌ - žena, supruga, u dvojini glase – مَرْأَتَانِ مَرْآنِ.

Prije nego što želimo od jednog imena napraviti dvojinu, valja nam znati sasvim sigurno kako glasi jednina dotične riječi.

Ima pet imenica koje dolaze uvijek samo u dvojini. To su:

إِثْنَانِ - dva
كِلاَهُمَا - njih obojica
إِثْنَتَانِ - dvije
كِلْتَاهُمَا - njih obje
ثِنْتَانِ - dvije

Još da istaknemo da dvojina ima samo dva nastavka koja se dodaju i to: jedninu za nominativ آنِ npr.:

تِلْمِيذَانِ - dva učenika
مَدْرَسَتَانِ - dvije škole
كِتَابَانِ - dvije knjige
وَلَدَانِ - dva djeteta.

Genitiv i akuzativ imaju nastavak ـَيْنِ (ejni), npr.:

إِلَى تِلْمِيذَيْنِ - ka dvojici učenika
بِرَفِيقَيْنِ - s dvojicom drugova
عَنْ طِفْلَيْنِ - o dvoje djece ili npr.

أَتَكَلَّمُ بِالطِّفْلَيْنِ - razgovaram sa dvoje djece

أَدْرُسُ مَعَ صَدِيقَتَيْنِ - učim sa dvije drugarice i sl.

أَكْتُبُ رِسَالَتَيْنِ - pišem dva pisma

أَنْظُرُ صُورَتَيْنِ - gledam dvije slike i sl.

Ako je u trenutku kad gradimo dvojinu ime imalo na kraju تَاءُ التَّأْنِيثِ kod dodavanja nastavka za dvojinu to postalo التَّاءُ الطَّوِيلَةُ.

Ako je ime imalo na kraju jedan od elifa (أَلِفُ التَّأْنِيثِ) onda se taj krajnji konsonant pretvara u و ako je nastao od و, i ako ta riječ ima tri konsonanta, npr.: عَصًا - štap (nastalo od عَصَوٌ) dvojina će biti عَصَوَانِ. Ako je u korijenu riječi bio konsonant ى ili ako je riječ imala više od tri konsonanta, onda se konsonant ى pretvara u ى odnosno taj konsonant koji je bio samo nosilac tenwina sada se i čita kao ى (j) npr.: فَتًى (postalo od فَتَيٌ) dvojina će biti فَتَيَانِ više od tri konsonanta u korijenu pa će biti:

مُصْطَفَى – مُصْطَفَيَانِ - Mustafa (dvojica Mustafa)

حُبْلَى – حُبْلَيَانِ - trudnica (dvije trudne žene).

Ako je riječ imala na kraju ـَاءُ onda se krajnji konsonant koji je u ovom slučaju ء pretvara u و, npr.: صَحْرَاءُ - dvojina će biti صَحْرَاوَانِ; سَوْدَاءُ - dvojina će biti سَوْدَاوَانِ. Međutim, ako je na kraju riječi bilo ـَاءُ koje je od korijena, neće se mijenjati. Tako će npr. biti مَشَّاءٌ – مَشَّاآنِ dobar pješak.

Ako riječ ima na kraju ى a prije toga konsonanta bude vokal - i - kratko ـِ, onda se taj konsonant, koji je također bio samo nosilac tenwina, čita kao ى npr.: اَلْعَاصِي neposlušan, buntovnik, bit će اَلْعَاصِيَانِ ; اَلْقَاضِي sudac, bit će اَلْقَاضِيَانِ.

Izuzeci od ovih pravila su riječi:

أَبٌ - otac	أَبَوَانِ - roditelji
أَخٌ - brat	أَخَوَانِ - dva brata
ذُو - gospodin, posjednik	ذَوَانِ - dva gospodina, posjednika
ذَاتٌ - ona koja ima, obiluje	ذَوَاتَانِ - dvije koje imaju, obiluju

Imenice:

حَمٌ - svekar, punac

فَمٌ - usta

يَدٌ - ruka

دَمٌ - krv

mogu imati dvojaku dvojinu i to:

حَمَوَانِ – حَمَانِ

فَمَوَانِ – فَمَانِ

يَدَيَانِ – يَدَانِ

دَمَوَانِ – دَمَانِ

VJEŽBA 4.

Popuni praznine imenicama ženskog roda:

1 - الْقِطَارُ .... تَسْبِقُ

2 - فَنَأْخُذُ مِنْهَا شَرَابًا .... نَعْصُرُ

3 - .... يَحْمِلُ الْجَمَلُ الأَحْمَالَ

4 - عَلَى الْحَائِطِ .... هَذِهِ الصُّورَةُ

5 - بِأَلْوَانٍ مُخْتَلِفَةٍ .... صُوَرُ الْمَجَلَّةِ

Popuni praznine imenicama muškog roda:

1 - يَبْنِي الْبَيْتَ ....

2 - مِنَ الصُّوفِ .... اَلثَّوْبُ

3 - مُعَرَّضٌ لِلْخَطَرِ .... السَّائِقُ

4 - .... فِنَاءُ الْمَدْرَسَةِ

5 - .... اَلأَسَدُ حَيَوَانٌ

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

اَلْقِطَارُ - vlak
تَسْبِقُ - prestiže
نَعْصُرُ - mi cijedimo
نَأْخُذُ - mi uzimamo
مِنْهَا - od nje
شَرَابًا - piće (sok,vodu i sl.)
اَلْجَمَلُ - deva
يَحْمِلُ - nosi
أَحْمَالٌ - teret

هَذِهِ الصُّورَةُ - ova slika
عَلَى الْحَائِطِ - na zidu
بِأَلْوَانٍ مُخْتَلِفَةٍ - u različitim bojama
خَرَجْتُ - izašao sam
جَلَسْتُ - sjedio sam
صَدِيقٌ - prijatelj
رَأَيْنَا - vidjeli smo
فَصْلٌ - razred
سَيَّارَةٌ - auto

مَرْحَبًا - pozdrav!

مَا اسْمُكَ - kako ti je ime

مَدِينَةٌ - grad

بِانْتِبَاهٍ - pažljivo

سَمِعَ - slušao je

هَا هُوَ ذَا - a evo ga!

إِمْتِحَانٌ - ispit

Razgovor

بِسَلاَمَةٍ - dobro došao

أُرِيدُ أَنْ أُعَرِّفَكَ بِأَخِي - da te upoznam sa mojim bratom

يَسُرُّنِي - drago mi je

كَيْفَ حَالُكَ؟ - Kako si?

مَا اسْمُهُ؟ - Kako mu je ime?

أَنَا مُسْتَعْجِلٌ - žurim

بِالْخَيْرِ - sa srećom

إِلَى الصَّبَاحِ - do sutra

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمَا - pozdrav vama dvojici

تَمْرِينَاتٌ

1.

ذَهَبْتُ الْيَوْمَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ – جَلَسْتُ مَعَ أَصْدِقَائِي فِي صَفِّنَا (فَصْلِنَا) – عِنْدَمَا خَرَجْنَا مِنَ الْمَدْرَسَةِ رَأَيْنَا سَيَّارَةً جَدِيدَةً وَجَمِيلَةً فِي الشَّارِعِ – جَاءَ تِلْمِيذٌ فَقَالَ لَنَا : اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ! كَيْفَ حَالُكُمْ؟ ثُمَّ سَأَلْتُهُ مِنْ أَيْنَ أَنْتَ؟ هَلْ أَنْتَ مِنْ مَدِينَةِ سَرَاي أَوْ مِنْ مَدِينَةٍ أُخْرَى؟ دَخَلْنَا فَصْلَنَا مِنْ جَدِيدٍ فَقُلْتُ لِصَدِيقِي : إِسْمَعْ (slušaj) بِانْتِبَاهٍ إِمْتِحَانُنَا قَرِيبٌ – هَا هُوَ ذَا مُحَمَّدٌ! صَبَاحُكَ خَيْرًا – أُرِيدُ أَنْ أُعَرِّفَكَ بِأَخِي – يَسُرُّنِي.

2. Prevedi tekst na bosanski jezik

3. Napiši deset sličnih rečenica

4. Stavi sve imenice iz gornjeg teksta u dvojinu i to:

U nominativu - آنِ

genitivu - ـَيْنِ

akuzativu - ـَيْنِ

Npr.:

dan يَوْمٌ dva dana - يَوْمَانِ — škola مَدْرَسَةٌ dvije škole - مَدْرَسَتَانِ

dva dana - يَوْمَيْنِ — dviju škola - مَدْرَسَتَيْنِ

dva dana - يَوْمَيْنِ — dvije škole - مَدْرَسَتَيْنِ itd.

Napomena: da riječ bude i određena ne bi se u nastavcima ništa promijenilo.

اَلْمَدْرَسَتَانِ

اَلْمَدْرَسَتَيْنِ itd.

ATRIBUTIVNA SINTAGMA

(Veza između imenice i pridjeva)

Pridjev اَلصِّفَةُ الْمُشَبَّهَةُ u arapskom jeziku je promnjenljiva vrsta riječi i pokazuje osobinu predmeta ili ljudi. Pošto spada u imena, deklinira se (ima rod, broj, padež) a može biti određen ili neodređen sve u zavisnosti od svoje funkcije.

Pridjevi se u arapskom jeziku dijele na opisne pridjeve koji pokazuju boje ili tjelesne osobine (mahane) i one koji to ne pokazuju. Ukoliko spadaju u ove prve tj. opisne pridjeve koji pokazuju boje i tjelesne osobine, onda dolaze na paradigmu kako slijedi:

jednina m. roda	jednina ž.roda	množina oba roda
أَفْعَلُ	فَعْلاَءُ	فُعْلٌ
أَخْضَرُ	خَضْرَاءُ	خُضْرٌ

Ako pak ne pokazuju kakvu boju ili osobinu ljudskog tijela, onda imaju više oblika prema paradigmi. O tome će biti posebno riječi!

Bilo da je predikat imenske rečenice ili da je atribut nekoj imenici, pridjev uvijek stoji poslije imenice na koju se odnosi. Kad je predikat, onda se slaže sa svojom imenicom u rodu, broju i padežu, ali ne može biti određen. Takav pridjev je اَلْخَبَرُ (al-habaru); je li, međutim, pridjev اَلنَّعْتُ tj. atribut on će se sa svojom imenicom potpuno slagati (u rodu, broju, padežu, određenosti ili neodređenosti, npr.:

muški rod

N. pametni čovjek	اَلرَّجُلُ الْعَاقِلُ	N. pametan čovjek	رَجُلٌ عَاقِلٌ
G. pametnog čovjeka	اَلرَّجُلِ الْعَاقِلِ	G. pametna čovjeka	رَجُلٍ عَاقِلٍ
Ak. pametnog čovjeka	اَلرَّجُلَ الْعَاقِلَ	Ak. pametna čovjeka	رَجُلاً عَاقِلاً

ženski rod

N. lijepâ žena	اَلإِمْرَأَةُ الْجَمِيلَةُ	N. lijepa žena	إِمْرَأَةٌ جَمِيلَةٌ
G. lijepê žene	اَلإِمْرَأَةِ الْجَمِيلَةِ	G. lijepe žene	إِمْرَأَةٍ جَمِيلَةٍ
Ak. lijepû ženu	اَلإِمْرَأَةَ الْجَمِيلَةَ	Ak. lijepu ženu	إِمْرَأَةً جَمِيلَةً

Kao što se vidi iz primjera, pridjevi koji ne pokazuju boje ili tjelesne osobine (mahane) i dolaze na različite paradigme prave ženski rod veoma jednostavno, naime, na oblik muškog roda (uklonili smo tenwin - neodređeni član) dodali smo ة (ـة) ta za oznaku ženskog roda.

Evo još nekoliko primjera:

ženski rod	muški rod
طَيِّبَةٌ - dobra, lijepa	طَيِّبٌ - dobar, lijep
صَالِحَةٌ - dobra	صَالِحٌ - dobar
كَرِيمَةٌ - plemenita	كَرِيمٌ - plemenit

Ako imenica u množini dobije atribut a ona ne označava razumno živo biće, onda se između te imenice i njenog atributa ne može postići potpuno slaganje. Tada pridjev uvijek stoji u jednini ženskog roda, npr.:

كُتُبٌ رَخِيصَةٌ - jeftine knjige

اَلْحُرُوفُ الْعَرَبِيَّةُ - arapska slova

اَلْبُيُوتُ النَّظِيفَةُ - čiste kuće

Evo još nekoliko primjera pridjeva:

a) opisni pridjevi:	b) ostali pridjevi:
أَبْيَضُ – بَيْضَاءُ - bijel, a	كَبِيرٌ – كَبِيرَةٌ - velik, a
أَصْفَرُ – صَفْرَاءُ - žut, a	صَغِيرٌ – صَغِيرَةٌ - malen, a
أَسْوَدُ – سَوْدَاءُ - crn, a	وَاسِعٌ – وَاسِعَةٌ - prostran, a
أَزْرَقُ – زَرْقَاءُ - plav, a	نَظِيفٌ – نَظِيفَةٌ - čist, a
أَعْمَى – عَمْيَاءُ - slijep, a	عَمِيقٌ – عَمِيقَةٌ - dubok, a
أَحْمَرُ – حَمْرَاءُ - crven, a	

VJEŽBA 5.

تَمْرِينَاتٌ

1. Od datih pridjeva i imenica načini atributivne sintagme:

مُثْمِرٌ - plodan | شَجَرَةٌ - stablo
وَاسِعٌ - prostran | حَدِيقَةٌ - vrt
مُفَتَّحَةٌ - rascvjetan | زَهْرَةٌ - cvijet
نَاضِجٌ - zreo | فَاكِهَةٌ - voće
اَلرَّجُلُ - čovjek | شُجَاعٌ - hrabar
مَدْرَسَةٌ - škola | قَدِيمَةٌ - stara
مُجِدٌّ - vrijedan | تِلْمِيذٌ - učenik
غَالٍ - skup | كِتَابٌ - knjiga

2. Od gornjih pridjeva i imenica u atributivnoj sintagmi napravi množinu:

3. Prevedi rečenice:

دَخَلْتَ حَدِيقَةً كَبِيرَةً.

رَأَيْتُ فِيهَا أَشْجَارًا مُثْمِرَةً.

تَكْثُرُ فِيهَا الطُّيُورُ الْمُغَرِّدَةُ.

قَطَفْتُ مِنْهَا أَزْهَارًا مُفَتَّحَةً.

جَنَيْتُ ثِمَارًا نَاضِجَةً.

اَلْعُطْلَةُ الأُسْبُوعِيَّةُ فِي الْبِلاَدِ الاِسْلاَمِيَّةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ.

4. Popuni praznine u datim rečenicama pridjevima

١) اَلْفَاكِهَةُ .... تُفِيدُ الْجِسْمَ.

٢) التِّلْمِيذُ .... يُحِبُّهُ وَالِدُهُ وَمُعَلِّمُوهُ.

٣) اَلأَنْهَارُ تَجْرِى فِيهَا السُّفُنُ ....

٤) اَلْمَلاَبِسُ .... تَضُرُّ الْجِسْمَ.

5. Popuni praznine u datim rečenicama imenicama

١) لاَ تَمْشِ فِي .... الْمُظْلِمِ!

٢) اَلأَسَدُ .... مُفْتَرِسٌ.

٣) الْبَسْ .... النَّظِيفَةَ!

٤) هَذَا .... وَاسِعٌ.

Napomena: pridjev صِفَةٌ imenica uz pridjev مَوْصُوفٌ ili pridjev نَعْتٌ imenica uz pridjev مَنْعُوتٌ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

تُفِيدُ - (ona) koristi

جِسْمٌ - tijelo

يُحِبُّهُ - voli ga

أَنْهَارٌ - rijeke

تَجْرِي - (struji, teče) prolaze

سُفُنٌ - brodovi

مَلاَبِسُ - odjeća

لاَ تَمْشِ! - Ne idi!

اَلْمُظْلِمُ - mračan

تَكَثَّرُ - namnožile se

طُيُورٌ - ptice

مُغَرِّدَةٌ - raspjevana

قَطَفْتُ - uzabrao, la sam

جَنَيْتُ - ustrgnuo, la sam

ثِمَارٌ - plodovi

عُطْلَةٌ أُسْبُوعِيَّةٌ - sedmični odmor

بِلاَدٌ إِسْلاَمِيَّةٌ - islamske zemlje

يَوْمُ الْجُمُعَةِ - petak

اَلأَسَدُ - lav

مُفْتَرِسٌ - krvoločan

إِلْبَسْ! - Obuci!

اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ. - Strpljivost je ključ radosti.

اَلْوَقْتُ مِنْ ذَهَبٍ. - Vrijeme je od zlata.

اَلْحُبُّ أَعْمَى. - Ljubav je slijepa.

قَلْبُ الرَّجُلِ دَلِيلُهُ. - Čovjekovo srce je njegov vodič.

لاَ يَنْفَعُ النَّدَمُ بَعْدَ الْعَدَمِ. - Ne koristi kajanje poslije čina.

REČENICA

(al-džumlatu الْجُمْلَةُ)

Kad se više riječi nađu zajedno i imaju tendenciju da nam saopće cjelovitu misao, govorimo o rečenici اَلْجُمْلَةُ ili اَلْكَلاَمُ.

U arapskom jeziku imamo dvije vrste rečenica i to:

1. imenska rečenica اَلْجُمْلَةُ الإِسْمِيَّةُ to je ona koja počinje imenom.
2. glagolska " اَلْجُمْلَةُ الْفِعْلِيَّةُ to je ona koja počinje glagolom.

Karakteristično je za arapski jezik da je rečenica jednostavna - samo subjekat i predikat i tu i tamo pokoji dodatak. Svaki glagolski oblik smatra se rečenicom. Subjekat glagolskoj rečenici se katkad mora pomišljati, a katkad je naglašen ili imenicom ili zamjenicom. Kad je rečenica imenska, u tom slučaju subjekat mora biti određen (ili da se odredi određenim članom, ili je vlastito ime koje je i bez određenog člana određeno!). Predikat imenske rečenice mora biti neodređen i tako tek imamo misao jer u arapskom jeziku **nema kopule** (sam, si, je, smo, ste, su).

Elementi imenske rečenice zovu se اَلْمُبْتَدَأُ - subjekat - od gl.korijena بَدَأَ počeo je - i اَلْخَبَرُ - predikat što znači zapravo vijest.

Elementi glagolske rečenice su اَلْفَاعِلُ - subjekat - što znači onaj koji radi - radnik i اَلْفِعْلُ - predikat - radnja.

VJEŽBA 6.

اَلْعَوْدُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ

هَذِهِ الْمَدْرَسَةُ الَّتِى فَارَقَهَا أَحْمَدُ مُنْذُ ثَلاَثَةِ أَشْهُرٍ! وَهَذَا بَابُهَا الَّذِى خَرَجَ مِنْهُ مُنْذُ ثَلاَثَةِ أَشْهُرٍ! وَهَذِهِ سَاحَتُهَا الْفَسِيحَةُ الَّتِى لَمْ يَدْخُلْهَا مُنْذُ ثَلاَثَةِ أَشْهُرٍ! اَلْيَوْمَ تَفْتَحُ الْمَدْرَسَةُ بَابَهَا مِنْ جَدِيدٍ بَعْدَ رَاحَةِ الصَّيْفِ. فَاسْتَيْقَظَ أَحْمَدُ بَاكِرًا مِنْ نَوْمِهِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ وَرِجْلَيْهِ وَلَبِسَ ثِيَابًا نَظِيفَةً ثُمَّ أَفْطَرَ بِسُرْعَةٍ. وَلأَحْمَدَ مِحْفَظَةٌ جَدِيدَةٌ مِنَ الْجِلْدِ شَرَاهَا لَهُ أَبُوهُ مُنْذُ أَيَّامٍ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

اَلْعَوْدُ - povratak
إِلَى - k, ka
مَدْرَسَةٌ - škola
اَلْيَوْمَ - danas
فَتَحَتْ - ona je otvorila
بَابٌ - vrata
بَابُهَا - njena vrata (u nas-svoja vrata)
مِنْ جَدِيدٍ - iznova, nanovo
بَعْدَ - poslije
بَعْدَ رَاحَةِ الصَّيْفِ - poslije ljetnjeg odmora
اِسْتَيْقَظَ - on se probudio
بَاكِرًا - rano
نَوْمُهَا - njen san-(svog sna - ž.rod)
غَسَلَ - on je oprao
فَارَقَهَا - on ju je napustio
يَدَيْهِ - svoje (dvije) ruke
وَجْهَهُ - svoje lice (njegovo)
رِجْلَيْهِ - svoje (dvije) noge (njegove)
لَبِسَ - on je obukao
ثِيَابٌ - odjeća
نَظِيفَةٌ - čista
أَفْطَرَ - on je doručkovao
بِسُرْعَةٍ - brzo
مِحْفَظَةٌ - torba
لأَحْمَدَ - Ahmed ima
جَدِيدَةٌ - nova
مِنْ - od
جِلْدٌ - koža
شَرَاهَا - on ju je kupio
لَهُ - njemu
أَبُوهُ - njegov otac
مُنْذُ أَيَّامٍ - od prije nekoliko dana
وَضَعَ - on je stavio
فِيهَا - u nju
اَلْبَارِحَةُ - jučer
كِتَابَهُ - svoju knjigu

دَفْتَرَهُ - svoju svesku

أَخَذَ - on je uzeo

تَحْتَ إِبْطِهِ - pod (svoje) pazuho (pod svoju ruku)

قَبَّلَ - on je poljubio

أُمَّهُ - svoju majku

وَ - i

أَبَاهُ - svog oca

خَرَجَ - on je izašao

مُسْرِعًا - brzo

اَلتَّمْرِينَاتُ

zapovijed (اَلأَمْرُ):

ضَعْ كِتَابَكَ فِى مَحْفَظَتِكَ! - Stavi svoju knjigu u torbu!

خُذْ مَحْفَظَتَكَ تَحْتَ إِبْطِكَ! - Uzmi svoju torbu pod ruku!

امْشِ بِسُرْعَةٍ - Idi brzo!

pitanje (السُّؤَالُ):

مَا غَسَلَ أَحْمَدُ؟ - Šta je oprao Ahmed?

مَا لَبِسَ أَحْمَدُ؟ - Šta je obukao Ahmed?

كَيْفَ أَفْطَرَ أَحْمَدُ؟ - Kako je Ahmed doručkovao?

مَا وَضَعَ أَحْمَدُ فِى مَحْفَظَتِهِ؟ - Šta je Ahmed stavio u svoju torbu?

مَا وَضَعْتِ أَنْتِ فِى مَحْفَظَتِكِ؟ - Šta si ti stavila u svoju torbu?

zadatak (اَلْوَاجِبُ):

بَيِّنْ فِى هذه الْمَقَالَةِ الأَسْمَاءَ وَالأَفْعَالَ وَالْحُرُوفَ! - Pronađi u ovom tekstu imena, glagole i čestice!

ضَعْ خَطًّا تَحْتَ الأَسْمَاءِ وَخَطَّيْنِ تَحْتَ الأَفْعَالِ وَثَلاَثَةَ خُطُوطٍ تَحْتَ الْحُرُوفِ! - Podvuci imena jednom crtom, glagole sa dvije, a čestice sa 3 crte!

بَيِّنْ مَا هِىَ الْجُمْلَةُ الإِسْمِيَّةُ وَمَا هِىَ الْجُمْلَةُ الْفِعْلِيَّةُ. - Odredi koje su rečenice glagolske a koje imenske.

بَيِّنْ كَلِمَاتٍ مُعْرَبَةً وَكَلِمَاتٍ مَبْنِيَّةً فِى هٰذَا النَّصِّ - Koje su riječi promjenljive a koje su nepromjenljive u datom tekstu.

مِنْ أَجْزَاءِ الْجُمْلَةِ اجْعَلْ جُمْلَةً مُفِيدَةً بِوَضْعِ كَلِمَةٍ مُلاَئِمَةٍ فِى الْمَكَانِ الْخَالِى. - Od datih dijelova rečenice popuni praznine kako bismo dobili pravilnu rečenicu; npr.:

.... و .... الْمَدْرَسَةُ - Škola je nova i čista.

رِجْلَيْهِ وَيَدَيْهِ .... - Oprao je svoje noge i ruke.

.... شَرَى لَهُ .... - Otac mu je kupio novu tašnu.

.... قَبَّلَ أُمَّهُ - Poljubio je majku u lice.

إِلَى الْمَدْرَسَةِ. .... - Brzo je otišao u školu.

.... وَضَعَ الْمَحْفَظَةَ - Stavio je tašnu pod ruku.

.... هَا هِىَ ذِى - Evo, ovo je naša škola.

.... وَضَعَ فِى الْمَحْفَظَةِ - U torbu je stavio olovku i knjigu.

Potpuno formiranu rečenicu sa svim potrebnim dijelovima zovemo u arapskom jeziku الْجُمْلَةُ الْمُفِيدَةُ. Evo tog pravila.[4]

Provjeri koliko si razumio (razumjela) tako što ćeš od sljedećih riječi konstruisati rečenice. Pri tome zapamti važno pravilo; da li će rečenica biti imenska ili glagolska, zavisi od riječi kojom rečenica počinje. Ako je u rečenici predikat glagol, staviš li ga na prvo mjesto, imat ćeš glagolsku rečenicu. Isti taj predikat stavi na drugo mjesto, a subjekat koji mora biti ime na prvo, imat ćeš imensku rečenicu. Da li će rečenica biti imenska, odlučuje subjekat pred kojim katkad može stajati i neka čestica, ali ona nema nikakvog uticaja na vrstu rečenice. Dakle, bitno je ime (tj. ona riječ koja se može deklinirati i prema tome spada u imena) i glagol; čestice nemaju u ovoj situaciji nikakvog značaja.

أَنَا - ja[5]	بِلاَدٌ - pokrajina
جُمْهُورِيَّةٌ - republika	وَطَنٌ - otadžbina

4. كُلُّ جُزْءٍ مِنَ الْكَلاَمِ نَفْهَمُ مِنْهُ تَامًّا يُسَمَّى جُمْلَةً مُفِيدَةً.

5 أَنَا se piše dugo a izgovara kratko!

أُورُوبَا - Evropa

شَمْسٌ - sunce

سَمَاءٌ - nebo

أَرْضٌ - zemlja

أَعِيشُ - živim

جَمِيلٌ - lijep

جَمِيلَةٌ - lijepa

غَنِيٌّ - bogat

غَنِيَّةٌ - bogata

وَفِيرَةٌ - obilata

صَافِيَةٌ - vedra

غَنَاءٌ - bogastvo

عَالٍ - visok

عَالِيَةٌ - visoka

مُثْمِرَةٌ - plodna

A sad, kad su rečenice formirane, pokušaj iz istih (navedenih) riječi da konstruišeš atributivne veze i određene i neodređene. Da te podsjetimo. U arapskom jeziku pridjev stoji iza imenice na koju se odnosi - i drugo, u atributivnoj vezi može (kao uostalom i u našem jeziku) da stoji samo imenica i pridjev!

Evo još nekoliko primjera rečenice u arapskom jeziku:

Podvuci imenske rečenice!

اَلْجَوُّ (الطَّقْس) مُعْتَدِلٌ. - Vrijeme je umjereno (vrijeme, ovdje klima)

وَقَفَ التِّلْمِيذُ - Stao je učenik.

اِشْتَرَى التِّلْمِيذُ قِمَطْرًا لِلْكُتُبِ. - Kupio je učenik torbu za knjige.

أُكْتُبِ الْجُمْلَةَ! - Napiši rečenicu!

إِذْهَبْ! - Idi! (m.r.)

إِجْلِسْ وَاسْمَعْ! - Sjedi i slušaj!

أُحِبُّكَ يَا وَطَنِي! - Volim te, domovino moja!

أَتَمَنَّى أَنْ أَعِيشَ حُرًّا مُسْتَقِلاًّ. - Želim da živim slobodno i nezavisno.

كُلُّ النَّاسِ الأَحْرَارِ سُعَدَاءُ. - Svi ljudi svijeta koji su slobodni su sretni.

Iz ovih primjera se vidi da jedna rečenica može imati jednu, dvije ili više riječi, ali uvijek je ili imenska ili glagolska.

Evo kako to izgleda u tekstu:

مَدْرَسَتُنَا بِهَا غُرَفٌ عَدِيدَةٌ لِلتَّعْلِيمِ. قَاعَتُنَا فَسِيحَةُ الأَرْجَاءِ. مَلْعَبُنَا وَاسِعٌ. لَهَا نَوَافِذُ وَمَقَاعِدُ خَشَبِيَّةٌ. نَجْلِسُ عَلَيْهَا وَعَلَى جُدْرَانِهَا صُوَرٌ مُخْتَلِفَةٌ.

Prijevod: Naša škola ima brojne učionice za učenje. Naša sala je prostrana. Naše dvorište je također prostrano. Ona ima prozore i drvene klupe na kojim sjedimo. Na njenim zidovima su različite slike.

Kao što je iz datih primjera vidljivo u imenskoj rečenici (čiji smo subjekat nazvali اَلْمُبْتَدَأ) predikat اَلْخَبَرُ je ili jedna riječ (najčešće neko od imena) ili glagol koji može imati svoj objekat. Ako se radi o ovom drugom slučaju, tada to arapski gramatičari nazivaju جُمْلَةٌ خَبَرِيَّةٌ tj. rečenica koja je u službi predikata. npr.:

1. slučaj اَلسَّمَاءُ مُغَيَّمَةٌ - nebo je oblačno

2. slučaj اَلسَّمَاءُ تَلَبَّدَتْ بِالْغُيُومِ - nebo se prekrilo gustim oblacima

U prvom slučaju u službi predikata imamo jedan participijalan oblik koji je u suštini imenski, a u drugom čisti glagolski oblik sa svojim imenom. Prvi se, dakle, slučaj zove اَلْخَبَرُ (predikat imenske rečenice) a drugi اَلْجُمْلَةُ الْخَبَرِيَّةُ (rečenica u službi predikata).

قَرْيَتُنَا

قَرْيَتُنَا صَغِيرَةٌ. يُدِيرُ شُؤُونَهَا شَيْخٌ وَقُورٌ. - Naše selo je malo i njime upravlja starješina.

نُحِبُّهُ وَنَحْتَرِمُهُ. - Mi seljani ga volimo i poštujemo.

يُوجَدُ فِيهَا حَانُوتُ عَطَّارٍ. - U selu se nalazi drogerija.

وَيُوجَدُ فِيهَا دُكَّانُ جَزَّارٍ وَدُكَّانُ حَلَّاقٍ وَمَخْبَزَةُ خَبَّازٍ وَمَدْرَسَةٌ يَؤُمُّهَا الصِّغَارُ. - U selu se nalazi mesnica, brijačnica, prodavnica hljeba i škola koju pohađaju djeca.

Razgledaj rečenice, odredi kojoj vrsti pripadaju i koji su glavni dijelovi rečenice.

Kad god u rečenici imaš i glagol tj. kad se ne radi o čistoj imenskoj rečenici, onda stavi glagol na prvo mjesto tj. učini rečenicu glagolskom jer je u arapskom jeziku uvijek ljepše upotrijebiti glagolsku nego imenske rečenice - naravno, ako je to moguće odabrati tj. ako ne želiš u svakom slučaju naglasiti ime a ne glagol!

U čitanju arapskog teksta obavezno je vezivanje riječi jedne s drugom (sličnog vezivanja uz određena pravila ima i u francuskom jeziku) isto kao što je veoma bitno vezivati slova jedno s drugim kao što smo to u uvodnom dijelu istakli.

Evo primjera:

تَمَّتِ الْعُطْلَةُ فَرَجَعْنَا إِلَى مَدْرَسَتِنَا. – هَذَا هُوَ الْمُدِيرُ. – أَيْنَ الْمُدَرِّسَةُ؟ – رَجَعَ التَّلَامِيذُ إِلَى مَدْرَسَتِهِمْ. – طَرَقَ أَحْمَدُ بَابَ الْقِسْمِ. – فَرَجَعْنَا إِلَى بَابِ الْقِسْمِ.

Uporedi: ovdje nema vezivanja!

ذَهَبْنَا إِلَى مَدْرَسَتِنَا

Završio se raspust. Vratili smo se u našu školu. Evo ovo je direktor! Gdje je profesorica? Učenici su se vratili u svoje škole. Ahmed je pokucao na vrata razreda.[6]

Evo samo još jedna napomena. Rekli smo da u arapskom jeziku imamo samo dva roda (muški i ženski), ali valja imati na umu da se rod u našem jeziku i onaj u arapskom jeziku ne moraju plodudarati (što je npr. kod nas ženskog roda, ne mora biti i u arapskom jeziku i obratno!).

---

6 Vratili smo se ka vratima razreda (odjeljenja). Otišli smo ka našoj školi.

IMENSKA REČENICA SA PRIJEDLOŽNOM SINTAGMOM U SLUŽBI PREDIKATA

U imenskoj rečenici predikat može biti i prijedlog sa imenicom npr.:

اَلأَبُ فِى الدَّارِ. - Otac je u kući.

زَيْدٌ فِى الْمَدْرَسَةِ. - Zejd je u školi.

Pravilo je da subjekat imenske rečenice dolazi na prvo mjesto i da bude određen.

U slučaju da se radi o ovoj vrsti imenske rečenice اَلْمُبْتَدَأُ, subjekat može biti i neodređen, ali tada će doći poslije prijedloške sintagme tj. na drugo mjesto. Npr.:

مِنَ الْخَشَبِ دُورٌ كَثِيرَةٌ فِى الْقَرْيَةِ. - Na selu su mnoge kuće od drveta.

فِى السُّوقِ تُجَّارٌ أَغْنِيَاءُ. - U čaršiji su bogati trgovci.

Upotreba jedne ili druge vrste ovakve rečenice zavisit će od vaše ocjene (naime, na prvo mjesto u rečenici dolazi naglašena riječ, riječ koju naročito ističemo.

Ima i drugih slučajeva prijedloških sintagmi o kojima će još biti riječi kad budemo obrađivali prijedloge.

VJEŽBA 7.

نِزارٌ صَحَا مِنْ نَوْمِهِ

نِزَارٌ ظَنَّ نَفْسَهُ يَحْلُمُ وَلَكِنَّ الـــلَّحْنَ الْجَمِيـــلَ لَمْ يَنْقَطِعْ فَصَحَا مِنْ نَوْمِهِ وَفَتَحَ عَيْنَيْهِ عَلَى عُصْفُورَةٍ بَهِيَّةٍ جَنَاحَاهَا فِي لَوْنِ الذَّهَبِ وَمِنْقَارُهَا النَّحِيلُ فِي لَوْنِ الْعُنَابِ . أَمَا صَدْرُهَا فَأَبْيَضُ كَالْحَلِيبِ

صَبَاحَ الْخَيْرِ أَيُّهَا الطِّفْلُ الصَّغِيرُ

صَبَاحَ الْخَيْرِ أَيَّتُهَا الشَّادِيَةُ الْحَسْنَاءُ

مَا لِي أَرَاكَ (šta to vidim) تَرْقُدُ حَتَّى الضُّحَى ؟ أَمَا كَفَتْكَ نَوْمًا لَيْلَةٌ طَوِيلَةٌ ؟ . . .

هَيَّابِنَا نَتَمَتَّعْ بِالشَّمْسِ الْجَمِيلَةِ وَنَنْشَقُ النَّسِيمَ الصَّافِي . . .

RIJEČI
كَلِمَاتٌ

ظَنَّ - misliti
يَحْلُمُ - on sanja
صَحَا - on se probudio
نَوْمٌ - san
فَتَحَ - on je otvorio
بَهِيَّةٌ - lijepa
شَادِيَةٌ - pjevačica
تُحِبُّ - ti voliš
أَمَا - zar nije?
نَحِيلٌ - tanak
أَيُّهَا - o, oj! (za m.r.)
صَدْرٌ - prsa
تَمَتَّعَ - uživati
كَ - kao
حَلِيبٌ - mlijeko (slatko)
طِفْلٌ - dijete
أَلَيْسَ كَذَلِكَ؟ - zar ne?
حَسْنَاءُ - ljepotica
يَرْقُدُ - on leži
مِنْقَارٌ - kljun
عُنَّابٌ (عِنَبٌ) - grožđe
هَيَّابِنَا - hajdemo!
لَمْ يَنْقَطِعْ - ne prekida
نَشِقَ - pomirisati (osjetiti miris)
نَسِيمٌ - povjetarac
صَافٍ - jasan
جَنَاحٌ - krilo
لَوْنٌ - boja
ذَهَبٌ - zlato
لَيْلٌ (لَيْلَةٌ) - noć

طَوِيلَةٌ - noć

ضُحًى - kasno poslije podne

حَتَّى - čak

1. Prevedi dati tekst uz riječi koje su ti date.
2. Izvadi sve atribute.
3. Stavi rečenice u upitni oblik.
4. Stavi jedninu u množinu i obrnuto.
5. Napiši deset sličnih rečenica od tebi poznatih riječi.

Prevedi na naš jezik:

1. Je li ptica lijepa?
2. Kakva su joj krila?
3. Je li joj kljun velik?
4. Šta je Nizar vidio kad se probudio?
5. Nizara je probudila ptica zar ne?
6. Lijepo je kad čovjek rano ustane pa uživa u onome što je Allah stvorio.
7. Kad se rano prošeta po čistom vazduhu, dobro je.
8. Kako pozdraviš svoju majku kad se probudiš?
9. Kako pozdraviš svoga prijatelja na ulici?
10. Voliš li ti ptice ili životinje uopće (عُمُومًا).

UPITNA REČENICA

(al-đumlatu-l-istifhamiyyetu الْجُمْلَةُ الاِسْتِفْهَامِيَّةُ)

UPITNE ZAMJENICE

(ismu-l-istifhami إِسْمُ الاِسْتِفْهَامِ)

Arapski jezik ima dvije upitne čestice i to su: da li - هَلْ i أ

- ako se čeka nepoznat odgovor, onda se pita česticom أ
- ako se čeka pozitivan odgovor, onda se pita česticom هَلْ

No, nije uvijek tako. Pitanje dolazi na sam početak rečenice. Pitanje može biti postavljeno i samim akcentom, npr.:

سَمِعْتَ؟ - Jesi li čuo?

أَ كَتَبْتَ مَقَالَةً أَمْ شِعْراً؟ - Da li si (jesi li) napisao govor ili pjesmu?

هَلْ دَخَلْتِ؟ - Jesi li ušla?

Odgovor može biti نَعَمْ ili أَجَلْ a to znači „da“. Ali odgovor može biti i negativan. Tada se koristimo česticama:

لا - ne

كَلاَّ - nikako

Upitna rečenica se može izraziti i upitnim zamjenicama.

Indirektno, upitnu rečenicu dobijemo kao i u bosanskom jeziku, npr.:

سَأَلَهُ هَلْ عَرَفَ مَدِينَةً. - Upitao ga je da li zna (poznaje) grad.

Ili uz pomoć glagola كَانَ i veznika مَا إِذَا npr.:

سَأَلَنِى مَا إِذَا كَانَ فِى يَدِى كِتَابٌ. - Pitao me da li je u mojoj ruci knjiga.

Upitne zamjenice su uglavnom nepromjenljive. Upotrebljavaju se kao i u većini jezika odvojene kao direktno pitanje ili u rečenici koja se, razumljivo, zove upitnom.

Potpuno su nepromjenljive zamjenice مَا i مَنْ koje ćemo sresti u upotrebi i kao odnosne zamjenice. Kad su upitne, one mogu biti pojačane sa ذَا pa glase مَنْ - ko, ali i مَنْ ذَا - ko to; مَا - šta (što), ali i مَاذَا - šta to (što to).

Kad se ima potrebe za nekim od padeža ovih zamjenica, onda se mijenja imenica uz koju one stoje i tako imamo npr.:

مَا هَذَا؟ - Šta je ovo?

هَذَا قَلَمٌ. - Ovo je pero.

قَلَمُ مَنْ هَذَا؟ - Čije je ovo pero?

بِقَلَمِ مَنْ تَكْتُبُ؟ - Čijim perom pišeš?

قَلَمَ مَنْ أَخَذْتِ؟ - Čije si pero uzela?

مَنْ هَذَا؟ - Ko je ovo?

هَذِهِ مُدَرِّسَةٌ. - Ovo je profesorica.

مُدَرِّسَةُ مَنْ هَذِهِ؟ - Čija je ovo profesorica?

مُدَرِّسَةَ مَنْ تَعْرِفُ؟ - Čiju profesoricu znaš?

بِمُدَرِّسَةِ مَنْ كَلَّمْتِ؟ - Sa čijom si profesoricom govorila?

Nepromjenljive su i zamjenice لِمَ - zašto, ili duži oblik لِمَاذَا - zašto; عَلَى مَا - prema, nešto, npr.:

لِمَ دَعَوْتَنِى؟ - Zašto si me zvao?

لِمَاذَا لَمْ تُحْضِرِى كِتَابًا طَلَبْتُهُ مِنْكِ أَمْسِ؟ - Zašto nisi jučer donijela knjigu koju sam tražio-la?

عَلَى مَا قُمْتِ؟ - Zbog čega si ustala?

Zamjenice أَىٌّ i أَيَّةٌ (koje ćemo također spomenuti kao odnosne zamjenice, a one su u stvari imenice i to potpune deklinacije) upotrebljavaju se i kao upitne. Uvijek su mudaf riječi uz koju stoje i slažu se sa svojom imenicom u rodu. One dolaze uvijek samo u jednini. Npr.:

N. أَىُّ رَجُلٍ - koji čovjek	N. أَيَّةُ امْرَأَةٍ - koja žena
G. أَىِّ رَجُلٍ - kojeg čovjeka	G. أَيَّةِ امْرَأَةٍ - koje žene
Ak. أَىَّ رَجُلٍ - koga čovjeka	Ak. أَيَّةَ امْرَأَةٍ - koju ženu

أَىُّ شَىْءٍ - što (šta) — أَىُّ الرِّجَالِ - koji ljudi

أَيَّةُ نِسَاءٍ - koje žene — أَيُّهُمَا - koji od njih dvojice

أَيُّنَا - koji od nas — أَيَّتُهُمَا - koja od njih dvije

أَيَّةُ مَدَارِسَ - kakve škole — أَىُّ رِجَالٍ - kakvi ljudi

لِأَىِّ شَىْءٍ - zašto — مِنْ أَيَّةِ مَدْرَسَةٍ أَنْتَ؟ iz koje si ti škole

Valja napomenuti da se u savremenom jeziku manje upotrebljava zamjenica أَيَّةُ - koja, kakva. Uglavnom je u upotrebi muški rod. Npr.:

- مَنْ هُمْ أَكْبَرُ الرِّجَالِ فِى هَذِهِ الْمَدِينَةِ؟ - Koji su najstariji ljudi u ovom gradu?

- a ne أَىُّ الرِّجَالِ؟ - koji ljudi?

Što se tiče zamjenice كَمْ - koliko, ona ima nekoliko načina upotrebe;

a) kao upitna zamjenica (كَمْ) إِسْمُ الاسْتِفْهَامِ i tada je nepromjenljiva bez obzira na rod i broj imenice koja iza nje slijedi. Iza nje će u ovom slučaju stajati imenica u neodređenom obliku akuzativa jednine, npr.:

كَمْ أَنْتُمْ كُنْتُمْ فِى الْفَصْلِ؟ - Koliko vas je bilo u razredu?

كَمْ كِتَابًا أَحْضَرْتِ مَعَكِ؟ - Koliko si knjiga ponijela sa sobom?

كَمْ يَوْمًا كُنْتِ فِى السَّفَرِ؟ - Koliko dana si bila na putu?

Kao upitna čestica upotrebljava se u konstrukciji sa pitanjem o času. Tada se riječ كَمْ nalazi uz određeni član. U odgovoru na pitanje sata upotrijebit će se redni broj. Npr.:

كَمِ السَّاعَةُ؟ - Koliko je sati? — السَّاعَةُ التَّاسِعَةُ الْآنَ. - Sada je devet sati.

فِى أَيَّةِ السَّاعَةِ؟ - U koliko sati? — فِى السَّاعَةِ السَّادِسَةِ تَمَامًا. - Tačno u šest sati.

Za vrijeme poslije 12 časova upotrebljava se prilog مَسَاءً - večerom (uveče), a za vrijeme do 12 časova se uzima prilog صَبَاحًا - jutrom (ujutro).

فِى السَّاعَةِ التَّاسِعَةِ صَبَاحًا. - U devet časova.

فِى السَّاعَةِ الثَّامِنَةِ مَسَاءً. - U dvadeset časova.

Dijelovi časa iskazuju se na sljedeći način: u značenju našeg „do" koristi se prilog إلاَّ (izuzimanje) iza koga dolazi glavni broj u neodređenom akuzativu. Npr.:

السَّاعَةُ الْعَاشِرَةُ وَالدَّقِيقَةُ الْخَامِسَةُ - Deset i pet minuta

السَّاعَةُ الثَّالِثَةُ وَالرُّبْعُ - Tri i petnaest minuta

فِى السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ وَالنِّصْفِ - U dva i trideset minuta

السَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إلاَّ ثُلُثاً - Dvadeset do devet[7]

السَّاعَةُ السَّابِعَةُ إلاَّ عَشَرَ دَقَائِقَ - Deset do sedam

Zamjenica كَمْ može služiti kao uzvik خَبَرِيَّةٌ pa iza nje stoji imenica u neodređenom genitivu ili jednine ili množine sa prijedlogom مِنْ ili bez njega, Npr.:

كَمْ مِنْ رِجَالٍ فِى الشَّوَارِعِ! - Koliko je ljudi na ulicama!

كَمْ مِنْ كِتَابٍ لَكَ! - Koliko ti knjiga imaš!

كَمْ (مِنْ) أَطْفَالٍ فِى الْبُسْتَانِ! - Koliko je djece u bašti!

Kada se pred zamjenicu كَمْ stavi prijedlog بِ, onda ona ima značenje pitanja o cijeni, a imenica iza nje stajat će u genitivu (zbog prijedloga), npr.:

بِكَمْ هٰذَا الْقَلَمُ؟ - Koliko košta ova olovka?

بِكَمْ كِيلُو لَحْمٍ؟ - Koliko košta kilogram mesa?

بِكَمْ لِتْرُ لَبَنٍ؟ - Koliko košta litar mlijeka?

Kao uzvik zamjenica كَمْ može biti pojačana pa tada glasi كَأَيِّنْ - koliko! i tada se uvijek iza nje upotrebljava imenica u genitivu sa prijedlogom مِنْ - od.

كَأَيِّنْ مِنْ تِلْمِيذٍ مُجِداًّ! - Koliko marljivih učenika!

كَأَيِّنْ مِنْ فَتَاةٍ جَمِيلَةٍ! - Koliko lijepih djevojaka!

I kad je upitna zamjenica كَمْ može stajati uz prijedlog مِنْ sa imenicom u jednini, npr.:

كَمْ مِنْ رَفِيقٍ لَقِيتَ؟ - Koliko si drugova susreo?

كَمْ مِنْ نُقُودٍ صَرَفْتَ؟ - Koliko si novaca potrošio?

---

7 O brojevima ćemo govoriti kasnije.

Zamjenica كَمْ se upotrebljava i kad želimo pitati za doba života (godine starosti). Tada se ova zamjenica kombinira sa عُمْرٌ - stoljeće إِبْنٌ - sin ili dob, ili سِنٌّ - (zub) za uzrast, i u ovom slučaju poslije كَمْ dolazi akuzativ - npr.:

كَمْ سَنَةً عُمْرُكَ؟ - Koliko ti je godina?

عُمْرُكَ (سِنُّكَ) كَمْ سَنَةً؟ ili - Koliko ti je godina?

كَمْ سِنُّ أَخِيكَ؟ - Koliko je godina tvome bratu?

أَخِي ابْنُ خَمْسَ عَشَرَةَ سَنَةً. - Moj brat ima 15 godina.

VJEŽBA 8.

عُثْمَانَ أَكَلَ الْبُرْتُقَال

ذَهَبَت الأُمُّ إِلَى السُّوقِ وَوَقَفَتْ تَتَفَرَّجُ. الْخَضْرَاوَاتُ طَازِجَةٌ وَالْفَوَاكِهُ أَشْكَالٌ وَأَلْوَانٌ. وَالْبَائِعُونَ يُغَطُّونَ الْفَاكِهَةَ وَيُعْرِضُونَهَا مَلْفُوفَةً فِى أَوْرَاقٍ بَيْضَاءَ. وَرَجَعَت الأُمُّ وَمَعَهَا حَقِيبَتَان. حَقِيبَةٌ لِلْخَضْرَاوَات وَ حَقِيبَةٌ لِلْفَوَاكِه. وَكَانَت الْفَاكِهَةُ هِىَ بُرْتُقَالٌ. وَوَضَعَت الأُمُّ الْبُرْتُقَالَ فِى طَبَقٍ وَتَرَكَتْهُ عَلَى الْمَائِدَة. وَكَانَ لَهَا وَلَدَان إِبْرَاهِيمُ وَعُثْمَانُ. إِبْرَاهِيمُ لَمْ يَقْتَرِبْ مِنَ الْبُرْتُقَالِ وَعُثْمَانُ لَمْ يَسْتَطِعْ مُقَاوَمَةَ نَفْسِه فَأَكَلَ ثُمَّ أَكَلَ. وَجَاءَت الأُمُّ فَنَظَرَتْ فِى دَهْشَةٍ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَعُثْمَانَ. قَالَتْ مَنْ أَكَلَ الْبُرْتُقَالَ. فَارْتَبَكَ عُثْمَانُ وَسَكَتَ.

قَالَتْ أَنَا خَائِفَةٌ أَنْ يَكُونَ وَاحِدٌ مِنْكُمَا أَكَلَ الْبُرْتُقَالَ وَلَمْ يُخْرِجْ مِنْهُ الْبُذُورَ.

فَضَحِكَ عُثْمَانُ وَقَالَ: يَا أُمِّى أَنَا أَخْرَجْتُ الْبُذُورَ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

اَلأُمُّ - majka

سُوقٌ - trg

تَتَفَرَّجُ - razgledala

اَلْخَضْرَاوَاتُ - povrće

طَازِجَةٌ - svježe

اَلْفَوَاكِهُ - voće

أَشْكَالٌ - oblici

سِنٌّ - zub

عَمُودٌ - stub

سَامِرُ - Samir (vl. ime)

بَرْنَامِجُ – بَرَامِجُ - program

رَجَعَ - on se vratio

مَعَهَا - (sa njom) ona ima

بُرْتُقَالُ - narandža

طَبَقٌ - tanjir

تَرَكَتْهُ - ostavila ga je

عَلَى الْمَائِدَةِ - na stol

كَانَ لَهَا - ona je imala

وَلَدٌ - dijete

ظِفْرٌ – أَظْفُورٌ، أَظَافِيرُ - kandža

مُذِيعٌ - spiker

وَقْتُ فَرَاغٍ - slobodno vrijeme

لَوْنٌ – أَلْوَانٌ - boje

اَلْبَائِعُونَ - prodavači

يُغَطُّونَ - oni su prekrili

يُعْرِضُونَ - oni su izložili

مَلْفُوفَةٌ - zamotane

أَوْرَاقٌ - lišće (zbir. im.)

بَيْضَاءُ - bijela
إِرْتَبَكَ - zbunio se
سَكَتَ - šutio je
خَائِفَةٌ - ja sam uplašena
إِبْرَاهِيمُ - Ibrahim (vl. ime)
عُثْمَانُ - Osman, Usman (vl ime)
لَمْ يَقْتَرِبْ مِنْ - nije se približio
لَمْ يَسْتَطِعْ - on nije mogao
مُقَاوَمَةُ نَفْسِهِ - odoljeti sam sebi
أَكَلَ - on je jeo
جَاءَتْ - došla je
نَظَرَتْ - ona je pogledala
دَهْشَةٌ - iznenađenje, zbunjenost
لَمْ يُخْرِجْ مِنْهُ - nije izvadio iz njega
بِذْرَةٌ – بُذُورٌ - koštica, sjemenka
ضَحِكَ - on se nasmijao
أَخْرَجْتُ - ja sam izvadio

تَمْرِينَاتٌ

1. Iz gornjeg teksta povadi riječi koje znače imenice i stavi te imenice u dvojinu. (Zapamti: u nominativu nastavak je انِ (ani) i za muški i za ženski rod!)

2. Odgovori na sljedeća pitanja:

كَمْ يَدًا لَكَ؟ - Koliko imaš ruku?

كَمْ رِجْلاً لَكَ؟ - Koliko imaš nogu?

كَمْ عَيْنًا لَكَ؟ - Koliko imaš očiju?

كَمْ جَنَاحًا لِلدَّجَاجَةِ؟ - Koliko krila ima kokoš?

كَمْ رِجْلاً لِلْعُصْفُورِ؟ - Koliko nogu ima vrabac?

كَمْ عَيْنًا لِلْحَمَامَةِ؟ - Koliko očiju ima golub?

كَمْ أُسْبُوعًا فِي أَرْبَعَةَ عَشَرَ يَوْمًا؟ - Koliko je sedmica u 14 dana?

3. Stavi sljedeće rečenice u dvojinu:

اَلْقِرْدُ يَتَسَلَّقُ الشَّجَرَةَ. - Majmun se uspinje na drvo.

اَلْعَامِلُ عَمَلُهُ مُتْقَنٌ. - Radnikov posao je solidan.

اَلْبِنْتُ ثِيَابُهَا نَظِيفَةٌ. - Odjeća djevojčice je čista.

اَلْفَلاَّحُ النَّشِيطُ زَرْعُهُ جَيِّدٌ. - Usjev marljivog seljaka je dobar.

اَلْعَلَمُ الْمَرْفُوعُ عَلَمُ جُمْهُورِيَّتِنَا. - Uzdignuta zastava je zastava naše Republike.

الصَّدِيقُ الْوَفِيُّ مَحْبُوبٌ. - Pouzdan prijatelj je omiljen.

4. Popuni praznine:

أُنْظُرْ إِلَى الْفِيلِ لَهُ عَيْنَانِ .... - Pogledaj slona, on ima dva oka (mala).

اَلأُذُنَانِ .... - Dva uha su (duga).

اَلْفِيلُ لَهُ .... مَلْفُوفَتَانِ. - Slon ima (dva prednja zuba).

وَكُلٌّ مِنْهُمَا تُشْبِهُ .... - Svaki liči na dva (stuba).

أُنْظُرْ إِلَى النَّسْرِ .... حَادَتَانِ، - Pogledaj orla i dvije kandže oštre,

وَالْجَنَاحَانِ .... مِنْقَارٌ جَارِحٌ. - krila (jaka i mesožderski kljun).

5. Popuni praznine potrebnim jedninama:

.... يُحِبُّ بَرَامِجَ الأَطْفَالِ فِى التِّلِيفِيزِيُونِ. - (Brat) voli dječiji program na TV.

.... يُحِبُّ الْبَرَامِجَ التَّعْلِمِيَّةَ فِيهِ. - (Samir) voli (m.r.) obrazovne programe.

يُحِبُّ .... الَّذِى يُذِيعُ .... لِلأَطْفَالِ. - Ona voli (spikera) koji prenosi (program) za djecu.

عِنْدَمَا يَأْتِى .... تُرِيدُ .... لِتَسْمَعَهُ. - Kad dođe do (slobodnog) vremena, bira (televizijske programe) da ga prati.

يَعْرِفُ .... الَّتِى تُذِيعُ .... - On zna (spikericu) koja prenosi (obrazovni program).

LIČNE ZAMJENICE
(ad-damīru الضَّمِيرُ)

U arapskom jeziku nema zajedničkog naziva za zamjenice kao što je to slučaj u nas, npr. U uvodnom dijelu smo naznačili kako se zovu pojedine vrste zamjenica pa nam je sada ostalo da podsjetimo da ih ima četiri vrste i da su gotovo nepromjenljive. One zamjenice koje u našem jeziku imamo, a u arapskom nema za njih ni naziva pokrivat ćemo nekim imenicama. Počnimo, dakle, sa onom vrstom koja je imenicama najbliža - to su lične zamjenice اَلضَّمِيرُ pl.اَلضَّمَائِرُ

Lične zamjenice imaju dva oblika i to skraćene tj. اَلْمُتَّصِلُ - sastavljene lične zamjenice i rastavljene اَلْمُنْفَصِلُ . Osim što se razlikuju po obliku, one se po upotrebi gotovo i ne razlikuju.

Zapamtimo sljedeće: nema u arapskom jeziku prisvojnih zamjenica pa se u tu svrhu upotrebljavaju sastavljene lične zamjenice, npr.:

مَدْرَسَتُنَا - naša škola	كُتُبُكُمَا - knjige vas dvojice
سَيَّارَتُكَ - tvoj auto	شَارِعُكِ - tvoja ulica (ž.r.)

2. Rastavljene lične zamjenice اَلضَّمِيرُ المُنْفَصِلُ dolaze uvijek samo u jednom obliku. Ukoliko nam je potrebno naglasiti akuzativ, onda se uz sastavljenu ličnu zamjenicu stavi čestica إِيَّا pa tako oblik npr. إِيَّانَا ili إِيَّاكُمَا preuzima na sebe ulogu objekta, ali suštinski to nije deklinirani oblik rastavljene lične zamjenice. Npr.:

هُوَ أَطْيَبُ صَدِيقِي. - On je moj najbolji drug.

أَطْيَبُ صَدِيقِي هُوَ التِّلْمِيذُ الأَكْبَرُ اجْتِهَادًا. - Moj najbolji drug je najbolji učenik.

رَأَيْتُ صَدِيقَنَا الأَطْيَبَ. - Vidjela sam našeg najboljeg druga.

هَلْ رَأَيْتِ صَدِيقَنَا الأَطْيَبَ؟ - Jesi li vidjela našeg najboljeg druga?

رَأَيْتُهُ. - Vidjela sam ga.

هَلْ رَأَيْتِهِ إِيَّاهُ؟ - Jesi li baš njega vidjela?

نَعَمْ، مَا رَأَيْتُ إِلاَّ إِيَّاهُ. - Da, nisam vidjela nikog drugog osim njega.

نَعَمْ، رَأَيْتُ إِيَّاهُ حَقًّا. - Da, baš sam njega vidjela.

Sastavljene lične zamjenice اَلضَّمِيرُ الْمُتَّصِلُ stoje ili uz glagol ili uz ime ili uz koju drugu riječ (najčešće prijedlog). One imaju dvije važne službe u jeziku. Prvo, sastavljena lična zamjenica kad stoji uz neko ime smatra se da je u genitivnoj vezi[8] s tim imenom i da mu je mudaf ilejhi (drugi dio genitivne veze) a mi je prevodimo prisvojnom zamjenicom (kao što smo to gore naglasili. npr.:

صَدِيقِي - moj prijatelj

Drugo, kad je sastavljena zamjenica uz glagol, (a glagol je tada prelazan!) ta se zamjenica smatra objektom اَلْمَفْعُولُ بِهِ. Ako je glagol postao prelazan preko prijedloga (što je u arapskom jeziku često!), onda će sastavljena zamjenica doći na prijedlog. Npr.:

أَخَذْتُ كِتَابًا مِنْهُ. - Uzela sam knjigu od njega.

Sad već možemo istaći još jednu činjenicu koja je u arapskoj gramatici veoma bitna. A to je da se u pogledu promjenljivosti, odnosno nepromjenljivosti služimo sa dva izraza i to: لَفْظًا - po izgovoru i مَحَلًّا - po mjestu. Kad imamo riječ koja je nepromjenljiva (kao npr. lična zamjenica) a ona ima funkciju objekta, onda mi kažemo da je to riječ لَفْظًا u nominativu (ne možemo joj promijeniti oblik), ali je مَحَلًّا u akuzativu. Npr.:

أَخَذْتُ كِتَابِي مِنْهَا. - Uzela sam svoju knjigu od nje.

Ovdje je „svoju knjigu" u akuzativu, ali se od sastavljene lične zamjenice ne vidi akuzativni nastavak, kao što se ne vidi ni genitiv poslije prijedloga „od nje".

Prije nego što napravimo tabelarni pregled i sastavljenih i rastavljenih ličnih zamjenica, evo još nekoliko važnih napomena u pogledu promjene pri upotrebi sastavljenih ličnih zamjenica.

1. Kad je sastavljena lična zamjenica za prvo lice ى vezana za imenicu koja se završava na dugo - a - آ ili ـَى , onda se čita kao يَ (je), npr.:

---

8 Genitivna veza je odnos dva imena koja se zovu اَلْمُضَافُ i, اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ a taj se odnos naziva اَلإِضَافَةُ npr.:

بَابُ الدَّارِ - vrata (određene) kuće

بَابُ دَارٍ - kućna vrata (uopće)

(Bit će objašnjeno u deklinaciji!)

ذِكْرَايَ - moja uspomena,

مَوْلاَيَ - moj gospodar,

عَصَايَ - moj štap i sl.

2. Kod sastavljanja lične zamjenice za prvo lice ى dođe uz česticu koja se završava na ىَ (dugo a) kao لَدَى - عَلَى - إِلَى onda dolazi do spajanja dva ista konsonanta u ىّ npr.:

إِلَيَّ - k meni,

عَلَيَّ - na meni,

لَدَيَّ - kod mene.

3. Sastavljena lična zamjenica za prvo lice ى uz čestice إِنَّ - أَنَّ - لَكِنَّ - كَأَنَّ لَعَلَّ glasi: إِنِّي - أَنِّي - إِنِّي - أَنِّي zaista je كَأَنِّي - كَأَنَّنِي - kao da ja, ne bi li ja.– لَعَلِّي لَعَلَّنِي.

4. Kada na čestice, koje se završavaju na ن dodamo sastavljenu zamjenicu za prvo lice,ى dobijamo:

مِنِّي - od mene,

عَنِّي - o meni,

لَدُنِّي - kod mene.

5. Kad se zamjenica za prvo lice doda ma kom imenu prije nje, mora stajati vokal ـِ (i), npr.:

عَيْنِي - moje oko,

أُمِّي - moja majka.

6. Kad se sastavljena lična zamjenica (bilo koja) - doda na riječ koja je u jednini ženskog roda i ima nastavak ـة , taj se konsonant tada piše kao ت , npr.:

مَدْرَسَتُكَ - tvoja škola,

مَدِينَتُكَ - tvoj grad,

غُرْفَتُنَا - naša soba.

7. Kad se imenici koja se završava na kratki elif ىَ doda sastavljena zamjenica za prvo lice ى , onda se konsonant ى piše kao elif ا , npr.:

ذِكْرَايَ - moja uspomena.

8. Prijedlog لِ uz bilo koju zamjenicu اَلْمُتَّصِلُ (sastavljenu) čita se kao لَ osim uz zamjenicu za prvo lice, npr.:

لَهُ - za njega,

لَنَا - za nas.

Posvojna zamjenica za sva lica „svoj, svoja, svoje“ izražava se u arapskom jeziku sastavljenom ličnom zamjenicom, npr: svojoj drugarici (ili m. ili ž.r.) zavisi kome pripada ta imenica, npr.:

أَعْطَيْتُ لِرَفِيقَتِي. - dao sam svojoj drugarici

أَعْطَى لِرَفِيقَتِهِ. - dao je svojoj drugarici

أَعْطَتْ لِرَفِيقَتِهَا. - dala je svojoj drugarici

9. Zamjenice هُنَّ – هُمْ – هُمَا – هُ, čitaju se kao هِنَّ – هِمْ – هِمَا – هِ kad se ispred njih nalazi vokal (i) ili konsonant bez vokala ْ npr.:

مِنْ كِتَابِهِمْ - iz (od) njihove knjige

إِلَى دَارِهِ - ka njegovoj kući

عَلَى دَفْتَرَيْهِمَا - na sveskama njih dvojice

فِي يَدَيْهِمَا - u rukama njih dviju

بِيَدَيْهِمْ - njihovim rukama (za m.r.)

10. Već smo u uvodnom dijelu rekli da se zamjenice تُمْ – أَنْتُمْ – كُمْ – هُمْ pred određenim članom čitaju kao تُمُ – أَنْتُمُ – كُمُ – هُمُ a ne kao što je uopće slučaj sa drugim riječima koje se tada vežu vokalom (i) ِ npr.:

هُمُ الرِّجَالُ - oni ljudi

أَنْتُمُ التَّلاَمِيذُ - vi učenici

(tabela br.1)

RASTAVLJENE LIČNE ZAMJENICE

اَلضَّمَائِرُ الْمُنْفَصِلَةُ

singular	dual	plural
1. lice (za oba roda) أَنَا - ja (izg. se kratko)		نَحْنُ - mi
2. lice muškog roda أَنْتَ - ti	أَنْتُمَا - vas dvojica	أَنْتُمْ - vi
2. lice ženskog roda أَنْتِ - ti	أَنْتُمَا - vas dvije	أَنْتُنَّ - vi ž.r.
3. lice muškog roda هُوَ - on	هُمَا - njih dvojica	هُمْ - oni
3. lice ženskog roda هِيَ - ona	هُمَا - njih dvije	هُنَّ - one

(tabela br.2)

SASTAVLJENE LIČNE ZAMJENICE

اَلضَّمَائِرُ الْمُتَّصِلَةُ

singular	dual	plural
1. lice (za oba roda) ي – نِي - ja		نَا - mi
2. lice muškog roda كَ - ti	كُمَا - vas dvojica	كُمْ - vi
2. lice ženskog roda كِ - ti	كُمَا - vas dvije	كُنَّ - vi
3. lice muškog roda ـهُ – هُ - on	هُمَا - njih dvojica	هُمْ - oni
3. lice ženskog roda هَا - ona	هُمَا - njih dvije	هُنَّ - one

Kad se želi naglasiti akuzativ, odnosno objekat, onda se na sastavljenu ličnu zamjenicu doda čestica إِيَّا , pa mnogi gramatičari to prosto nazivaju akuzativom rastavljenih ličnih zamjenica. (Čak i - قَوَاعِدُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ - pravila arapske gramatike za učenike srednjih škola). Upotrebu takvog akuzativa objasnili smo na primjerima. (Rastavljene zamjenice pod 2).

Sastavljena zamjenica za drugo lice, koja je sastavni dio glagolskog oblika u vremenu koje je prošlo, ne može se upotrijebiti nikako drugačije. Dakle oblici drugog lica, npr. ja sam pisala (كَتَبْتُ) تَ – تِ – تُمَا – تُمْ – تُنَّ i prvog lica: – تُ نَا bit će ponovno tretirani kad budemo govorili o konjugaciji. Npr.:

كَتَبْنَا - mi smo pisali.

PREGLED POJAČANE SASTAVLJENE LIČNE ZAMJENICE (OBJEKAT)

	singular	dual	plural
1. lice za oba roda	إِيَّايَ - mene		إِيَّانَا - nas-nas
2. lice muški rod	إِيَّاكَ - tebe	إِيَّاكُمَا - vas dvojicu	إِيَّاكُمْ - vas-vas
2. lice ženskog roda	إِيَّاكِ - tebe	إِيَّاكُمَا - vas dvije	إِيَّاكُنَّ - vas
3. lice muškog roda	إِيَّاهُ - njega	إِيَّاهُمَا - njih dvojicu	إِيَّاهُمْ - njih, ih
3. lice ženskog roda	إِيَّاهَا - nju, ju	إِيَّاهُمَا - njih dvije	إِيَّاهُنَّ - njih, ih

PRIMJERI

اَلأَمْثِلَةُ

يَنْظُرُنِي - gleda me

يَنْظُرُنَا - gleda nas

يَنْظُرُكَ - gleda te

يَنْظُرُكِ - gleda te(ž. r.)

يَنْظُرُكُمَا - gleda vas dvojicu

يَنْظُرُكُمَا - gleda vas dvije

وَطَنِي - moja domovina

وَطَنُنَا - naša domovina

وَطَنُكَ - tvoja domovina

وَطَنُكِ - ženski rod

وَطَنُكُمَا - domovina vas dvojice

وَطَنُكُمَا - domovina vas dvije

إِلَيَّ - k meni

إِلَيْنَا - k nama

إِلَيْكَ - k tebi

إِلَيْكِ - k tebi (ž.r.)

إِلَيْكُمَا - k vama dvojici

إِلَيْكُمَا - k vama dvjema

VJEŽBA 9.

فُصُولُ السَّنَة

فُصُولُ السَّنَة أَرْبَعَةٌ: الرَّبِيعُ وَالصَّيْفُ وَالْخَرِيفُ وَالشِّتَاءُ. وَالْفُصُولُ رُوحُ الْحَيَاة وَزِينَةُ الْعَالَمِ. لِكُلٍّ فَصْلٍ جَمَالُهُ وَبَهْجَتُهُ، الرَّبِيعُ شَابُّ السَّنَة. فِيهِ تَجْدِيدُ لِبَاسِ الأَرْضِ وَقُوَّة الْحَيَوَانِ وَالنَّبَاتِ. وَأَزْهَارُ الرَّبِيعِ جَمِيلَةٌ لَطِيفَةٌ. طُيُورُ الرَّبِيعِ فَرِحَةٌ غَرِدَةٌ. فَفَصْلُ الرَّبِيعِ وَطَقْسُهُ بَدِيعَانِ. وَالصَّيْفُ كَهْلُ السَّنَة هُوَ فَصْلُ الرَّاحَة الطَّوِيلَة قُرْبَ الْبَحْرِ الأَزْرَقِ أَوِ الْجَبَلِ الشَّامِخِ. تُوتُ الصَّيْفِ وَبُرْقُوقُهُ لَذِيذَانِ. أَنَا حَبِيبُ الْخَرِيفِ. وَالْخَرِيفُ فَصْلُ الْمَدْرَسَة. فِي الْخَرِيفِ نَرْجِعُ إِلَى الدَّرْسِ وَإِلَى الأَصْحَابِ وَالأَلْعَابِ. لأَوْرَاقِ الْخَرِيفِ أَلْوَانٌ كَثِيرَةٌ جَمِيلَةٌ، فِيهَا الأَحْمَرُ وَفِيهَا الأَصْغَرُ وَالأَشْقَرُ وَالأَخْضَرُ. وَالشِّتَاءُ شَيْخُ الْفُصُولِ، بَارِدٌ هَرِمٌ. الشِّتَاءُ قَلِيلُ الشَّمْسِ كَثِيرُ الْغُيُومِ وَالْبَرْدِ. فِيهِ الثَّلْجُ وَالْمَطَرُ.

RIJEČI

كلماتٌ

فَصْلٌ – فُصُولٌ - godišnje doba

سَنَةٌ – سَنَوَاتٌ - godina(e)

رُوحٌ – أَرْوَاحٌ - duša, duh

زِينَةٌ - ukras, ures

عَالَمٌ - svijet

جَبَلٌ – جِبَالٌ - planina, brda

بَهْجَةٌ - radost, veselje, zanos, sjaj, krastota

شَبَابٌ - mladost

تَجْدِيدٌ - obnavljanje, renoviranje

لِبَاسٌ - odjeća

قُوَّةٌ - snaga

حَيَوَانٌ - životinje

نَبَاتٌ - biljke

طَقْسٌ - vrijeme (klimatski)

كَهْلٌ - zrelo doba

رَاحَةٌ - odmor

بَحْرٌ – بِحَارٌ، أَبْحَارٌ - more

جَمَالٌ - ljepota

تُوتٌ - dud

بَرْقُوقٌ - šljiva, kajsija

حَبِيبٌ – أَحِبَّاءُ، أَحْبَابٌ - ljubitelj

صَاحِبٌ – أَصْحَابٌ - drug

شَيْخٌ – شُيُوخٌ - starac, star

غَيْمٌ – غُيُومٌ - oblak

أَزْرَقُ - plav

أَحْمَرُ - crven

أَصْفَرُ - žut

أَشْقَرُ - riđ, plav

أَخْضَرُ - zelen

فَرِحٌ - radostan	هَرَمٌ - starost, oronulost
غَرْدٌ - cvrkut, pijev	قَلِيلٌ - malo
بَدِيعٌ - divan, krasan	كَثِيرٌ - mnogo
طَوِيلٌ - dug	قُرْبَ - pored
شَامِخٌ - visok, ohol, gord	شَابٌّ - mladić
بَارِدٌ - hladan	

تَمْرِينَاتٌ

1. Od datih riječi napravi rečenice i zamijeni ih za rastavljene lične zamjenice.

2. U datom tekstu pronađi sve zamjenice i odredi im službu u rečenici.

3. Prevedi tekst pa ga onda preinači tako da umjesto zadatih riječi upotrijebiš zamjenice (sastavljene).

4. Upotrebljene sastavljene zamjenice zamijeni za objekatski upotrijebljene pojačane (naglašene) **gdje god je to moguće**:

5. Prevedi rečenice:

a) Koliko ima godišnjih doba?

b) Koja su četiri godišnja doba?

c) Da li je svako godišnje doba lijepo?

d) Zašto je lijepo proljeće (jesen, zima, ljeto)?

e) Proljeće je mladost godine, zašto je to tako?

f) Zašto je neko rekao da je ljubitelj jeseni (neko - فُلَانٌ)

g) Imaš li svoju knjigu ili je kod tebe knjiga tvoga druga?

h) Koje su boje jeseni?

Najprije da objasnimo nešto što je pomalo sa stanovišta našeg jezika neobično, a to je da arapski jezik nema glagola imati. Umjesto toga glagola u arapskom jeziku se upotrebljavaju prijedlozi لِ - za, مَعَ - sa i prilog عِنْدَ kod. Pošto se radi o prijedlozima, iza njih mora uvijek doći genitiv koji može biti po izgovoru لَفْظًا ili po mjestu مَحَلًّا . Ono što se posjeduje dolazi u **nominativu**.

Negativan oblik se izražava navedenim prijedlozima i jednom od negativnih čestica: لاَ ili مَا. Npr.:

لَكَ أَصْدِقَاءُ كَثِيرُونَ. - Ti imaš mnogo prijatelja.

مُدِيرُ الْمَدْرَسَةِ لَهُ (عِنْدَهُ) بِنْتَانِ. - Direktor škole ima dvije kćerke.

هَلْ مَعَكَ قَلَمٌ أَحْمَرُ؟ - Imaš li crvenu olovku?

لاَ، مَا لِي قَلَمٌ أَحْمَرُ، عِنْدِي قَلَمٌ أَزْرَقُ. - Ne, nemam crvenu olovku, imam plavu olovku.

اَلْمَدْرَسَةُ لَهَا غُرَفٌ كَثِيرَةٌ. - Škola ima mnogo učionica.

لِعَائِشَةَ وَلِهِنْدَ أَخٌ. - Ajša i Hinda imaju brata.

MNOŽINA

(al-džam‘u اَلْجَمْعُ)

U arapskom jeziku množina se pravi od jednine dodavanjem za to određenog nastavka za muški rod i također za to određenog nastavka za množinu ženskog roda. Takva množina se zove pravilna اَلْجَمْعُ السَّالِمُ - pravilna množina muškog roda جَمْعُ الْمُذَكَّرِ السَّالِمُ i pravilna množina ženskog roda جَمْعُ الْمُؤَنَّثِ السَّالِمُ .

Pravilna množina muškog roda جَمْعُ الْمُذَكَّرِ السَّالِمُ nastaje tako da se imenici (obliku jednine) doda nastavak ـُونَ - une - za nominativ i nastavak ـِينَ - ine za genitiv i akuzativ.

Pravilnu množinu muškog roda imaju imenice koje označavaju razumna živa bića i njihova zanimanje uz uslov da se takva imenica nije završavala na ى npr.:

مُدَرِّسٌ pl. مُدَرِّسُونَ - profesor

عَالِمٌ pl. عَالِمُونَ - učenjak

فَلاَّحٌ pl. فَلاَّحُونَ - zemljoradnik

سَارِقٌ pl. سَارِقُونَ - kradljivac

آمِرُونَ pl. آمِرٌ - zapovjednici

Ako se imenica m.r. završava na ى i ako je prije toga znak vokal ـِ i , taj znak ى se gubi i u izgovoru i u pisanju npr.:

اَلْقَاضِي pl. اَلْقَاضُونَ - sudija

الشُّرْطِيُّ pl. الشُّرْطُونَ - policajac

Ako se, međutim, riječ završava na znak ى prije koga se nalazi ـَ , - a - onda se taj znak ى ispušta a nastavak za množinu se čita kao ـَوْنَ i ـَيْنَ npr.:

مُصْطَفَى pl. مُصْطَفَوْنَ ili مُصْطَفَيْنَ - onaj (oni) koji je odabran

Pravilnu množinu izuzetno imaju i sve desetice brojeva od 20-90 npr.:

عِشْرُونَ -20 خَمْسُونَ - 50.

Pravilnu množinu imaju i ove imenice:

إِبْنٌ pl. بَنُونَ - sin

أَهْلٌ pl. أَهْلُونَ - porodica, stanovnik

سَنَةٌ pl. سِنُونَ - godina

عَالٍ pl. عِلِّيُونَ - visina

أَرْضٌ pl. أَرَضُونَ - zemlja

عَالَمٌ pl. عَالَمُونَ - svijet

ذُو pl. ذَوُو - vlasnik, gospodar, onaj koji posjeduje

مِائَةٌ pl. مِئُونَ - stotina

Kao što je iz navedenih oblika vidljivo ovdje su se našle i neke imenice koje su u jednini ženskog roda أَرْضٌ kao i one koje se samostalno ne upotrebljavaju (ذُو i ذَوُو) i imenica - sin إِبْنٌ koja gubi u pravilnom pluralu svoj elif koji zapravo i spada u one glasove koji su nepostojani. Imenica ذُو ima i jedan nepravilan plural koji je nastao od أُولُونَ i izgovara se kao أُولُو .

VJEŽBA 10.

فِي قَاعَةِ التَّعْلِيمِ

نَحْنُ الآنَ فِى قَاعَةِ التَّعْلِيمِ. جَالِسُونَ عَلَى مَقَاعِدِنَا الْخَشَبِيَّةِ. وَأَمَامَنَا السَّبُّورَةُ الَّتِى دُقَّ بِهَا صُنْدُوقُ الطَّلاَّسَةِ وَالطَّبَاشِيرِ. وَحَوْلَنَا جُدْرَانُ الْغُرْفَةِ مُزَيَّنَةٌ بِأَبْدَعِ الصُّوَرِ الْجَمِيلَةِ. أَمَّا الْمُعَلِّمُ فَقَدْ جَلَسَ عَلَى كُرْسِيٍّ فَوْقَ الْمِصْطَبَةِ أَمَامَ مَكْتَبِهِ. وَبَعْدَ حِصَّةٍ أَخَذَ دَفْتَرًا وَغَمَسَ رِيشَتَهُ فِى الْحِبْرِ وَأَعْلَنَ أَنَّهُ سَيَشْرَعُ فِى الْمُنَادَاةِ. وَكُنْتُ فِى الْمَقْعَدِ الأَخِيرِ فَابْتَدَأَ بِى قَائِلاً: مَا اسْمُكَ يَا بُنَىَّ؟

مَا نَدْرِى يَا سَيِّدِى.

فَارْتَفَعَتْ ضَجَّةٌ مِنَ الضَّحْكِ بَيْنَ الْمَقَاعِدِ وَاشْتَدَّتِ الْجَلْبَةُ وَالضَّوْضَاءُ فَبَقِيتُ مَدْهُوشًا مُتَحَيِّرًا. أَعْرِفُ أَنِّى بِلاَ شَكٍّ مَصْدَرٌ ذَلِكَ الانْشِرَاحِ الْغَرِيبِ إِذْ أَرَى جَمِيعَ الأَطْفَالِ يَلْتَفِتُونَ نَحْوِى لَكِنْ أَجْهَلُ السَّبَبَ. أَمَّا الْمُعَلِّمُ فَإِنَّهُ ضَرَبَ عَلَى مَكْتَبِهِ بِالْمِسْطَرَةِ ضَرْبَةً أَخْرَسَتْ كُلَّ لِسَانٍ وَسَكَّنَتْ كُلَّ حَرَكَةٍ وَأَيْقَظَتْنِى مِنْ ذُهُولِى فَانْتَفَضْتُ مَذْعُورًا.

ثُمَّ حَدَّقَ الْمُعَلِّمُ إِلَىَّ مُغْضَبًا وَقَالَ...

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

نَحْنُ - mi
الآنَ - sada
قَاعَةُ التَّعْلِيمِ - učionica
جَالِسُونَ - sjedimo
مَقَاعِدُ خَشَبِيَّةٌ - drvene stolice (klupe)
أَمَامَنَا - pred nama
السَّبُّورَةُ - ploča
طَبَاشِيرُ - kreda
طَلاَّسَةٌ - spužva (krpa)
جُدْرَانُ الْغُرْفَةِ - zidovi sobe
مُدَرِّسٌ - profesor
كُرْسِيٌّ - stolica
إِرْتَفَعَ - podigla (ao, lo) se
ضَجَّةٌ مِنَ الضَّحْكِ - graja od smijeha
بَيْنَ الْمَقَاعِدِ - među klupama
اَلْجَلَبَةُ - vika, galama
الضَّوْضَاءُ - buka
بَقِيتُ - ostao sam
مَدْهُوشٌ - zabezeknut
مُتَحَيِّرٌ - smeten, zbunjen
إِنْشِرَاحٌ - radost, vedrina, zadovoljstvo
غَرِيبٌ - čudan, neobičan

إِذْ أَرَى - kad vidim
جَمِيعُ الأَطْفَالِ - svi učenici
أَمَامَ الْمَكْتَبِ - za stolom
دَفْتَرٌ - sveska
رِيشَةٌ - pero
حِبْرٌ - tinta
غَمَسَ - zamočio je
أَعْلَنَ - dati do znanja, obavijestiti
(dao je do znanja)
مُنَادَاةٌ - prozivanje
اَلْمَقْعَدُ الأَخِيرُ - posljednja stolica, red
(klupa)
إِبْتَدَأَ بِي - počeo je od mene
قَائِلاً - govoreći
مَا سْمُكَ - kako ti je ime
يَا بُنَيَّ - sine (sinčiću, uobičajan
- demunitiv)
أَجْهَلُ السَّبَبَ - nisam znao razlog
أَمَّا - što se tiče
ضَرَبَ - on je udario
عَلَى مَكْتَبِهِ - o svoj stol
مِسْطَرَةٌ - ravnalo
أَخْرَسَ - zanijemio je
سَكَنَ - smirio se
كُلُّ حَرَكَةٍ - svaki pokret
أَيْقَظَتْنِي - probudio me je
ذُهُولٌ - preneraženost, zaprepaštenost,
smušenost, smetenost
مَذْعُورٌ - preplašen, prestrašen

إِنْتَفَضْتُ - zadrhtao sam, uzrujao sam se,
uznemirio sam se
يَلْتَفتُونَ - oni se kreću
نَحْوِى - prema meni
مُغْضَبٌ - srdit, ljut
أَجِبْ! - odgovori!
لاَ تَتَحَامَقْ - ne budalasaj, ne glupiraj se
(ne pravi se glup)
كَيْفَ - kako
أَيُعْقَلُ - da li se smatra razumnim
أَحَدٌ - neko
حَتَّى - čak
جَيِّداً - dobro
أُدْعَى - zovem se (zovu me)
فَوْقَ الْمِصْطَبَةِ - iznad podijuma
حَدَّقَ إِلَيَّ - oštro me je pogledao,
oštro me je posmatrao
عَلَى سُؤَالِي - na moje pitaje
ما ندرى - ne shvaćamo
(igra riječi! ne znamo?!)
لاَ تَعْرِفُ - ti ne znaš
فِي سِنِّكَ - u tvojim godinama
يَجْهَلُ - ne zna
أَعْرِفُ - ja znam
كَمَا ذَكَرْتُ - kao što sam rekao
مَصْدَرٌ - izvor, razlog
رَبَطَ (دَقَّ) - zakucati, pričvrstiti
بِلاَ شَكٍّ - bez svake sumnje

1. odgovori na pitanja:

أَيْنَ التِّلْمِيذُ جَالِسٌ؟ - Gdje sjedi učenik?

وَأَيْنَ يَجْلِسُ الْمُدَرِّسُ؟ - Gdje sjedi profesor?

لِمَاذَا كَانَ التِّلْمِيذُ مَدْهُوشًا؟ - Zašto se zbunio učenik (student)?

لِمَاذَا غَضِبَ الْمُعَلِّمُ؟ - Zašto se naljutio učitelj?

مَنْ جَاهِلٌ؟ - Ko je neznalica?

مَنْ عَاقِلٌ؟ - Ko je mudar?

أَيْنَ الْعَامِلُ الآنَ؟ - Gdje je sada radnik?

مَاذَا يَعْمَلُ الْفَلاَّحُ؟ - Šta radi zemljoradnik?

مَنْ مُحْتَرَمٌ؟ - Ko je poštovan?

هَلْ أَنْتَ مُجِدٌّ؟ - Jesi li ti vrijedan?

2. Od gornjih rečenica napravi pravilan plural muškog roda.

3. Od sljedećih imenica napravi rečenice (Pazi, subjekat se uvijek slaže sa svojim predikatom!)

اَلْمُسَافِرُونَ - putnici	اَلْقَاضُونَ - sudije
الرَّاقِدُونَ - oni koji leže, miruju	اَلْبَنُونَ - sinovi
اَلْقَائِمُونَ - oni koji stoje	اَلْحَاضِرُونَ - prisutni
الأَوَّلُونَ - prvaci	اَلْغَائِبُونَ - odsutni
اَلْعَامِلُونَ - radnici	اَلْغَافِلُونَ - nemarni
الصَّالِحُونَ - oni koji su dobri	اَلْعَالِمُونَ - učenjaci
اَلْمُجِدُّونَ - oni koji su marljivi	اَلْجَاهِلُونَ - neznalice
اَلْمُحْتَرَمُونَ - oni koji su poštovani	النَّادِمُونَ - oni koji se kaju

4. Stavi date rečenice u jedninu.

5. Nađi imenice u datom štivu i odredi jesu li muškog roda pa ih stavi u pravilan plural muškog roda.

6. Od sljedećih imenica nađi jedninu i uvrsti ih u rečenicu

اَلْمُصْطَفَوْنَ - odabrani	عَالَمُونَ - svjetovi
اَلأَرَضُونَ - zemlje	عَاقِلُونَ - (učenjaci) pametni
اَلْبَنُونَ - sinovi	سِنُونَ - godine
أَهْلُونَ - stanovnici	مِئُونَ - stotine
عِشْرُونَ - 20	مُجِدُّونَ - marljivi
عُلُوُّونَ - velike visine	حَدَّادُونَ - kovači
بَوَّابُونَ - vratari	مُدِيرُونَ - direktori
مُجَاهِدُونَ - stražari, borci, ratnici	مُحَارِبُونَ - straža, branioci, ratnici
اَلْعَطَّارُونَ - drogeristi	

PRAVILNA MNOŽINA ŽENSKOG RODA

(al džam'u-l-muannasi-s-sālimu جَمْعُ الْمُؤَنَّثِ السَّالِمِ)

Ovu množinu imaju imenice koje spadaju u prvu kategoriju imenica ženskog roda koje smo nazvali imenicama po obliku اَلْمُؤَنَّثُ اللَّفْظِيُّ (tj. one imenice koje imaju na kraju riječi - ة: ـَى ـَاءُ). U množini imenica će izgubiti krajnji konsonant ة i jednostavno će joj se dodati nastavak ـَاتٌ za nominativ - ـَاتٍ za genitiv i akuzativ. U slučaju da je imenica imala na kraju dugi elif ـَاءُ izgubit će od svog nastavka ء, a dodat će joj se nastavak وَاتٌ .

Ako je imenica imala na kraju kratki elif ـَى , izgubit će od tog nastavka ى a dodat će joj se يَاتٌ . Tako će pravilan plural imenica ženskog roda biti npr.:

مَرْيَمُ pl. مَرْيَمَاتٌ - Merjema

هِنْدٌ pl. هِنْدَاتٌ - Hinda

مُعَلِّمَةٌ pl. مُعَلِّمَاتٌ - učiteljica

خَيَّاطَةٌ pl. خَيَّاطَاتٌ - krojačica

دَعْدُ pl. دَعْدَاتٌ - Dad (vl.ime ž.r.)

شَجَرَةٌ pl. شَجَرَاتٌ - stablo

صَحْرَاءُ pl. صَحْرَاوَاتٌ - pustinja

بَيْدَاءُ pl. بَيْدَاوَاتٌ - pustinja, pustoš

فُضْلَى pl. فُضْلَيَاتٌ - izuzetna

ثَيِّبٌ pl. ثَيِّبَاتٌ - udovica

حَامِلٌ pl. حَامِلاَتٌ - trudna (noseća)

مُرْضِعٌ pl. مُرْضِعَاتٌ - dojilja

Ovdje spadaju, dakle, i pridjevi koji se pripisuju imenicama ženskog roda. Osim toga ovu množinu imaju i svi infinitivi proširenih glagolskih oblika. Npr.:

تَعْرِيفٌ pl. تَعْرِيفَاتٌ - definicija

مُحَاكَمَةٌ pl. مُحَاكَمَاتٌ - parnica

إِحْسَانٌ pl. إِحْسَانَاتٌ - dobročinstvo

تَكْثِيرٌ pl. تَكْثِيرَاتٌ - mnoštvo

Ako, međutim, imenica ima na kraju ة, a nije ženskog roda (što nije rijetkost!), predstavlja nepravilan plural imenica pa je sasvim razumljivo da se na kraj takvoj imenici neće moći dodati nastavak ـَاتٌ (jer bi to bila besmislica). Npr.:

طَلَبَةٌ - đaci

كَتَبَةٌ - pisari

هُدَاةٌ - vodići

قُضَاةٌ - sudije

Ima imenica muškog roda u jednini čiji je plural u principu ženskog roda. Npr.:

حَيَوَانٌ pl. حَيَوَانَاتٌ - životinja

مَخْلُوقٌ pl. مَخْلُوقَاتٌ - stvorenje

حَمَّامٌ pl. حَمَّامَاتٌ - banja

سِجِلٌّ pl. سِجِلاَّتٌ - protokol, registar

إِصْطَبْلٌ pl. إِصْطَبْلاَتٌ - staja

Ima imenica ženskog roda koje imaju množinu iz sasvim drugog korijena tj. nepravilnu množinu. Npr.:

إِمْرَأَةٌ pl. نِسَاءٌ - žena

شَاةٌ pl. شِيَاهٌ - ovca

أَمَةٌ pl. إِمَاءٌ - robinja

أُمَّةٌ pl. أُمَمٌ - pristalice, narod

شَفَةٌ pl. شِفَاهٌ - usne

مِلَّةٌ pl. مِلَلٌ - nacija

Isto tako treba zapamtiti da imenu koje je imalo na kraju ة ili ne, a na drugom konsonantu ima ـْ tj. bez vokala, treba mu u pravilnom pluralu dodati na taj konsonant koji je bio bez vokal ـُ, npr.: ظُلْمَةٌ pl. ظُلُمَاتٌ - tmina.

Na kraju, zapamtimo pravilan plural sljedećih imenica:

فَتَاةٌ pl. فَتَيَاتٌ - djevojka

نَوَاةٌ pl. نَوَيَاتٌ - špica, koštica

حَصَاةٌ pl. حَصَيَاتٌ - kamenčić, piljak

سَنَةٌ pl. سَنَهَاتٌ – سَنَوَاتٌ - godine

مِائَةٌ pl. مِئَاتٌ - stotina

أُمٌّ pl. أُمَّهَاتٌ – أُمَّاتٌ - majka

إِبْنَةٌ – بِنْتٌ pl. بَنَاتٌ - kći

أُخْتٌ pl. أَخَوَاتٌ - sestra

ذَاتٌ pl. ذَوَاتٌ – أُولاَتٌ - gospodarica, pripadnica, vlasnica

VJEŽBA 11.

فِى دُكَّانِ اللَّعِبِ

زَيْنَبُ فِى دُكَّانِ اللَّعِبِ مَعَ أُمِّهَا تَشْتَرِى لَعْبَةَ الْعِيدِ. اللَّعِبُ كَثِيرَةٌ وَجَمِيلَةٌ وَزَيْنَبُ تَنْظُرُ إِلَيْهَا فِى إِعْجَابٍ وَسُرُورٍ. أَمْسَكَتْ زَيْنَبُ طَيَّارَةً جَمِيلَةً وَقَالَتْ لأُمِّهَا أُرِيدُ هَذِهِ الطَّيَّارَةَ. فَاشْتَرَتْهَا لَهَا. قَالَتْ زَيْنَبُ أُحِبُّ أَنْ أَشْتَرِى لَعْبَةً أُخْرَى فَقَالَتْ أُمُّهَا أَتَشْتَرِينَ لَعْبَتَيْنِ؟ قَالَتْ زَيْنَبُ: نَعَمْ، وَاحِدَةٌ لِى وَوَاحِدَةٌ لِصَدِيقَتِى. فَقَالَتْ لَهَا أُمُّهَا: هَذَا شُعُورٌ طَيِّبٌ يَا زَيْنَبُ. فَأَسْرَعَتْ زَيْنَبُ بِالْهَدِيَّةِ إِلَى صَدِيقَتِهَا فَلَمَّا رَأَتْهَا قَالَتْ هَذِهِ طَيَّارَةٌ جَمِيلَةٌ يَا زَيْنَبُ. أَتَسْمَحِينَ لِى أَنْ أَلْعَبَ بِهَا مَعَكِ. قَالَتْ زَيْنَبُ هَذِهِ هَدِيَّتِى إِلَيْكِ وَعِنْدِى لَعْبَةٌ مِثْلُهَا. فَشَكَرَتْ صَدِيقَتُهَا وَلَعِبَتْ بِالطَّيَّارَةِ مَسْرُورَةً وَكَانَتْ زَيْنَبُ سَعِيدَةً لأَنَّهَا أَدْخَلَتِ السُّرُورَ عَلَى صَدِيقَتِهَا.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

زَيْنَبُ - Zejneba (vl. ime)

تَشْتَرِى - (da) kupi (ž.r.)

كَثِيرَةٌ - mnogobrojne

تَنْظُرُ - ona gleda

سُرُوراً - sretno, radosno

طَيَّارَةٌ - avion

أُحِبُّ - volim

وَاحِدَةٌ لِى - jednu meni

شُعُورٌ طَيِّبٌ - lijep osjećaj

بِالْهَدِيَّةِ - sa poklonom

دُكَّانُ اللَّعِبِ - trgovina igračaka

لَعْبَةُ الْعِيدِ - igračke za praznik, praznička igračka

جَمِيلَةٌ - lijepe

إِعْجَابٌ - zadivljeno

أَمْسَكَتْ - dohvatila je

أُرِيدُ - hoću

لَعْبَةً أُخْرَى - drugu igračku

وَاحِدَةً لِصَدِيقَتِى - jednu, mojoj prijateljici

أَسْرَعَتْ - požurila je

لَمَّا رَأَتْهَا - pošto je vidjela

أَتَسْمَحِينَ - hoćeš li dozvoliti?

عِنْدِى لَعْبَةٌ مِثْلُهَا - imam igračku kao i ta

مَسْرُورَةٌ - sretna, radosna

هَذِهِ هَدِيَّتِى إِلَيْكِ - ovo je moj poklon tebi

لأَنَّهَا أَدْخَلَتِ السُّرُورَ عَلَى صَدِيقَتِهَا - jer je učinila sretnom svoju prijateljicu

1. Iz gornje vježbe izvedi sve riječi ženskog roda u jednini i stavi ih u množinu, pa zatim u dvojinu.

2. Sljedeće rečenice prenesi u dvojinu i množinu i muškog i ženskog roda:

1) Hatamova kuća ima mali vrt. ١) لِبَيْتِ حَاتَمٍ حَدِيقَةٌ صَغِيرَةٌ.

2) U njega je posadio voćke. ٢) فِيهَا يَضَعُ شَجَرَاتٍ لِلْفَاكِهَةِ.

3) Od voća ima dvije narandže, mandarine i dvije jabuke (specijalna vrsta). ٣) مِنْهَا شَجَرَتَانِ لِلْبُرْتُقَالِ وَشَجَرَةُ يُوسُفِيٍّ وَشَجَرَتَانِ لِلْجَوَافَةِ.

4) Hatam provodi svoje slobodno vrijeme u vrtu. ٤) حَاتَمُ يَقْضِي وَقْتَ فَرَاغِهِ فِي الْحَدِيقَةِ.

5) U njemu prima i svoje prijatelje. ٥) يُقَابِلُ أَصْدِقَاءَهُ فِيهَا.

6) Kad mu rodi voće, daje ga svojim prijateljima. ٦) عِنْدَمَا تُثْمِرُ الْحَدِيقَةُ يُقَدِّمُ لَهُمْ مِنْ ثَمَرِهَا.

7) Primajući ga, prijatelji mu zahvale. ٧) يَتَقَبَّلُونَهَا وَهُمْ شَاكِرُونَ.

3. U praznine upiši izostavljenu množinu koja odgovara:

.... سَمِيرٌ يُحِبُّ قِرَاءَةَ (مَجَلَّةٌ) - Semir voli čitati <u>časopis.</u>

.... أُخْتُ سَمِيرٍ تُحِبُّ قِرَاءَةَ (جَرِيدَةٌ) - Semirova sestra voli čitati <u>novine</u>.

.... فِي الْمَكْتَبَةِ أُسْبُوعِيٌّ – شَهْرِيٌّ – مُصَوَّرَةٌ (جَرِيدَةٌ) - U biblioteci su <u>nedjeljne, mjesečne ilustrirane novine.</u>

عَلَى مَكْتَبِهِ تُوجَدُ (رِسَالَةٌ) .... بِخَطٍّ جَمِيلٍ. - Na njegovom stolu stoji <u>pismo</u> lijepog rukopisa.

.... اَلْمَكْتَبَةُ مَفْتُوحَةٌ لِجَمِيعِ (تِلْمِيذٌ) - Biblioteka je otvorena stalno za <u>sve učenike i učenice</u>.

4. Odgovori na slijedeća pitanja i pri tome pazi na odgovore u jednini, dvojini i množini:

1) Koliko je dana u jednoj sedmici? ١) كَمْ يَوْمًا فِي الأُسْبُوعِ؟

2) Koliko je sedmica u jednom mjesecu? ٢) كَمْ أُسْبُوعًا فِي الشَّهْرِ؟

3) Koliko je godišnjih doba u godini? ٣) كَمْ فَصْلاً فِي السَّنَةِ؟

4) Koliko je mjeseci u svakom god. dobu? ٤) كَمْ شَهْرًا فِي كُلِّ فَصْلٍ؟

5) Koliko je dana u sedmici za odmor? ٥) كَمْ يَوْماً لِلْعُطْلَةِ فِى الأُسْبُوعِ؟

6) Koliko ima (državnih-narodnih) praznika u godini? ٦) كَمْ عِيداً قَوْمِيًّا (دَوْلِيًّا) فِى السَّنَةِ؟

5. Izaberi sebi nekoliko imenica iz čitave vježbe pa pronađi uz njih (od tebi poznatih riječi) odgovarajući predikat i napravi rečenicu!

6. Podijelite se u razredu u dvije grupe. Jedna grupa napiše sve poznate imenice u jednini, dvojini ili množini (pravilnoj) muškog ili ženskog roda. Svako za sebe, razumljivo! Svako kaže svoju riječ i traži od određenog druga ili drugarice da odmah odgovori na tu riječ odgovarajućim predikatom.

Učenik-ca koji dobije najviše plusova stiče pravo na najvišu ocjenu. Možete čak praviti listu uspjeha koju profesor-ica pri ocjenjivanju treba uzeti u obzir.

NEPRAVILNA MNOŽINA
(džem‘u-t-teksīri جَمْعُ التَّكْثِيرِ)

Takva množina koja nastaje izmjenom i konsonanata i vokala u odnosu na jedninu te riječi zove se nepravilna množina (ili slomljeni plural) جَمْعُ التَّكْثِيرِ. Za razliku od pravilne množine muškog i ženskog roda koja nastaje dodavanjem nastavaka (za ženski rod ـَاتٌ - ـَاتٍ za muški rod ـُونَ - ـِينَ) bilo da se radi o licima ili stvarima.

Nepravilnu množinu imaju, dakle, one riječi koje nemaju tu sposobnost da množinu grade dodavanjem pluralnih nastavaka. Ali, treba istaći da ima i takvih imenica oba roda koje imaju i pravilnu i nepravilnu množinu, pa čak i po nekoliko oblika nepravilne množine.

Koje će konsonante ili vokale (duge ili kratke) uzeti koja riječ, pravila nema. Moguće nam je izvesti neke zaključke na osnovu analize oblika koje imamo pred sobom. Ali se može jednostavno reći da nepravilna množina nastaje ili oduzimanjem dužine nekom vokalu, ili promjenom kratkih vokala ili dodavanjem pokatkad i cijelog sloga jednini te riječi.

Međutim, treba također istaći da oblika nepravilne množine ima čitav sijaset. Da ih lakše pamtimo, arapski gramatičari su se poslužili skupinom konsonanata فـ - عـ - ـل. Kad hoćemo da kažemo da riječ ima nepravilan oblik, mi tada kažemo npr. riječ ide po paradigmi.[9]

Kako se ti oblici po فعل dobrano razlikuju valja, zato, uz jedninu uvijek odmah naučiti i nepravilnu množinu. Tu nam može pomoći samo Rječnik.

Istaknimo i činjenicu da su slični oni oblici koji su i u jednini bili slični.

Što se deklinacije tiče تَصْرِيفُ الأَسْمَاءِ (promjene prema padežima) neki nepravilni plurali idu po nepotpunoj promjeni tj. imaju samo po dva padežna nastavka, većina ih nema ni اَلتَّنْوِينُ (neodređeni član).

Ne može se reći koji su to oblici koji su najčešći, ali svakako su to oni koji se u govori vuše susreću.

9 U arapskom jeziku ta skupina se zove اَلْمِيزَانُ - mjera. Ovo je grčka riječ i znači uzor, primjer, obrazac.

Evo npr. nekih nepravilnih oblika množine:

أَفْعِلَةٌ

أَعْمِدَةٌ pl. عَمُودٌ - stup

أَفْئِدَةٌ pl. فَائِدَةٌ - korist

أَفْعُلٌ

أَبْحُرٌ pl. بَحْرٌ - more

ili بِحَارٌ - فِعَالٌ

فُعُلٌ – أَفْعُلٌ – فُعُولٌ

نَهَرٌ pl. نُهُورٌ – أَنْهُرٌ – نُهُرٌ - rijeka

فِعْلَةٌ

غُلَامٌ pl. غِلْمَةٌ - dječak

أَفْعَالٌ

صَاحِبٌ pl. أَصْحَابٌ - prijatelj

فُعُلٌ

سَفِينَةٌ pl. سُفُنٌ - lađa

أَصْفَرُ pl. صُفْرٌ - žuti

صُورَةٌ pl. صُوَرٌ - slika

حُجْرَةٌ pl. حُجَرٌ - prostorija

جَرِيحٌ pl. جَرْحَى - ranjenik

عَاقِلٌ pl. عُقُولٌ - razuman

قَلْبٌ pl. قُلُوبٌ - srce

جَبَلٌ pl. جِبَالٌ - brdo

ذَكِيٌّ pl. أَذْكِيَاءُ - oštrouman

قَرِيبٌ pl. أَقْرِبَاءُ - rodbina

قَاضٍ pl. قُضَاةٌ - sudac

فَعَلَةٌ

قَمَرٌ pl. أَقْمَارٌ - mjesec

كِتَابٌ pl. كُتُبٌ - knjiga

أَخْضَرُ pl. خُضْرٌ - zeleni

لُعْبَةٌ pl. لُعَبٌ - igra

غُرْفَةٌ pl. غُرَفٌ - soba

مَرِيضٌ pl. مَرْضَى - bolesnik

نَفْسٌ pl. نُفُوسٌ - duša

صَدْرٌ pl. صُدُورٌ - prsa

صَغِيرٌ pl. صِغَارٌ - mlad, malen

صَبِيٌّ pl. صِبْيَانٌ - nejač

غَنِيٌّ pl. أَغْنِيَاءُ - bogat

صَدِيقٌ pl. أَصْدِقَاءُ - prijatelj

رَامٍ pl. رُمَاةٌ - strijelac

Iz navedenih se primjera vidi:

1. Da se svaka skupina konsonanata može izraziti paradigmom فعل .

2. Da su nepravilne množine zaista „nepravilne“ jer, kao što smo u primjerima naveli u nekim njenim oblicima se javlja konsonant ة koji smo upoznali kao nastavak za jedninu ženskog roda. To se ovdje najbolje vidi i potvrda gramatičkog pravila koja govori o rodu i po kojem su sve nepravilne množine ženskog roda pa će se tako i deklinirati.

3. U zavisnosti od oblika (kad ih je više za riječ u jednini) zavisit će i značenje tih oblika. Npr. riječ بَيْتٌ - kuća znači i stih pa će množina أَبْيَاتٌ značiti stihovi, a množina بُيُوتٌ - kuće. Ili veoma česta riječ أَخٌ - brat u množini će biti إِخْوَةٌ i značit će braća, a إِخْوَانٌ - prijatelji. Takvih primjera ima dosta.

VJEŽBA 12.

Prevede sljedeće rečenice i stavi ih u množinu:

1. Rijeka je duboka.
2. Čovjek je razuman.
3. Ranjenik je bolestan.
4. Sudac je pravedan.
5. Brdo je visoko.
6. Prijatelj je iskren.
7. Stihovi su lijepi.
8. Soba je čista.
9. Knjiga je korisna.
10. List je žut.

2. Prevedi sljedeće rečenice i stavi ih u množinu (i pazi na slaganje subjekta i predikata!)

١) اَلأَرْضُ عَرِيضَةٌ.

٢) اَلْبَيْتُ مُشْمِسٌ.

٣) اَلْقَلَمُ رَخِيصٌ.

٤) السَّمَاءُ صَافِيَةٌ.

٥) اَلْوَرَقَةُ صَفْرَاءُ.

٦) اَلأَبُ كَرِيمٌ.

٧) اَلْمَلِكُ عَادِلٌ.

٨) اَلتِّلْمِيذُ مُجِدٌّ.

٩) الأُخْتُ كَبِيرَةٌ.

١٠) اَلْحِبْرُ أَسْوَدُ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

عَمِيقٌ - dubok

مُجِدٌّ - marljiv

عَادِلٌ - pravedan

جَمِيلٌ - lijep

مُفِيدٌ - koristan

عَرِيضٌ - širok

مُشْمِسَةٌ - sunčana

قَلَمٌ - pero

مَلِكٌ - vladar

كَثِيرَةٌ - mnogobrojan

شَاعِرٌ - pjesnik

جُنْدِيٌّ - vojnik

مَاءٌ - voda

شَعْبٌ - narod

مُتَمَدِّنٌ - civiliziran

فَقِيرٌ - siromašan

عَذْبٌ - pitak

حِبْرٌ - tinta

كَبِيرٌ - velik, star (godinama)

صَادِقٌ - iskren

عَالٍ - visok

نَظِيفٌ - čist

أَصْفَرُ - žut

كَرِيمٌ - plemenit

سَمَاءٌ - nebo

رَخِيصٌ - jeftin

أَسْوَدُ - crn

بَاقِيَةٌ - vječito

نِعْمَةٌ - blagodet

فَصِيحٌ - rječit

شُجَاعٌ - hrabar

جَارِيَةٌ - tekuća

بُوسْنَوِيٌّ - bosanski

نَافِعٌ - korist

كَسْلَانٌ - lijen

Prevedi sljedeće rečenice i objasni slaganje (neslaganje)

١) (اَلْعَيْنُ) – اَلأَعْيُنُ جَمِيلَةٌ .

٢) (رِجْلٌ) – اَلأَرْجُلُ كَبِيرَةٌ .

٣) (جَدٌّ) – اَلأَجْدَادُ – (مَحْبُوبُونَ)

٤) (حَدٌّ) – اَلْحُدُودُ بَعِيدَةٌ .

٥) اَلشُّعَرَاءُ فُصَحَاءُ – (فَصِيحُونَ)

٦) اَلشَّعْبُ الْبُوسْنَوِيُّ مُتَمَدِّنٌ .

٧) (مَاءٌ) – اَلْمِيَاهُ الْجَارِيَةُ عَذْبَةٌ .

اَلْكَلاَمُ

(al-kalamu - razgovor)

فِى الْمَطْعَمِ

(fi-l-matami = u restoranu)

1) Najprije sok od paradajza, poslije toga meso, rižu i povrće te salatu.	١) أَوَّلاً عَصِيرُ الطَّمَاطِمِ وَبَعْدَ ذَلِكَ اللَّحْمُ وَالأُرْزُ وَالْخُضْرَاوَاتُ وَالسَّلاَطَةُ .
2) Volim da dobro jedem.	٢) أَوَدُّ أَنْ آكُلَ جَيِّداً .
3) Imam uvijek dobar atetit.	٣) عِنْدِى شَهْوَةٌ عَظِيمَةٌ دَائِماً .
4) Konobar, moj račun, molim vas.	٤) يَا غَرْسُونُ، حِسَابِى مِنْ فَضْلِكُمْ!
5) Izvolite i nazdravlje!	٥) تَفَضَّلُوا، وَبِالْهَنَاءِ وَالشِّفَاءِ!

GLAGOLI

(al fi'lu - al afālu الأَفْعَالُ - اَلْفِعْلُ)

Kao i u većini jezika, arapski glagoli kazuju da neko vrši radnju, da se radnja na nekome vrši, da se nešto događa ili da se neko nalazi u nekom stanju. U arapskom jeziku mijenjaju se glagoli u dva vremena:

اَلْفِعْلُ الْمَاضِي - vrijeme koje je prošlo

اَلْفِعْلُ الْمُضَارِعُ - vrijeme koje traje

فِعْلُ الأَمْرِ والنَّهْي - vrijeme kojim se zapovijeda ili zabranjuje

u tri lica:

اَلْمُتَكَلِّمُ - ono koje govori

اَلْمُخَاطَبُ - ono s kojim se govori

اَلْغَائِبُ - ono o kojem se govori

u tri broja:

اَلْمُفْرَدُ - jednina-singular

اَلتَّثْنِيَةُ - dvojina - dual

اَلْجَمْعُ - množina - plural

u tri načina:

اَلْمُضَارِعُ الْمَرْفُوعُ - određeni način-indikativ

اَلْمُضَارِعُ الْمَنْصُوبُ - zavisni način-konjuktiv

اَلْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ - skraćeni način-jusiv

Arapska se konjugacija zove تَصْرِيفُ الأَفْعَالِ , i uvijek počinje trećim licem jednine muškog roda vremena koje je prošlo stoga što tu imamo čist glagolski oblik.

Mnogi rječnici upisuju ovaj oblik mjesto infinitiva. Infinitiv اَلْمَصْدَرُ je oblik iz koga se izvode svi drugi glagolski oblici a sâm je ime glagolske radnje i može se deklinirati, odrediti, posvojiti itd. pa se prema tome ne smije poistovjećivati sa infinitivom u nas.

Arapski glagol može biti prelazan اَلْفِعْلُ الْمُتَعَدِّى ili neprelazan اَلْفِعْلُ اللاَّزِمُ , ali u arapskom jeziku nema glagola koji bi se nazvali trajnim ili trenutnim.

I glagolski se oblici svi ravnaju prema paradigmi فعل . Ako su u jednom obliku tri konsonanta, onda se takvi glagoli nazivaju اَلثُّلاَثِيُّ الْمُجَرَّدُ .

Ako među ta tri konsonanta nema ى – و – ا , onda se smatraju pravilnim اَلْفِعْلُ السَّالِمُ, a ako među ta tri konsonanta ima ى – و – ا onda su to nepravilni glagoli اَلْفِعْلُ غَيْرُ السَّالِمِ. Npr:

رَأَى - vidjeti	رَمَى - baciti	قَالَ - reći
وَضَعَ - postaviti	سَأَلَ - pitati	وَقَعَ - dogoditi se

Ako u korijenu glagol ima četiri konsonanta zove se الرُّبَاعِيُّ الْمُجَرَّدُ.

Bilo da se radi o tri ili četiri konsonanta u korijenu, takve glagole zovemo osnovnim - الأَصْلِيُّ .

Proširene glagolske osnovne nastaju kad se osnovnoj vrsti doda nov glas, dužina ili cijeli slog, pa se oni koji su imali tri konsonanta zovu: اَلثُّلاَثِيُّ الْمَزِيدُ فيه i mogu imati nakon dodavanja:

الرُّبَاعِيُّ - četiri konsonanta

اَلْخُمَاسِيُّ - pet konsonanata

اَلسُّدَاسِيُّ - šest konsonanata

Proširene osnove vrste koja je imala četiri konsonanta u korijenu mogu biti sa: اَلرُّبَاعِيُّ الْمَزِيدُ فيه .

بَابُ تَدَحْرَجَ - pet konsonanata (II vrsta)

بَابُ إِفْعَنْلَلَ - šest konsonanata (III vrsta)

بَابُ إِفْعَلَلَّ - šest konsonanata (IV vrsta) a svakoj od ovih mogu se pribrojiti još neke - o čemo ćemo govoriti kad budemo došli do اَلرُّبَاعِيُّ الْمُجَرَّدُ .

Prema paradigmi فعل u prvu (najčistiju) vrstu spada šest razreda koji se međusobno razlikuju po vokalu na srednjem konsonantu. Među njima nema nikakve druge razlike u pogledu konjugacije.

				اَلْمُضَارِعُ	اَلْمَاضِى
1. pisati	يَكْتُبُ	كَتَبَ	kao	يَفْعُلُ	
2. sjediti	يَجْلِسُ	جَلَسَ	kao	يَفْعِلُ	فَعَلَ
3. otvoriti	يَفْتَحُ	فَتَحَ	kao	يَفْعَلُ	
4. znati	يَعْلَمُ	عَلِمَ	kao	يَفْعَلُ	فَعِلَ

				اَلْمُضَارِعُ	اَلْمَاضِى
6. računati	يَحْسِبُ	حَسِبَ	kao	يَفْعِلُ	فَعِلَ
5. biti lijep[10]	يَحْسُنُ	حَسُنَ	kao	يَفْعُلُ	فَعُلَ

Nema pravila koje bi nas moglo uputiti koji su glagoli prelazni a koji ne, kad se radi o prvoj vrsti, ali, ako su to proširene vrste, onda nema dvojbe.

Isto tako nema pravila po kome bi se moglo naučiti koji glagol ide u koji razred prve vrste. Znamo da najčešće idu u treći razred oni koji imaju u korijenu jedan od guturala (grlenih glasova) ء i (هـ) ه غ ع خ ح ali nije ni to uvijek tako! Isto tako znamo da su glagoli iz četvrtog razreda uglavnom a petog uvijek neprelazni. Iz IV. razr. pokazuju neko prolazno a oni iz V. stalno stanje.

حَزِنَ - biti tužan	كَرُمَ - biti plemenit	قَبُحَ - biti ružan
حَسُنَ - biti lijep	فَرِحَ - biti radostan	فَسُدَ - biti pokvaren

Tabela br.1

	تَصْرِيفُ الْفِعْلِ الْمَاضِى		اَلْفَاعِلُ	
broj i rod			subjekat	lice
jednina muškog roda	on je tražio	طَلَبَ	هُوَ	treće lice
jednina ženskog roda	ona je tražila	طَلَبَتْ	هِىَ	
dvojina muškog roda	tražili su njih dva	طَلَبَا	ا	
dvojina ženskog roda	tražili su njih dvije	طَلَبَتَا	تَا	
množina muškog roda	oni su tražili	طَلَبُوا	وا	
množina ženskog roda	one su tražile	طَلَبْنَ	نَ	
jednina muškog roda	ti si tražio	طَلَبْتَ	تَ	drugo lice
jednina ženskog roda	ti si tražila	طَلَبْتِ	تِ	
dvojina muškog roda	tražili ste vas dvojica	طَلَبْتُمَا	تُمَا	
dvojina ženskog roda	i tražile ste vas dvije	طَلَبْتُمَا	تُمَا	
množina muškog roda	vi ste tražili	طَلَبْتُمْ	تُمْ	
množina ženskog roda	vi ste tražile	طَلَبْتُنَّ	تُنَّ	
jednina za oba roda	ja sam tražio (la)	طَلَبْتُ	تُ	prvo lice
množina za oba roda	mi smo tražili (le)	طَلَبْنَا	نَا	

10 U mnogim arapskim gramatikama stoji kao gore, a u našim gramatikama حَسُنَ je peti razred, a حَسِبَ je šesti razred.

Kad se iza nastavka تْ nađe هَمْزَةُ الْوَصْلِ, na taj nastavak se stavlja vokal i ـِ npr.:

طَلَبَتِ الأُخْتُ كِتَابًا. - Tražila je sestra knjigu.

Upamti: Kraći oblik lične zamjenice subjekat za treće lice m.r. u mn.jeste و iza koga uvijek pišemo ا da se taj و ne bi čitao i taj se ا zove أَلِفُ الْوِقَايَةِ a piše se i u imperativu u mn. muškog roda.

Tabela br. 2

تَصْرِيفُ الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ

		subjekat	nastavak	osnov	prez. osnova	gl. oblik	lice
jed. m. r.	on traži	هُوَ		طْلُبُ	يَــ	يَطْلُبُ	
jed. ž. r.	ona traži	هِيَ		طْلُبُ	تَــ	تَطْلُبُ	
dvo. m. r.	njih dvojica traže		ـانِ	طْلُبَـ	يَــ	يَطْلُبَانِ	اَلْغَائِبُ
dvo. ž. r.	njih dvije traže		ـانِ	طْلُبَـ	تَــ	تَطْلُبَانِ	treće lice
mn. m. r.	oni traže		ـُونَ	طْلُبـ	يَــ	يَطْلُبُونَ	
mn. ž. r.	one traže		ـنَ	طْلُبْـ	يَــ	يَطْلُبْنَ	
jed. m. r.	ti tražiš	أَنْتَ		طْلُبُ	تَــ	تَطْلُبُ	
jed. ž. r.	ti tražiš	أَنْتِ	ـِينَ	طْلُبـ	تَــ	تَطْلُبِينَ	
dvo. m. r.	vas dvojica tražite		ـانِ	طْلُبَـ	تَــ	تَطْلُبَانِ	اَلْمخاطب
dvo. ž. r.	vas dvije tražite		ـانِ	طْلُبَـ	تَــ	تَطْلُبَانِ	drugo lice
mn. m. r.	vi tražite		ـُونَ	طْلُبـ	تَــ	تَطْلُبُونَ	
mn. ž. r.	vi tražite		ـنَ	طْلُبْـ	تَــ	تَطْلُبْنَ	
jed. oba r.	ja tražim	أَنَا		طْلُبُ	أَ	أَطْلُبُ	اَلْمُتَكَلِّمُ
mn. oba r.	mi tražimo	نَحْنُ		طْلُبُ	نَــ	نَطْلُبُ	prvo lice

VJEŽBA 13.

اَلْمُعَلِّمُ يَعْرِفُ الْكِتَابَةَ

كَانَ رَجُلٌ لاَ يَعْرِفُ الْكِتَابَةَ وَلاَ الْقِرَاءَةَ وَالنَّاسُ يَظُنُّونَ أَنَّهُ يَعْرِفُهُمَا. حَتَّى إذا أَمَرَهُ الْوَزِيرُ ذَاتَ يَوْمٍ أَنْ يَفْتَحَ مَكْتَبًا لِيَقْرَأَ فِيهِ الأَوْلاَدُ. فَجَمَعَ أَلْوَاحًا وَأَوْرَاقًا مَكْتُوبَةً وَعَلَّقَهَا فِي دَارِهِ وَكَبَّرَ وَجَلَسَ عَلَى بَابِ دَارِهِ. فَلَمَّا بَلَغَ النَّاسَ ذَلِكَ ظَنُّوا أَنَّهُ مُعَلِّمٌ مَاهِرٌ فَأَرْسَلُوا إِلَيْهِ أَوْلاَدَهُمْ لِيَقْرَؤُوا وَيَكْتُبُوا. فَأَمَرَ الْمُعَلِّمُ الأَوْلاَدَ أَنْ يَكْتُبُوا وَأَنْ يَقْرَؤُوا. فَعَلَّمَ كَبِيرُهُمْ صَغِيرَهُمْ وَالْمُعَلِّمُ لاَ يَعْمَلُ شَيْئًا. وَلَكِنْ دَخَلَ الْوَزِيرُ الْمَكْتَبَ ذَاتَ يَوْمٍ فَشَعُرَ بِأَنَّ الرَّجُلَ يَكْتُمُ عَلَيْهِ سِرًّا. فَقَالَ لَهُ: لِمَاذَا لاَ تَقْرَأُ الدَّرْسَ بِنَفْسِكَ؟ قَالَ الرَّجُلُ خَجِلاً: لأَنِّي لاَ أَعْرِفُ الْقِرَاءَةَ يَا سَيِّدِي الْوَزِيرُ. فَخَرَجَ الْوَزِيرُ مُغْضَبًا وَأَخْبَرَ الرَّئِيسَ بِأَنَّ الْمُعَلِّمَ لاَ يَعْرِفُ الْقِرَاءَةَ. فَأَمَرَ الرَّئِيسُ أَنْ يَحْضُرَ الْمُعَلِّمُ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَحَضَرَ وَأَخْبَرَ الرَّئِيسَ بِقِصَّتِهِ. وَلَمَّا سَمِعَ الرَّئِيسُ ذَلِكَ ضَحِكَ وَأَمَرَهُ أَنْ يَظَلَّ عَلَى حَالِهِ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

اَلنَّاسُ - ljudi

مَكْتَبٌ - škola

وَزِيرٌ - ministar

حَالٌ - stanje

غَرِيبٌ - čudan, neobična

بَلَغَ ـَ - doznati, dospjeti

أَمَرَهُ ـُ أَنْ - naredio mu je da

مُغْضَبٌ - srdit

بَيْنَ يَدَيْهِ - pred

جَاهِلٌ جـ جُهَّالٌ - neznalica

لَوْحٌ جـ أَلْوَاحٌ - tabla (škol.)

شَعُرَ ـُ - osjetiti

كَتَمَ ـُ سِرًّا - kriti tajnu

حَضَرَ ـُ - biti prisutan

عَلَّقَ - objesiti, odlagati

كَبَّرَ - govoriti tekbir, pozvati

أَرْسَلَ - poslati

أَخْبَرَ بِـ - obavijestiti

يَجِبُ أَنْ - treba da

حَتَّى إِذَا - tako da

ذَاتَ يَوْمٍ - određenog dana

شَيْئًا - nešto

بِنَفْسِكَ - ti lično

خَجَلٌ - stidljivost

كَسَلاَنٌ - lijenost

كُسَالَى - lijeni

دَائِمًا - uvijek

1. Odgovori na postavljena pitanja:

١) هَلْ كَانَ الرَّجُلُ يَعْرِفُ الْكِتَابَةَ وَالْقِرَاءَةَ؟

٢) بِمَاذَا أَمَرَهُ الْوَزِيرُ ذَاتَ يَوْمٍ؟

٣) لِمَاذَا كَبَّرَ وَمَا فَعَلَ مُعَلِّمُنَا؟

٥) بِمَاذَا شَعُرَ الْوَزِيرُ لَمَّا دَخَلَ الْمَكْتَبَ؟

٦) مَاذَا أَمَرَ الرَّئِيسُ لَمَّا أَخْبَرَهُ الْوَزِيرُ بِذَلِكَ؟

٧) بِمَاذَا أَخْبَرَ الْمُعَلِّمُ الرَّئِيسَ؟

٨) مَا فَعَلَ الرَّئِيسُ لَمَّا سَمِعَ ذَلِكَ؟

2. Posluži se sljedećim uzorkom i počni razgovor:

يَا سَيِّدِى النَّاظِرُ آمُرُكَ أَنْ تَقْرَأَ!

يَا آنِسَتِي حَدِيجَةُ أُحِبُّ أَنْ تَكْتُبِى كَلِمَةَ قِرَاءَةٍ.

يَا أَحْمَدُ وَيَا مُحَمَّدُ أَنَا أَعْلَمُ أَنَّكُمَا لاَ تَقْرَآنِ، يَجِبُ أَنْ تَقْرَآ.

آنِسَاتِى وَسَادَتِى يَجِبُ أَنْ تَقْرَأُوا.

هَلْ يَجِبُ أَنْ أَكْتُبَ لَكُمْ كَلِمَةَ قِرَاءَةٍ؟

3. Ispričaj kako se neznalica napravio učiteljem. Napiši o tome desetak rečenica.

4. Iz datog teksta povadi sve glagole i odredi im lice, rod, broj i vrijeme. One glagole koje si dobio (la) u prošlom vremenu, prebaci u sadašnje i obrnuto. Od svih dobivenih glagola napravi imperativ.

Vidljivo je iz tabele (a sada razmatramo samo vrijeme koje je prošlo!) da se sastavljena lična zamjenica za drugo lice اَلضَّمِيرُ الْمُتَّصِلُ الْمَرْفُوعُ javlja kao sastavni oblik glagola u datom licu i ne može se izdvojiti niti se može još negdje upotrijebiti. Npr.: كَتَبْتَ – كَتَبْتُمَا – كَتَبْتُمْ – كَتَبْتُنَّ

Sve ove zamjenice se smatraju glagolskim subjektom osim تْ koje je oznaka za ženski rod a kao subjekat se mora pomišljati هِىَ zamjenica 3.l.ž.r. Isti je slučaj i sa zamjenicom هُوَ koja se također mora pomišljati ako iza glagola u

tom slučaju nemamo neko drugo ime koje će preuzeti ne sebe funkciju subjekta.

Dakle, sada se radi o tri vrste subjekta uz glagol uopće, i to:

a) lična zamjenica koja se mora pomišljani كَتَبَ on هُوَ je pisao

b) neko drugo ime koje je navedeno كَتَبَ تِلْمِيذٌ - pisao je učenik

c) zamjenica koja je data kao lični nastavak كَتَبْتَ - ti (pisao si)[11]

Vrijeme koje je prošlo اَلْمَاضِي (al-māḍī) može da znači:

a) Radnju koja je trajala i završila se, npr.:

أَعْطَى الْمُدَرِّسُ الـــطَّالِبَ الْمُجْتَهِدَ كُتَيِّبًا نَحْوِيًّا. - Poklonio je profesor marljivom (učeniku) knjižicu o gramatici.

ثُمَّ ذَهَبَ رَفِيقِي. - Zatim ode moj drug.

Ovako običnom prošlom vremenu kad se doda čestica قَدْ dobije se značenje da je radnja uistinu obavljena i završena sasvim sigurno, npr.:

قَدْ تَرَكْتُ الْكِتَابَ عَلَى الْمَكْتَبَةِ. - Već sam ostavila knjigu na sto.

قَدْ جَاءَتْ. - Zaista je došla.

b) Složenu prošlu radnju, npr.:

أَنَا فَعَلْتُ عَمَلِي. - Ja sam uradila svoj posao.

كُلُّهُمْ كَتَبُوا دُرُوسَهُمْ. - Svi su napisali svoje zadaće.

رَغِبْتُ فِي الْخَيْرِ وَأَهْلِهِ. - Voljela sam dobro i dobre ljude.

c) Radnju koja će se dogoditi, ali je tako sigurna kao da se već dogodila pa ima prizvuk prezentnosti, npr.:

لاَ أَقَمْتُ هُنَا. - Ovdje ne ostajem.

مَنْ حَفَرَ حُفْرَةً لأَخِيهِ وَقَعَ فِيهَا. - Ko kopa jamu svome bratu, u nju će pasti.

---

11 Npr.: أَنْتُمَا دَخَلْتُمَا دَارًا. - Vas dvojica (vas dvije) ste ušli(e) u kuću.

هَلْ دَرَسْتُمْ دَرْسًا؟ - Jeste li (vi m. r.) naučili zadaću?

مَا عَمَلْتُنَّ الْيَوْمَ؟ - Šta ste danas uradile?

d) Molbu ili želju, npr.:

أَحْسِنْ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ يُحْسَنَ إِلَيْكَ! - Čini dobro ako hoćeš i tebi da čine dobro!

e) Kad se čestici قَدْ doda الْمَاضِي (prošlo vrijeme) od glagola كَانَ, imat ćemo složeno vrijeme koje znači naš pluskvamperfekat (davno prošlo vrijeme), npr.:

كُنْتُ قَدْ ذَهَبْتُ إِلَى سَفَرٍ. - Već sam bila otišla na put.

كُنْتُ قَدْ تَعِبْتُ مِنْ شِدَّةِ الْعَمَلِ. - Bila sam se umorila od silnog posla.

Obično se uz glagol ne upotrebljava lična zamjenica, osim ako se ne želi naglasiti subjekat, npr.:

أَنَا لاَ أَقَمْتُ هُنَا! - Ja ovdje ne ostajem!

Ako nam treba negativan oblik prošlog vremena, upotrebljavamo negativnu česticu مَا koja dolazi pred sami glagolski oblik, npr.:

مَا قَرَؤُوا هَذَا. - Nisu oni ovo pročitali.

مَا ذَهَبَا فِي الْوَقْتِ. - Njih dvojica nisu došli na vrijeme.

مَا شَرَى دَفْتَراً. - Nije on kupio svesku.

VJEŽBA 14.

نِزَارٌ لا يَوَدُّ أَنْ يُصْبِحَ تِلْمِيذاً

... أَوْ نَنْعَمُ بِرُؤْيَةِ الْفِتْيَانِ الصِّغَارِ وَهُمْ يَمْلأُونَ الشَّوَارِعَ ذَاهِبِينَ إِلَى الْمَدَارِسِ. وُجُوهُهُمْ نَاضِرَةٌ وَشِفَاهُهُمْ بَاسِمَةٌ كَأَنَّهُمْ يَسْعَوْنَ إِلَى الْجَنَّةِ.

– وَمَاذَا يَعْنِينِي مِنْ أَطْفَالِ الْمَدَارِسِ؟

– عَجَبًا يَا نِزَارُ، أَلاَ تَوَدُّ أَنْ تُصْبِحَ فِي غَدٍ وَاحِداً مِنْهُمْ.

– وَلَكِنِّي مَا زِلْتُ صَغِيراً...

– خَلِّ عَنْكَ هَذِهِ الْفِكْرَةَ... فَالصَّغِيرُ أَخُوكَ الدَّارِجُ، أَمَّا أَنْتَ فَقَدْ نَمَوْتَ.

– هَذَا صَحِيحٌ – غَيْرَ...

– لاَ تَقُلْ شَيْئًا الآنَ ... وَلَكِنْ تَعَالَ مَعِي إِلَى الْبُسْتَانِ ...

RIJEČI
كَلِمَاتٌ

لاَ تَقُلْ - Ne reci
الآنَ - sada
شَيْءٌ - nešto
تَعَالَ - dođi
مَعِي - sa mnom
بُسْتَانٌ - vrt
سَعَى - juriti, žuriti
مَاذَا يَعْنِينِي - šta mi znače
عَجَبًا - čudno
وَدَّ - voljeti
غَداً - sutra
أَصْبَحَ - postati

مَا زَالَ - trajno (stalno) biti
خَلِّ - ostavi!
فِكْرَةٌ - misao
نَنْعَمُ - živjeti udobno
يَمْلأُونَ - pune
شَوَارِعُ - ulice
ذَاهِبِينَ - oni odlaze
وُجُوهٌ - lica
نَاضِرَةٌ - svjež(a)
شِفَاهٌ - usne
بَاسِمَةٌ - nasmijane

تَمْرِينَاتٌ

1. Najprije prevedi tekst na bosanski jezik (poveži sa već pređenim dijelovima istog teksta).

2. Prepričaj događaj (ovaj ili sličan iz svog života).

3. Sve rečenice (koje su glagolske stavi u prošlo vrijeme).

4. Prevedi na arapski jezik

Ja sam učenik prvog razreda. Moja škola je velika. Moj brat je student (طَالِبٌ), a moja sestra je mala, ne ide u školu. Ona se igra u kući. Ide li tvoja sestra u školu? Ne - i ona je mala. Kako se zove sestra? Kako se ti zoveš?

Nauči napamet:

إِقْرَأْ وَرَبُّكَ الأَكْرَمْ
الَّذِى عَلَّمَ بِالْقَلَمِ
عَلَّمَ الإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ...

Uči, a tvoj Gospodar je najplemenitiji

Koji je čovjeka naučio peru

i naučio Ga ono što nije znao!

Vrijeme koje traje اَلْمُضَارِعُ nastaje i znači:

Iz priložene tabele je vidljivo da vrijeme koje je prošlo nastaje, kao što smo to već istakli, kad se korijenu na trećem konsonantu uzme vokal i dodaju određeni nastavci za određena lica. Što se tiče vremena koje traje imamo nešto drugačiju situaciju. Naime, za gradnju ovog vremena su nam najprije potrebna slova koja se zovu حُرُوفُ الْمُضَارَعَةِ a to su ا ت ي ن .

Ta se slova raspoređuju tako da se u trećem licu muškog roda u jednini, dvojini, i množini te u trećem licu množine ženskog roda doda pred korijen glas يـ , dok se u prvom licu jednine doda glas أ, a u množini ن , u ostalim oblicima doda se تَ . Dvojina za oba roda u drugom i trećem licu ima nastavak ـَانِ pravilan plural za muški rod ima ـُونَ .

I ovdje se glagolski subjekat pomišlja, pa tako imamo:

u trećem licu sing. m. r. يَكْتُبُ – هُوَ

u trećem licu sing. ž. r. تَكْتُبُ – هِىَ

u drugom licu sing. m. r. تَكْتُبُ – أَنْتَ

u prvom licu sing. za oba roda أَكْتُبُ – أَنَا

u prvom licu plur. za oba roda نَكْتُبُ – نَحْنُ

u dualu je subjekat يَكْتُبَا – ا

u pluralu m. r. يَكْتُبُونَ – و

u pluralu ž. r. يَكْتُبْنَ – ن

Što se tiče značenja, ovo vrijeme označava sadašnju radnju koja traje dok o njoj govorimo, npr.:

نَذْهَبُ إِلَى السُّوق. - Idemo na trg.

مَا يَعْمَلُ هؤُلاَءِ الأَطْفَالُ؟ - Šta rade ova djeca?

أَيْنَ تَسْكُنُ أُولاَئكَ النِّسَاءُ؟ - Gdje stanuju ove žene?

b) radnju koja će se početi odvijati kad mi prestanemo o njoj govoriti, npr.:

يَذْهَبَانِ يَتَزَلَّجَانِ عَلَى الثَّلْجِ. - Njih dvojica idu da se kližu na snijegu.

كُلٌّ يَحْصُدُ مَا زَرَعَ. - Svako će požnjeti što je posijao.

مَتَى تَكْتُبِينَ الْمَكْتُوبَ هَذَا؟ - Kad ćeš tnapisati ovo pismo?

c) trajnu prošlost pogotovu ako dođe uz glagol كَانَ, npr.:

كَانَ يَجِيىءُ أَخُوكَ إِلَيَّ. - Tvoj mi brat dolažaše često.

تَصِلُ إِلَى سرَاى الْوُفُود الْعَرَبِيَّةُ. - U Sarajevu su stigle arapske delegacije.

d) Glagolski prilog sadašnji, npr: (اَلْحَالُ)

جَاءَ يَضْحَكُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ. - Dođe smijući se iz škole.

e) radnju koja se događa u svim vremenskim sferama, npr.:

أَسْكُنُ فِى الدَّارِ بَعِيدًا عَنِ الْمَدِينَةِ. - Stanujem u kući daleko od grada.

يَسْعَدُ مَنْ يَنْظُرُ بِعَيْنِ الْعَقْلِ. - Sretan je onaj koji razumno gleda (na stvari).

Čestica قَدْ uz prošlu radnju iskazuje potvrdu onoga što glagol sobom znači.

Ista ta čestica قَدْ uz radnju koja traje prevodi se katkad, a to znači da pokazuje nesigurnost i povremenost, npr.:

اَلْجَوَادُ قَدْ يَعْثُرُ. - Plemenit konj nekad posrne.

قَدْ يَسْتَقْبِلُكُمْ عَدُوُّكُمْ مَعَ جَيْشِهِ. - Možda vas čeka vaš neprijatelj sa svojom vojskom.

قَدْ يَكُونُ. - Možda će biti, bit će da je.

Kad se uz اَلْمُضَارِعُ nađe čestica لَ koja služi za pojačanje, onda اَلْمُضَارِعُ označava radnju koja se sigurno događa ili će se dogoditi, npr.:

لَأَعْمَلُ هَكَذَا. - Sigurno ću tako uraditi.

Kad se pred اَلْمُضَارِعُ stavi čestica سَ ili سَوْفَ, onda ima značenje futura, npr.:

سَتَكْتُبُ – سَوْفَ تَكْتُبُ - ti (m.r.) ćeš pisati, a negativno

سَوْفَ لَا تَكْتُبُ. - ti nećeš pisati

سَنَذْهَبُ - mi ćemo ići

لَنْ تَكْتُبَ. - Ti nećeš nikada pisati.

Isto tako, čestica لَا pred اَلْمُضَارِعُ ima značenje negativnog futura, npr.:

لَا تَكْتُبُ. - Ti (m.r.) nećeš pisati.

لَا تَذْهَبُونَ. - Vi nećeti ići (m.r.).

Kad pred اَلْمُضَارِعُ stoji negativna čestica مَا, onda ima značenje negativnog prezenta, npr.:

مَا أَكْتُبُ. - Ja ne pišem.

مَا يَذْهَبُونَ. - Oni ne idu.

Pošto smo naznačili nastavke i odvojene riječi koje mogu biti subjekat glagolskoj rečenici, da sada vidimo kako će se pojedini subjekti slagati u rečenici sa svojim glagolom (اَلْمَاضِى).

Najobičnije je, kad je glagol u trećem licu singulara a rečenica je glagolska, da subjekat bude u muškom rodu za muški rod glagolskog oblika (bez obzira na vrijeme) u ženskom rodu uz imenicu ženskog roda. Npr.:

جَاءَ أَخِى إِلَى الْقَرْيَةِ. - Otišao je moj brat u selo.

جَاءَتْ أُمِّى مِنَ السُّوقِ. - Došla je moja majka sa pijace.

U trećem licu jednine muškog roda stoji glagol i kad je subjekat imenica muškog roda u dvojini ili pravilnoj množini, npr.:

كَتَبَ غُلاَمَانِ طُولَ الْيَوْمِ. - Pisala su dva dječaka cijeli dan.

كَتَبَ الطُّلاَّبُ قَصَائِدَ. - Pisali su pjesme studenti.

Glagol će stajati u jednini u trećem licu za ženski rod kad mu je subjekat imenica ženskog roda u jednini, dvojini ili pravilnoj množini, npr.:

ضَحِكَتْ أُخْتٌ بِنَفْسِهَا. - Smijala se sestra sama sebi.

ضَحِكَتْ أَخَوَاتٌ. - Sestre su se smijale.

ضَحِكَتْ أُخْتَانِ. - Dvije sestre su se smijale.

Glagol može stajati u trećem licu ili muškog ili ženskog roda i to:

a) Kad imenica kao subjekat u ženskom rodu ne slijedi odmah poslije svoga predikata, npr.:

جَاءَ إِلَيَّ الْيَوْمَ أُخْتِي. - Došla mi je sestra danas.

جَاءَ (جَاءَتْ) وَطِفْلَهَا الْيَوْمَ أُخْتِي. - Došla je danas sa svojim djetetom moja sestra.

b) Kad je subjekat glagolu imenica koja nije prirodnog ženskog roda (ne znači žensku osobu), npr.:

طَلَعَ (طَلَعَتْ) الشَّمْسُ الْيَوْمَ فِي السَّاعَةِ السَّادِسَةِ. - Sunce je danas izašlo u 6 sati.

طَارَ (طَارَتْ) الْعُصْفُورُ مِنَ الْعُشِّ. - Odletjela je ptica sa gnijezda.

c) Kad je glagolski subjekat imenica koja znači zbirnu imenicu ili je u nepravilnom pluralu (bez obzira na rod u jednini), npr.:

جَاءَ (جَاءَتْ) الرِّجَالُ فَرْدًا فَرْدًا. - Dolazili su ljudi jedan po jedan.

يَنَعَ (يَنَعَتْ) الثَّمَرُ. - Dozrio je plod.

Od navedenih slučajeva treba razlikovati rečenicu u kojoj je subjekat imenica koja označava muško lice a ima oblik ženskog roda. U toj rečenici glagol mora biti u muškom rodu, npr.:

أَمَرَ الْخَلِيفَةُ عُمَرُ. - Naredio je halifa Omer.

Kad je glagolski subjekat neko drugo ime اَلْفَاعِلُ الْمُظْهَرُ a njegov predikat (glagol) stoji uvijek u jednini u trećem licu prošlog vremena ili onog koje traje

makar taj subjekat bio jednina, dvojina ili množina mora stajati poslije svog glagola. Npr.:

ذَهَبَ عُثْمَانُ. - Otišao je Osman.

Ako, pak, imamo imensku rečenicu čiji je predikat (اَلْخَبَرُ) glagol, taj se glagol mora slagati sa svojim subjektom u rodu i broju kad mu je subjekat u jednini, dvojini ili pravilnoj množini muškog roda, npr.:

الرَّجُلُ خَرَجَ مِنْ دَارٍ. - Izašao je čovjek iz kuće.

الرَّجُلاَنِ خَرَجَا مِنْ دَارٍ. - Dva su čovjeka izašla iz kuće.

اَلْمُدَرِّسُونَ خَرَجُوا مِنْ مَدْرَسَةٍ. - Izašli su profesori iz škole.

الأُمُّ ذَهَبَتْ إِلَى دُكَّانٍ. - Otišla je majka u trgovinu.

اَلْفَتَاتَانِ ذَهَبَتَا إِلَى حَدِيقَةٍ. - Dvije su djevojke otišle u park.

Ako subjekat imenske rečenice bude u pravilnom pluralu za ženski rod ili u nepravilnom pluralu, onda se može, ali i ne mora, slagati sa svojim predikatom i ostaje u jednini ženskog roda. Npr.:

اَلْمُدَرِّسَاتُ خَرَجْنَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ. - Izašle su profesorice iz škole.

اَلنَّاسُ جَائُوا إِلَى الْمَسْرَحِ. - Ljudi su došli u pozorište.

اَلنِّسَاءُ عَمِلْنَ طُولَ الْيَوْمِ. - Žene su radile cijeli dan.

اَلْكَلِمَاتُ إِذَا خَرَجَتْ مِنَ الْقَلْبِ وَقَعَتْ فِى الْقَلْبِ. - Kad riječi izađu iz srca, dospiju u srce.

VJEŽBA 15.

اللَّعْبُ فِى الرِّيفِ

لِلشَّبَاب شَغَفٌ بِالأَلْعَاب الرِّيَاضِيَّة كَبِيـرَةٌ. كُرَةُ الْقَدَمِ هُوَ اللَّعْبُ الَّذى يُحِبُّهُ الأَوْلاَدُ كُلُّهُمْ. وَأَنْوَاعُ الْكُرَةِ كَثِيـرَةٌ مِنْهَا مَا تُحِبُّهُ الْبَنَاتُ كُرَةَ السَّلَّة وَمِنْهَا مَا لاَ يَحْبَبْنَهُ. فَيَخْرُجُ الأَوْلاَدُ وَتَخْرُجُ الْبَنَاتُ فِى الْكشَافَة إِلَى الْهَوَاءِ الطَّلِقِ تُنْصَبُ الْخَيْمَةُ وَتُشْعَلُ النَّارَ. وَالْمَوْضِعُ الَّذِى نُصِبَتْ فِيـه الْخَيْمَةُ جَمِيلٌ قَرِيبٌ مِنَ النَّهرِ وَالْجَبَلِ. يَذْهَبُ نَجِيبٌ إِلَى النَّهْرِ وَيَرْجِعُ بِدَلْوٍ فِيـه مَاءٌ. لَقَدْ أَبْصَرَ زَوْرَقًا يَرْكَبُهُ طِفْلٌ عَلَيْه ثِيَابٌ بَيْضَاءُ وَيَقْدِفُ هَذَا الطِّفْلُ وَحْدَهُ فِى زَوْرَقِه. يَرْجِعُ نَجِيبٌ إِلَى الْخَيْمَةِ وَقَدْ فَكَّرَ فِى لَعِبٍ جَدِيدٍ يَلْعَبُهُ مَعَ أَصْحَابِه. يَأْخُذُ نَجِيبٌ الْكُرَةَ الْكَبِيرَةَ وَيَذْهَبُ مَعَ أَصْحَابِه إِلَى النَّهْرِ، فَالسِّبَاحَةُ وَلَعِبُ الْكُرَة فِى الْمَاءِ مُمْتِعَانِ جِداًّ.

RIJEČI
كَلِمَاتٌ

لَعْبٌ – أَلْعَابٌ - igra
رِيفٌ – أَرْيَافٌ - selo
شَبَابٌ - mladi
كُرَةٌ – آتٌ - lopta
قَدَمٌ - stopalo,noga
كِشَافَةٌ - izviđači
هَوَاءٌ - zrak, vazduh
خَيْمَةٌ – خِيَامٌ - šator
نَهْرٌ – أَنْهَارٌ - rijeka
جَبَلٌ – جِبَالٌ - planina
دَلْوٌ - kofa, kanta
مَوْضِعٌ - mjesto, položaj
شَعَلَ - zapaliti
نَصَبَ - podignuti, uspraviti postaviti, metnuti

زَوْرَقٌ - čamac
سِبَاحَةٌ - plivanje
حَبَّ - voljeti
قَدَفَ - veslati
فَكَّرَ - razmišljati
رِيَاضِىٌّ - sportski
أَبْيَضُ – بَيْضَاءُ - bijela,bijel
مُمْتِعٌ - interesantan
جِداًّ - jako, mnogo
شَغَفٌ - revnost, žar
سَلَّةٌ - koš, košara, kotarica
كُرَةُ الْقَدَمِ - nogomet
كُرَةُ السَّلَّة - košarka

1. Prevedi taj tekst i nađi u njemu sve glagolske oblike pa odredi koje je vrijeme, lice, rod i broj.

2. Izaberi dva glagola i konjugiraj ih pismeno.

3. Odgovori na sljedeća pitanja:

a) Gdje se djeca igraju nogometa?

b) Igraju li i djevojčice nogometa?

c) Šta se djevojčice igraju loptom?

d) Šta izviđači moraju najprije uraditi kad dođu u prirodu (طَبِيعَةٌ)?

e) Gdje izviđači podižu svoje šatore?

f) Imaš li loptu?

g) Je li tvoja lopta velika?

h) Je li bolja velika ili mala lopta?

i) Koje se igre igraju velikom loptom?

j) Je li tvoja sestra izviđač?

Pazi! Najprije, mora se voditi računa o slaganju subjekta i predikata kako u imenskoj tako i u glagolskoj rečenici! Zatim, upitni oblik ma kog glagolskog vremena postiže se jednostavno upotrebom upitne čestice neposredno prije glagolskog oblika.

Na kraju, samo su dvije upitne čestice أَ i هَلْ gotovo se ravnomjerno upotrebljavaju i znače da li? je li?

4. Prevedi sljedeća pitanja pa odgovori na njih pismeno:

١) رَفَعَ التِّلْمِيذُ الْعَلَمَ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ فِي عِيدِ الْجُمْهُورِيَّةِ. لِمَاذَا؟

٢) أَيَّةُ الْبِنْتِ عَزَفَتِ الْبِيَانُو؟

٣) أَيْنَ وَقَفَ الْعُصْفُورُ؟

٤) مَاذَا حَمَلَتِ الْفَلَّاحَةُ فِي جَرَّتِهَا؟

٥) هَلْ أَنْشَدَ التَّلَامِيذُ نَشِيدَ الْعَلَمِ؟

٦) أَيَّةَ الْحَيَوَانَاتِ شَاهَدْنَا فِي حَدِيقَةِ الْحَيَوَانِ؟

Riječi za zadatak 4.

رَفَعَ - uzdići, podići

عَلَمٌ - zastava

عِيدُ الْجُمْهُورِيَّةِ - praznik Republike

عَزَفَ - svirati

البيانو - pijanino

وَقَفَ - stati, zaustaviti se

شَاهَدَ - vidjeti

عُصْفُورٌ - vrabac

غُصْنٌ - grana

حَدِيقَةُ الْحَيَوَانِ - zoo vrt

حَمَلَ - nositi

فَلاَّحَةٌ - seljanka

جَرَّةٌ - vrč

أَنْشَدَ - pjevati

نَشِيدٌ - himna

IMPERATIV

(fi‘lu-l-amri wa-n-nahyi فِعْلُ الأَمْرِ والنَّهي)

Iz tabelarnog pregleda vidi se i oblik imperativa u jednini, dvojini i množini za ženski i muški rod za drugo i treće lice. Odmah moramo istaći da je imperativ u arapskom jeziku vrijeme kojim se zapovijeda ili zabranjuje, a ne način kao u našem i nekim drugim evropskim jezicima.

Imperativ od اَلْمُضَارِعُ za drugo lice kojim se zapovijeda أَمْرُ الْحَاضِرِ pravi se tako da se oduzme حَرْفُ الْمُضَارَعَةِ i krajnji vokal pa tako imamo od oblika npr.: تَكْتُبُ ti pišeš - كْتُبْ, sada tako skraćenom obliku dodamo ا koji je uvijek هَمْزَةُ الْوَصْلِ i pošto nam je ostao ـُ na srednjem konsonantu (vokal-u-) prenesemo ga na taj هَمْزَةُ الْوَصْلِ i imamo oblik أُكْتُبْ - piši!

Pravilo je da imperativ koji je za drugo lice (i koji je jedino pravi imperativ jer samo tada se obraćamo direktno nekome, bilo da zapovijedamo ili zabranjujemo!) bez obzira na rod i broj na هَمْزَةُ الْوَصْلِ zadržava vokal - u - ـُ ako se u اَلْمُضَارِعُ na sredjem konsonantu nalazi vokal - u - ـُ, inače se na هَمْزَةُ الْوَصْلِ stavlja vokal - i - ـِ za sve druge razrede glagola prve vrste الثُّلَاثِيُّ الْمُجَرَّدُ. Također je pravilo da se ا u imperativu prve vrste glagola smatra هَمْزَةُ الْوَصْلِ a to znači da se nikad (sem kad njime počinjemo tekst!) ne čita i da je obavezno nad njega staviti znak ٱ = الصِّلَةُ. Evo nekoliko primjera imperativa svih razreda prve vrste:

تَجْلِسُ - ti sjediš	إِجْلِسْ - sjedi!
تَعْلَمُ - ti znaš	إِعْلَمْ - znaj!
تَذْهَبُ - ti ideš	إِذْهَبْ - idi!
تَكْتُبُ - ti pišeš	أُكْتُبْ - piši!
تَفْتَحُ - ti otvaraš	إِفْتَحْ - otvori!
تَحْسَبُ - ti računaš	إِحْسَبْ - računaj!

Kad se radi o oblicima za ženski rod, postupak je isti osim što اَلْمُضَارِعُ za ženski rod ima u drugom licu jednine oblik تَفْعَلِينَ i kad se tom obliku oduzme حَرْفُ الْمُضَارَعَةِ na kraju se mora oduzeti ne samo vokal nego i nosilac toga vokala koji se nalazi na kraju. Tako će biti od glagola سَكَتَ – تَسْكُتِينَ ti šutiš, سْكُتِي tj. أُسْكُتِي - šuti! U dualu i pluralu muškog roda te i u singularu i dualu ženskog roda gubi se ن zajedno sa svojim vokalom. U pluralu ženskog roda taj nastavak

ostaje jer bi se u protivnom potpuno izjednačio sa oblikom imperativa za drugo lice muškog roda.

Oblici kojima se zabranjuje drugom licu nastaju tako da se اَلْمُضَارِعُ oduzme krajnji vokal i glas ن sa svojim vokalom, tamo gdje ga ima, osim u trećem licu ženskog roda u množini.

Evo imperativa za drugo lice kojim se zapovijeda i zabranjuje od glagola نَظَرَ.

اَلنَّهْىُ	اَلْأَمْرُ	اَلْمُضَارِعُ الْمَعْلُومُ
ne gledaj! لَا تَنْظُرْ m. r.	gledaj! أُنْظُرْ m. r.	ti gledaš تَنْظُرُ m. r.
ne gledajte لَا تَنْظُرَا vas dvojica!	gledajte أُنْظُرَا vas dva!	vas dvojica تَنْظُرَانِ gledate
ne gledajte! لَا تَنْظُرُوا m. r.	gledajte! أُنْظُرُوا m. r.	vi gledate تَنْظُرُونَ m. r.
ne gledaj! لَا تَنْظُرِى ž. r.	gledaj! أُنْظُرِى ž.r.	ti gledaš تَنْظُرِينَ ž.r.
ne gledajte لَا تَنْظُرَا vas dvije	gledajte أُنْظُرَا vas dvije!	vas dvije تَنْظُرَانِ gledate
ne gledajte لَا تَنْظُرْنَ ž. r.	gledajte! أُنْظُرْنَ ž. r.	vi gledate تَنْظُرْنَ ž.r.

Imperativ kojim se zapovijeda ili zabranjuje trećem licu pravi se na isti način, tj. na اَلْمُضَارِعُ kome se oduzme zadnji vokal i glas ن tamo gdje ga ima. Razlika između onoga kojim se zabranjuje i onoga kojim se zapovijeda je u čestici koja stoji pred tako skraćenim oblikom اَلْمُضَارِعُ. Imperativ kojim se zapovijeda dobiva česticu لِ koja bi mogla imati u ovom slučaju značenje naše čestice „neka", a onaj kojim se zabranjuje ima već poznatu nam česticu za negiranje لا . Evo tabelarnog pregleda glagola vidjeti نَظَرَ .

اَلْمُضَارِعُ الْمَعْلُومُ	نَهْىُ الْغَائِبِ الْمَعْلُومُ	أَمْرُ الْغَائِبِ الْمَعْلُومُ
on vidi يَنْظُرُ	neka on ne vidi لا يَنْظُرْ	neka on vidi لِيَنْظُرْ
njih dvojica vide يَنْظُرَانِ	neka ne vide njih dvojica لا يَنْظُرَا	neka vide njih dvojica لِيَنْظُرَا
oni vide يَنْظُرُونَ	neka oni ne vide لا يَنْظُرُوا	neka oni vide لِيَنْظُرُوا
ona vidi تَنْظُرُ	neka ona ne vidi لا تَنْظُرْ	neka ona vidi لِتَنْظُرْ
njih dvije vide تَنْظُرَانِ	neka ne vide njih dvije لا تَنْظُرَا	neka vide njih dvije لِتَنْظُرَا
one vide يَنْظُرْنَ	neka one ne vide لا يَنْظُرْنَ	neka one vide لِيَنْظُرْنَ

Još jedna posebnost arapskih oblika imperativa i sadašnjeg vremena jeste pojačavanje glasom: النُّونُ الْمُخَفَّفَةُ ن ili النُّونُ الْمُشَدَّدَةُ نِّ – نَّ . Kad je glagol u afirmativnom obliku, to se onda prevodi sa „svakako“, a kad je rečenica negativna, onda znači „nikako“

U imperativu ovaj glas نَّ i نِّ dolazi na sve oblike, dok se اَلنُّونُ الْمُخَفَّفَةُ može dodati samo na jedninu muškog i ženskog roda i množinu muškog roda. Nastavak نَّ ima na sebi vokal - a - ـَ jedino na dualu i pluralu ženskog roda ima vokal -i- ـِ , nastavak نْ ostaće uvijek na sakin ـْ . Konsonant koji stoji pred ovim nastavcima ima na sebi također vokal - a - ـَ osim u drugom licu jednine ženskog roda gdje se nalazi vokal - i - ـِ a u množini muškog roda nastavak je vokal - u - ـُ . Evo primjera tabelarnog pregleda za glagol vidjeti نَظَرَ .

(2 lice)

اَلنَّهْيُ			أَمْرُ الْحَاضِرِ الْمَعْلُومُ		
nikako ne vidi	لا تَنْظُرَنْ	لا تَنْظُرَنَّ	svakako vidi m. r.	أُنْظُرَنْ	أُنْظُرَنَّ
nikako ne vidite vas dvojica		لا تَنْظُرَانِّ	svakako vidite vas dvojica		أُنْظُرَانِّ
nikako ne vidite	لا تَنْظُرُنْ	لا تَنْظُرُنَّ	svakako vidite m. r.	أُنْظُرُنْ	أُنْظُرُنَّ
nikako ne vidi	لا تَنْظُرِنْ	لا تَنْظُرِنَّ	svakako vidi ž.r.	أُنْظُرِنْ	أُنْظُرِنَّ
nikako ne vidite vas dvije		لا تَنْظُرَانِّ	svakako vidite vas dvije		أُنْظُرَانِّ
nikako ne vidite vi ž. r.		لا تَنْظُرْنَانِّ	svakako vidite vi ž. r.		أُنْظُرْنَانِّ

(3 lice)

اَلنَّهْى		أَمْرُ الْغَائِبِ الْمَعْلُومُ	
neka se nikako ne traži	لاَ يَطْلُبَنَّ	neka se svakako traži	لِيَطْلُبَنَّ
neka se nikako ne traže njih dvojica	لاَ يَطْلُبَانِّ	neka se svakako taže njih dvojica	لِيَطْلُبَانِّ
neka se nikako ne traže oni	لاَ يَطْلُبُنَّ	neka se svakako traže oni	لِيَطْلُبُنَّ
neka se nikako ne traži ona	لاَ تَطْلُبَنَّ	neka se svakako traži ona	لِتَطْلُبَنَّ
neka se nikako ne traže njih dvije	لاَ تَطْلُبَانِّ	neka se svakako traže njih dvije	لِتَطْلُبَانِّ
neka se nikako ne traže one	لاَ يَطْلُبْنَانِّ	neka se svakako traže one	لِيَطْلُبْنَانِّ

POJAČANI اَلْمُضَارِعُ

اَلْمُتَكَلِّمُ		اَلْمُخَاطَبُ		اَلْغَائِبُ		
أُنْظُرَنَّ	أُنْظُرَنْ	تَنْظُرَنْ	تَنْظُرَنَّ	svakako će on gledati	يَنْظُرَنْ	يَنْظُرَنَّ
نَنْظُرَنَّ	نَنْظُرَنْ		تَنْظُرَانِّ	svakako će gledati njih dvojica		يَنْظُرَانِّ
		تَنْظُرُنْ	تَنْظُرُنَّ	svakako će oni gledati	يَنْظُرُنْ	يَنْظُرُنَّ
		تَنْظُرِنْ	تَنْظُرِنَّ	svakako će ona gledati	تَنْظُرَنْ	تَنْظُرَنَّ
			تَنْظُرَانِّ	svakako će gledati njih dvije		تَنْظُرَانِّ
			تَنْظُرْنَانِّ	svakako će one gledati		يَنْظُرْنَانِّ

VJEŽBA 16.

اَلشِّتَاءُ

هَا هُوَ ذَا فَصْلُ الشِّتَاءِ قَدْ حَلَّ وَمَا أَشَدَّ فَصْلَ الشِّتَاءِ!

أَيْنَ الصَّيْفُ وَحَرُّهُ؟

وَأَيْنَ الْخَرِيفُ وَدِفْؤُهُ؟

هَذِهِ السُّحُبُ الدَّهْمَاءُ تَتَرَاكَمُ فِي السَّمَاءِ فَتَحْجُبُ الشَّمْسَ وَتَمْنَعُ عَنَّا نُورَهَا وَحَرَارَتَهَا. وَهَذَا الْبَرْقُ يَبْرُقُ فَيَقْصِفُ الرَّعْدُ قَصْفًا يُزْعِجُ قُلُوبَنَا. وَهَذِهِ الرِّيحُ تَعْصِفُ وَتُزَعْزِعُ الأَبْوَابَ وَمَصَارِيعَ النَّوَافِذِ وَتُصَفِّرُ بَيْنَ شُقُوقِهَا.

وَهَذَا الْبَرْدُ قَدِاشْتَدَّ وَقَرَّسَ أَجْسَامَنَا رَغْمَ مَا تَدَثَّرْنَا بِهِ مِنَ الصُّوفِ حَتَّى كَادَ يُيَبِّسُ أَصَابِعَنَا تُجَمِّدُ الدَّمَ فِي عُرُوقِنَا.

وَهَذِهِ البَسَاتِينُ قَدْ تَجَرَّدَتْ أَشْجَارُهَا مِنَ الْوَرَقِ وَهَرَبَتْ مِنْهَا الْعَصَافِيرُ فَأَصْبَحَتْ قَفْرَاءَ سَاكِنَةً مُوحِشَةً.

مَا أَشَدَّكَ يَا شِتَاءُ! وَمَا أَقْرَسَ بَرْدَكَ! وَمَا أَطْوَلَ لَيْلَكَ!

وَلَكِنْ مَرْحَبًا بِكَ رَغْمَ بَرْدِكَ الْقَارِسِ وَرَعْدِكَ الْمُزْعِجِ وَوَحْشَتِكَ الْمُخِيفَةِ لأَنَّكَ تَحْمِلُ إِلَيْنَا الأَمْطَارَ فَتَجْرِي أَنْهَارُنَا وَتَمْلأُ آبَارَنَا وَتَسْقِي قَمْحَنَا وَبِذَلِكَ نَعِيشُ وَتَعِيشُ بِلاَدُنَا.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

فَصْلٌ – فُصُولٌ - godišnje doba	اَلْخَرِيفُ - jesen
شِتَاءٌ - zima	دِفْؤٌ - vrućina
حَلَّ – حُلُولٌ - doći	سُحُبٌ – سَحَابٌ - oblaci
مَا أَشَدَّ - jaka li je!	دَهْمَاءُ - crn, siv
أَصْبَحَ - biti (postati)	تَرَاكَمَ - nagomilati se, nakupiti se
أَيْنَ - gdje	حَجَبَ ـُ - prekriti, zastrijeti
الصَّيْفُ - ljeto	مَنَعَ ـَ - zadržati, spriječiti
حَرٌّ - toplota	شَمْسٌ - sunce

نُورٌ - svjetlost
حَرَارَةٌ - toplota
بَرْقٌ - munja
أَبْرَقَ - sijevati
قَصَفَ ـ - grmjeti
رَعْدٌ - grom
قَصْفٌ - grmljavina (jaka)
أَزْعَجَ – يُزْعِجُ - uzrujati, uznemiriti
قَلْبٌ – قُلُوبٌ - srce
رِيحٌ – رِيَاحٌ - vjetrovi
صَفَّرَ - zviždati, žestoko puhati
زَعْزَعَ - uzdrmati, potresti
بَابٌ - vrata
مِصْرَعٌ – مَصَارِيعُ - okvir (i)
نَافِذَةٌ – نَوَافِذُ - prozor (i)
عَصَفَ - žestoko puhati
شَقٌّ – شُقُوقٌ - pukotina, okvir
بَرْدٌ - hladnoća
مَلأَ - napuniti
بِئْرٌ – آبَارٌ - bunar
سَقَى – يَسْقِي - napojiti
زَيْتُونٌ - masline
إِشْتَدَّ – يَشْتَدُّ - ojačati
قَرَّسَ - žestoko zahladiti

جِسْمٌ – أَجْسَامٌ - tijelo (a)
رَغْمَ - premda, iako, mada
تَدَثَّرَ - prekriti, umotati se
صُوفٌ - vuna
يَبِسَ – يَيْبَسُ - ukočiti se, ukrutiti se
إِصْبَعٌ – أَصَابِعُ - prst
جَمَدَ – يَجْمُدُ - mrznuti, početi se mrznuti
دَمٌ - krv
عِرْقٌ – عُرُوقٌ - žile, vene
بُسْتَانٌ – بَسَاتِينُ - vrt(ovi)
تَجَرَّدَ – يَتَجَرَّدُ - ogoljeti, razgolititi
وَرَقٌ – أَوْرَاقٌ - list (ovi)
هَرَبَ بِـ - pobjeći, uteći
أَصْبَحَ - postati (jutrom) biti
قَفْرَاءُ - pust (a)
سَاكِنٌ - miran(a)
مُوحِشٌ - tužan (a), nenaseljen
مَرْحَبًا بِكَ - dobro nam došao (la)
مُزْعِجٌ - mučan, neprijatan, neugodan (a)
وَحْشَةٌ - hladnoća, divljina
مُخِيفٌ - užasan, grozan, jeziv
جَرَى – يَجْرِي - teći, strujati
قَمْحٌ - pšenica
عَاشَ – يَعِيشُ - živjeti

1. Iz datog teksta povadi sve glagole i čitav tekst tamo gdje ima smisla prenesi u imperativ, pojačani اَلْمُضَارِعُ i načini nove rečenice.

2. Prepričaj zimu onako kako je ti doživljavaš.

3. Odgovori na sljedeća pitanja:

1) Kad počinje zima?

2) Kakvi oblaci prekrivaju nebo u zimu?

3) Ima li dovoljno sunca zimi?

4) Ima li zimi mnogo grmljavine i munja?

5) Je li tebi hladno po tijelu i prstima zimi?

6) Kako se štitiš od zime? Šta oblačiš?

7) Kako izgleda vrt zimi?

8) Zašto nam je zima dobro došla ipak?

9) Kakva je zima u našem gradu?

10) Kako provodiš dane zimi?

4. Odgovori na pitanja:

١) بَعْدَ أَيِّ فَصْلٍ يَأْتِي الشِّتَاءُ؟

٢) كَيْفَ يَصِيرُ النَّهَارُ فِي الشِّتَاءِ؟

٣) كَيْفَ يَصِيرُ اللَّيْلُ؟

٤) كَيْفَ تُصْبِحُ الْبَسَاتِينُ فِي الشِّتَاءِ؟

٥) هَلْ يَأْتِينَا الشِّتَاءُ بِشَيْءٍ نَافِعٍ؟

٦) مَا هُوَ؟

5. Promijeni u svim licima i brojevima ovako:

١) أَنَا قَرِسْتُ فَلَبِسْتُ مِعْطَفِي – أَنْتَ . . . وَ . . . مِعْطَفَكَ

أَمِيرٌ . . . وَ . . . مِعْطَفَهُ – الرَّفِيقَةُ . . . وَ . . . مِعْطَفَهَا

itd. وَإِلَخ

6. Napiši slične rečenice;

مَرْحَبًا بِكَ يَا شِتَاءُ رَغْمَ بَرْدِكَ الْقَارِسِ وَرِيحِكَ الْعَاصِفَةِ وَرَعْدِكَ الْقَاصِفِ لأَنَّكَ تَأْتِينَا بِالْمَطَرِ النَّافِعِ.

ogrtač sa kapuljačom - بُرْنُسٌ mantil - مِعْطَفٌ

BROJEVI

إِسْمُ الْعَدَدِ

Brojevi su i u arapskom jeziku riječi koje stoje uz imena i pokazuju koliko je na broju onoga o čemu govorimo. Ima ih nekoliko vrsta i to:

a) osnovni (glavni ili kardinalni) brojevi اَلأَصْلِىُّ

b) redni brojevi (ordinalni) اَلتَّرْتِيبِىُّ

c) dioni (distributivni) brojevi

d) priloški (adverbni) brojevi

e) množni (multiplikativni) brojevi

f) razlomački brojevi

Ono što je neobično s našeg stanovišta to je da se brojevi ponašaju nešto drugačije nego u našem jeziku. Osnovni se brojevi ne slažu sa svojom imenicom u rodu, pa valja odmah napomenuti i dobro zapamtiti da se brojevi (glavni) uz imenicu ženskog roda pojavljuju bez nastavka za ženski rod i obrnuto, uz imenicu muškog roda imaju okruglo „te“ ة (znak za ženski rod).

Isto nam tako valja istaći da se broj jedan i broj dva ne upotrebljavaju uz ime jer ime kad je u jednini i kad je neodređeno onda svojom logikom kazuje da se radi o jedinki. Tako se pošto u arapskom jeziku imamo dvojinu ne upotrebljava broj dva nego se ono o čemu je riječ prosto stavi u dvojinu.

Kad želimo da baš posebno naglasimo određenu količinu, onda se broj jedan stavlja **iza** riječi na koju se odnosi i služi kao njen atribut a ne broj. Isti je slučaj i sa brojem dva. Npr.: مَدِينَةٌ - grad

مَدِينَةٌ وَاحِدَةٌ - jedan grad (ili ne znam koji ili neću da kažem!)

رَفِيقَانِ إِثْنَانِ - dva druga, stvarno su dva i to (atributski) je tako.

Obično se u savremenom jeziku broj koji je upotrijebljen atributski ipak ne slaže sa imenom na koje se odnosi, nego i dalje slijedi oblik broja a ne pravilo po kojem se atribut potpuno slaže sa imenom uz koji stoji, tj. slijedi pravilo da uz muški rod ima nastavak ženskog roda i obrnuto. Npr.:

خِلاَلَ السَّنَوَاتِ السَّبْعِ الاخيرَةِ - u toku posljednjih sedam godina

خُطَّةُ السَّنَوَاتِ الْخَمْسِ - petogodišnji plan

Evo glavnih brojeva od jedan pa do 20

	muški rod	ženski rod
0	صِفْرٌ	
1	أَحَدٌ – وَاحِدٌ	إِحْدَى – وَاحِدَةٌ
2	إِثْنَانِ	إِثْنَتَانِ
3	ثَلاَثَةٌ	ثَلاَثٌ
4	أَرْبَعَةٌ	أَرْبَعٌ
5	خَمْسَةٌ	خَمْسٌ
6	سِتَّةٌ	سِتٌّ
7	سَبْعَةٌ	سَبْعٌ
8	ثَمَانِيَةٌ	ثَمَانٍ
9	تِسْعَةٌ	تِسْعٌ
10	عَشَرَةٌ	عَشَرٌ
11	أَحَدَ عَشَرَ	إِحْدَى عَشَرَةَ
12	إِثْنَا عَشَرَ	إِثْنَتَا عَشَرَةَ
13	ثَلاَثَةَ عَشَرَ	ثَلاَثَ عَشَرَةَ
14	أَرْبَعَةَ عَشَرَ	أَرْبَعَ عَشَرَةَ
15	خَمْسَةَ عَشَرَ	خَمْسَ عَشَرَةَ
16	سِتَّةَ عَشَرَ	سِتَّ عَشَرَةَ
17	سَبْعَةَ عَشَرَ	سَبْعَ عَشَرَةَ
18	ثَمَانِيَةَ عَشَرَ	ثَمَانِيَ عَشَرَةَ
19	تِسْعَةَ عَشَرَ	تِسْعَ عَشَرَةَ
20	عِشْرُونَ	عِشْرُونَ

Kao što smo već istakli brojevi imaju od tri do deset oblika za muški rod sa okruglim „te“ ة a za ženski rod su bez njega. Brojevi jedan i dva ne podliježu tom pravilu iz razloga koji smo već naveli. Kad se broj deset upotrijebi samostalno, onda se i on ravna prema istaknutom pravilu, ali kad se taj broj javlja u vezi sa jedinicama onda za ženski rod ima na sebi oznaku ženskog roda ة .

Desetice brojeva dolaze na oblik koji se upotrebljava u pravilnom pluralu za muški rod i - kao takvi - vrijede za oba roda. Npr.:

عِشْرُونَ دَارًا - dvadeset kuća

تِسْعُونَ كِتَابًا - devedeset knjiga, itd.

Brojevi stotinu i hiljadu se također upotrebljavaju za oba roda u istom obliku, Npr.:

أَلْفُ طَالِبٍ - hiljadu učenika

Broj مائة može da se piše i مئة [12]

مائةُ بِنَاءٍ - stotinu zgrada

مائةُ شَارِعٍ - stotinu ulica itd.

Prije nego upotrijebimo broj valja nam znati rod imenice u jednini i po tome se ravnati. Ovo je važno upravo zbog oblika broja koji ćemo upotrijebiti. Npr.:

ثَلاَثَةُ رُفَقَاءَ - tri druga

سَبْعُ سَيَّارَاتٍ - sedam automobila

خَمْسُ سُفُنٍ - pet brodova

ثَمَانِيَةُ كُتُبٍ - osam knjiga

Broj nula, deklinira se potpuno (jer je to imenica na kojoj je neodređeni član i, normalno, ima sve padežne nastavke).

Broj jedan za ženski rod إِحْدَى ostaje nepromijenjen.

Broj dva za oba roda mijenja se kao što se mijenjaju imenice u dvojini.

Brojevi od tri do deset mijenjaju se kao i ostale imenice.

---

12 Sa ovim brojem postižu se i različiti pojmovi, ali bez tendencije brojanja, npr.:

بِالْمِائَةِ - stopostotni

بِالْمِئِينَ - stotinama (na stotine)

ali ima i oblik za množinu: مِئُونَ ili مِئَاتٌ .

Brojevi od jedanaest do devetnaest uopće se ne mijenjaju i uvijek se čitaju sa fathom ـَ. Jedino je broj dvanaest djelomično promjenljiv, naime mijenja mu se samo jedinica i to, kao što smo već rekli, u dvojini.

Pošto smo već rekli da desetice imaju oblik pravilnog plurala muškog roda, one će se i mijenjati kao imenice u pravilnom pluralu muškog roda.

Brojevi stotina, hiljada i milijun mijenjaju se i u jednini i u množini kao imenice potpune promjene (sve su na tanwin-i to je normalno da se mijenjaju potpuno).

Ako se upotrijebi množina, imenice milijun u smislu nebrojeno onda se pojavljuje u obliku koji je jednak nepravilnom pluralu i kao većina takvih riječi mijenjaće se nepotpuno. Npr.:

مَلاَيِينُ مِنَ النَّاسِ - na milione ljudi

Što se upotrebe brojeva tiče, već smo rekli da se broj jedan i dva ne upotrebljavaju (osim atributivno). Uz brojeve od tri do deset ono što brojimo dolazi u neodređenom genitivu plurala pa neki gramatičari to nazivaju genitivnom vezom (ili kvazi - sličan - genitiv). U takvom slučaju je broj mudaf a brojeno mudafun ilejhi. Npr.:

ثَلاَثَةُ دُرُوسٍ - tri lekcije

عَشْرُ حَفَلاَتٍ - deset priredbi i sl.

Iza brojeva od jedanaest do devedeset devet ono što se broji stoji u akuzativu singulara, neodređenog.

خَمْسَةَ عَشَرَ دِينَاراً. - Petnaest dinara.

خَمْسٌ وَخَمْسُونَ سَنَةً. - Petedeset pet god. i sl.

Iza brojeva stotinu, hiljadu, i milijun uvijek stoji neodređeni genitiv singulara kao اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ a broj je u tom slučaju na mjestu اَلْمُضَافُ, npr.:

مِائَةُ رَفِيقَةٍ - stotinu drugarica

أَلْفُ يَوْمٍ - hiljadu dana

مِلْيُونُ نَسَمَةٍ - milijun osoba

Ako se broj stotinu upotrijebi iza brojeva od tri do deset, onda jedino ta riječ može da stoji u neodređenom singularu. Npr.:

خَمْسُ مِائَةٍ ili خَمْسُمِائَةٍ - pet stotina

VJEŽBA 17.

تَمْرِينَاتٌ

جَاءَ مُحَمَّدٌ إِلَى مَدِينَتِنَا قَبْلَ أَخِيهِ بِأَرْبَعَةِ شُهُورٍ. الأُسْرَةُ لَهَا خَمْسَةُ أَوْلَادٍ، ثَلَاثَةُ بَنِينَ وابْنَتَانِ – هَلْ قَرَأْتَ كِتَابًا لِنَجِيبِ مَحْفُوظٍ – لا، ما قَرَأْتُهُ. أَنَا قَرَأْتُ كِتَابًا لِطَهَ حُسَيْنٍ مَرَّتَيْنِ. فِي هذه الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ بُيُوتٍ كَبِيرَةٍ خَرِبَتْ فِي الزَّلْزَلَةِ – الأُسْبُوعُ مُنْقَسِمٌ إِلَى سَبْعَةِ أَيَّامٍ. قُوَّةُ هَذَا الْمُوَلِّدِ الْكَهْرَبَائِيِّ سِتُّونَ أَلْفَ وَاطٍ. طول القناة فِي مِصْرَ ٣٠ أَلْفَ مِتْرٍ وَعَرْضُهَا ١٤ مِتْرًا وَعُمْقُهَا ١٠ أَمْتَارٍ وَالْمِلَاحَةُ فِيهَا تُقَادُ بِمُسَاعَدَةِ أَحْدَثِ الأَجْهِزَةِ الأَلَكْتْرُونِيَّةِ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

1. Od sljedećih riječi konstruiraj rečenice:

رَأْيٌ – رَأَى، آرَاءٌ - gledište, mišljenje

خَاصِيَّةٌ – خَصَائِصُ - osobina

مُصِيبَةٌ – مَصَائِبُ - udes, nesreća

مَعُونَةٌ - pomoć

مَسَافَةٌ - razdaljina

إِضَاعَةٌ - gubitak

قَرَّرَ - riješiti, odlučiti

بَدَّلَ - mijenjati

قَالَ - reći

مُوَاطِنٌ - građanin

أَرَادَ - htjeti, željeti

خِدْمَةُ الإِسْعَافِ - prva pomoć

مُبَارَاةٌ – مُبَارَايَاتٌ - utakmica

الأُسْرَةُ - porodica

مُنْقَسِمٌ - podijeljen

اَلْمُوَلِّدُ الْكَهْرَبَائِيُّ - električna centrala, agregat

طُولٌ - dužina

عَرْضٌ - širina

عُمْقٌ - dubina

مَلاَّحَةٌ - plovidba

مُسَاعَدَةٌ - pomoć

أَجْهِزَةٌ - naprave, sprave, aparati

حَدِيثٌ - savremen (nov)

Razgovor u autobusu:

Ide li ovaj autobus na željezničku stanicu?	هَلْ يَسُوقُ هَذَا البَاسُ إِلَى مَحَطَّةِ السِّكَّةِ الْحَدِيدِيَّةِ؟
Ne, ovaj će Vas autobus odvesti do banke, onda ćete preći u drugi autobus broj 18.	لا، هذا الْبَاسُ يَسُوقُ إِلَى الْبَنْكِ وَهُنَاكَ يَنْبَغِي لَكُمْ التَّنَقُّلُ إِلَى الْبَاسِ الرَّقْمِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ.
Možete li mi reći gdje ću presjesti?	هَلْ يُمْكِنُكُمْ أَنْ تَقُولُوا لِي أَيْنَ يَلْزِمُونِي التَّنَقُّلُ؟
Prva stanica odavde.	الْمَحَطَّةُ الأُولَى مِنْ هُنَا.

Prevedi na arapski jezik:

Radujem se jer stanujem u glavnom gradu naše Republike. Naš glavni grad je veoma star grad i veoma lijep. Svi Bošnjaci, bez obzira gdje žive, vole ovaj grad. On je kažu grad-muzej pod vedrim nebom. Poznat je po mnogo bašči i po dobroj vodi. U najnovije doba poznat je po snazi i prkosu, po dostojanstvu i hrabrosti svojih građana. Ima mnogo lijepih džamija a najljepša je Gazihusrev-begova, koja potiče iz osmanskog perioda.

RIJEČI
كَلِمَاتٌ

عِنَادٌ - prkos
شَجَاعَةٌ - hrabrost
مِنَ الْعَهْدِ الْعُثْمَانِيِّ - iz osmanske epohe
عَاصِمَةٌ - glavni grad
سَكَنَ - stanovati
مَهْمَا كَانُوا يَعِيشُونَ - bez opbzira gdje žive
مَتْحَفٌ - muzej
قُوَّةٌ - snaga

PRONOMINALNI SUFIKSI UZ PRIJEDLOGE

اِلْحَاقُ الضَّمَائِرِ الْمُتَّصِلَةِ بِحُرُوفِ الْجَرِّ

Pronominalni sufiksi ustvari su kraći oblik ličnih zamjenica (vidi u odjeljku - zamjenice) koji su u arapskom jeziku veoma upotrebljivi. Dolaze uz imenice i tada znače naše prisvojne zamjenice kojih u arapskom jeziku nema. Takva se konstrukcija smatra الإضَافَة. Kad dolaze uz glagolski oblik, smatraju se objektom toga glagola - kad dolaze uz prijedloge pomažu stvaranje prijedložne sintagme.

Pri svemu ovome javljaju se i neke pravopisne promjene - pa će tako npr.:

عَلَى - na

إِلَى - k, ka

لَدَى - kod, pri

dakle oblici koji na kraju imaju (ى kratki elif - a) pisat će se ovako:

عَلَيَّ - na meni

إِلَيَّ - ka meni

لَدَيَّ - (pri meni) kod mene

prijedlog لِ - za ima značenje našeg dativa i već pomenutu zamjenu za glagol imati:

Kad stoji uz ličnu zamjenicu za prvo lice, pisat će se ovako لِى - ali uz sve ostale oblike pisat će se fethom, npr.: لَكَ – لَهُمْ – لَنَا

prijedlog فِى - o, u za prvo lice bit će to فِيَّ , a za ostale oblike bit će فِيكُمَا – فِيهِ

Na ovaj način se vežu i ostali prijedlozi kao

مِنْهُمْ - od njih (m. r.) — مِنْ - od

مِنِّى - od mene

عَنَّا - iz nas (o nama) — عَنْ - iz, o

عَنِّى - o meni

بِكُمَا - sa vama dvojicom — بِ - sa, u

بِى - sa mnom, u meni

بَعْدَ - poslije — قَبْلَ - prije

Tabela 1

zamjenice		prijedlozi	primjeri	
هُ – ـهُ	3 l. m.r	لَهُ – مِنْهُ – فيه	Došla sam od njega pješke.	جِئْتُ مِنْهُ مَاشِياً.
هَا	3.l. ž.r.	لَهَا – مِنْهَا – فِيهَا		
هُمَا	3.1. dvojine oba roda	لَهُمَا – مِنْهُمَا – فِيهِمَا	Razgovarali smo o njoj.	كَلَّمْنَا فِيهَا.
هُمْ	3.1. mn. m.r.	لَهُمْ – مِنْهُمْ – فِيهِمْ		
هُنَّ	3.1. mn. ž.r.	لَهُنَّ – مِنْهُنَّ – فِيهِنَّ	Vidjela sam knjigu o njima.	رَأَيْتُ كِتَاباً عَنْهُنَّ.
كَ	2.l. j. m.r.	لَكَ – مِنْكَ – فِيكَ	Pisala sam ti pismo (za tebe).	كَتَبْتُ لَكَ رِسَالَةً.
كِ	2.l. j. ž.r.	لَكِ – مِنْكِ – فِيكِ		
كُمَا	2.l. dvojine oba roda	لَكُمَا – مِنْكُمَا – فِيكُمَا	Ovaj razgovor je o tebi.	هَذَا الْكَلَامُ فِيكَ.
كُمْ	2.l. mn. m.r.	لَكُمْ – مِنْكُمْ – فِيكُمْ		
كُنَّ	2.l. mn. ž.r.	لَكُنَّ – مِنْكُنَّ – فِيكُنَّ	Idem od vas.	أَذْهَبُ مِنْكُنَّ.
ى (نِى)	1 l. jed. oba roda	لِى – مِنِّى – فِيَّ	Uzmi ovo od mene.	خُذْ هَذَا مِنِّى.
نَا	1.l. mn. oba roda	لَنَا – مِنَّا – فِينَا	Stvar kao ova za nas je skupa.	اَلشَّيْءُ كَهَذَا غَالٍ لَنَا.

VJEŽBA 18.

كَبْشُ الْعِيدِ

إِشْتَرَى أَبِى كَبْشًا جَمِيلاً لِعِيدِ الأَضْحَى. وَلَمَّا عَادَ إِلَى مَنْزِلِنَا وَأَحْضَرَ كَبْشَهُ فَاسْتَوَى وَاقِفًا أَمَامَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وَلاَ يَشْبَعُ مُتَغَزِّلاً فِى وَجْهِهِ اللَّطِيفِ وَفِى أَرْجُلِهِ الَّتِى تَهْزَأُ بِأَرْجُلِ الْغِزْلاَنِ. وَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الأَضْحَى أَمَرَ أَبُونَا حَامِلَ السِّكِّينِ أَنْ يَذْبَحَ الْقُرْبَانَ. اَلْكَبْشُ كَانَ مَحْبُوبًا لَكِن هَذَا فَرْضٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ (إِذَا كَانَ فِى إِمْكَانِيَّةٍ).

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

أَحْضَرَ - pribavio je
إِسْتَوَى - uspravno (stajati)
وَاقِفًا - stojeći
نَظَرَ - gledati
شَبَعَ - nasititi se
أَهْزَأَ - biti brzonog
غِزَالٌ - gazela
فَرْضٌ - dužnost
إِمْكَانِيَّةٌ - mogućnost
قُرْبَانٌ - žrtva
أَمَرَ - on je naredio
إِشْتَرَى – يَشْتَرِى - kupiti
كَبْشٌ - ovan
عِيدُ الأَضْحَى - Kurban-bajram
عَادَ – يَعُودُ - vratiti se

تَمْرِينَاتٌ

1) Odgovori na sljedeća pitanja:

١) مَاذَا إِشْتَرَى الأَبُ؟ وَلِمَاذَا؟
٢) هَلْ يَفْرَحُ الأَطْفَالُ بِقُدُومِ الْعِيدِ؟
٣) مَاذَا يَعْمَلُ الأَطْفَالُ فِى الْعِيدِ؟

٤) هَلْ تَذْهَبُونَ إِلَى زِيَارَاتٍ؟

٥) مَاذَا يَحْصُلُ الصِّبْيَانُ فِى يَوْمِ الْعِيدِ؟

2) Upotrijebi riječi u rečenicama:

اَلْعِيدُ – الزِّيَارَاتُ – الْكَبْشُ – الأَضْحِيَّةُ – الصَّفَّارَةُ

(igračke) اَللُّعْبَةُ (slatkiši) اَلْحَلاَوِىُّ (darovi) اَلْعَطَايَا

3) Popuni praznine u sljedećim rečenicama:

١) اَلْيَوْمَ هُوَ ....مِنْ شَهْرِ ذِى الْحِجَّةِ وَغَداً يَبْدَأُ.....................الْمُبَارَك.

٢) عِنْدَمَا أَقُومُ مِنْ نَوْمِى صَبَاحاً أُسْرِعُ إِلَى أَبِى وَأُمِّى فَ............. ثُمَّ يَأْتِى الْجَزَّار(kasapin)
بِ.......................... وَ .... لِ .... وَبَعْدَ ذَلِكَ
أَلْبَسُ .... وَأَذْهَبُ مَعَ أَبِى لِزِيَارَةِ .... ثُمَّ أَخْرُجُ إِلَى
.... فَأَتَفَرَّجُ فِى مَعْرِضِ (trg, izložba)..................
وَأَشْتَرِى .... وَ أَخِيراً (na kraju) أَعُودُ إِلَى .... فَرِحاً مَسْرُوراً.

مَا أَجْمَلَ أَيَّامَ الْعِيدِ وما أَسْعَدَنِى بِهَا!

Divni li su dani Bajrama! Kako me usrećuju!

POZDRAVI

Dobar (ti) dan!	نَهَارُكَ سَعِيدٌ!
Dobar (ti) dan! (ženi)	نَهَارُكِ سَعِيدٌ!
Dobar dan (vama dvojici!)	نَهَارُكُمَا سَعِيدٌ!
Dobar vam dan!	نَهَارُكُمْ سَعِيدٌ!
(izjutra i navečer)	صَبَاح مَسَاء
Dobra (ti) večer!	مَسَاؤُكَ سَعِيدٌ!
Dobra (ti) večer! (ženi)	مَسَاؤُكِ سَعِيدٌ!
Dobra večer vama dvojici!	مَسَاؤُكُمَا سَعِيدٌ!
Dobra vam večer!	مَسَائُكُنَّ بِالْخَيْرِ!
Dobra vam večer! (ženi)	مَسَائُكُمْ بِالْخَيْرِ!
Lahku noć (i ženi)!	تُصْبِحِي عَلَى خَيْرٍ – تُصْبِحْ عَلَى خَيْرٍ!
Doviđenja!	إِلَى اللِّقَاءِ!
Zdravo!	مَعَ السَّلَامَةِ!
U zdravlju! Sretno!	بِالسَّلَامَةِ – حَظًّا عَظِيمًا!
Kako si? (i ženi)	كَيْفَ حَالُكَ – كَيْفَ حَالُكِ؟
Kako ste vas dvije?	كَيْفَ حَالُكُمَا؟
Hvala lijepo dobro sam, Hvala Bogu.	(حَمْدًا) شُكْرًا لِلَّهِ، أَنَا بِخَيْرٍ.
Hvala lijepo, nije loše.	شُكْرًا جَزِيلًا، لَا بَأْسَ.
Ne dao Bog, Bože sačuvaj!	لَا سَمَحَ اللّٰهُ!
Raduje me!	يَسُرُّنِي!
Čini mi čast!	شَرَّفْتَنِي!
Imam čast!	تَشَرَّفْتُ!
Hvala ti! Hvala vama dvojici (dvjema).	أَشْكُرُكُمَا – أَشْكُرُكَ.
Ja sam zahvalan!	أَنَا مُتَشَكِّرٌ!
Molim Vas!	أَرْجُوكُمْ!

Molim te i (ženi)!	أَرْجُوكِ!
Molim (u značenju nije to ništa).	اَلْعَفْوُ.
Nema na čemu!	لاَ شُكْرَ عَلَى وَاجِبٍ!
Molim (za izvinjenje).	أَسْتَسْمَحُكُمْ.
Ja se izvinjavam!	لاَ تُؤَاخِذْنِي!
Oprostite!	سَامِحُونِي! (إِسْمَحُولِي!)

POKAZNE ZAMJENICE

(Ismu-l-išārati إِسْمُ الإِشَارَةِ)

Kao i gotovo sve zamjenice u arapskom jeziku i pokazne zamjenice su nepromjenljive. Mijenja se samo nastavak za dvojinu. Imaju drugačije oblike za muški i ženski rod kad su u jednini, ali je množina ista za oba roda i u svim padežima. Dijelimo ih u tri katerogije: one koje pokazuju bliže ljude ili stvari, one koje pokazuju ono što je malo dalje i na kraju one koje pokazuju ono što je najdalje. Jednako se upotrebljavaju za razumna živa bića ili za nerazumna bića i stvari. Samo se pokatkad, kad je riječ o stvarima, mjesto množine pokazna zamjenica može upotrijebiti i u jedini ženskog roda.

Upotrebljavamo ih u tri slučaja:

a) kad je zamjenica subjekat rečenice, iza nje stoji riječ koja mora biti neodređena, ali koja se sa svojim subjektom mora slagati u potpunosti.

b) kad se zamjenica nađe pred riječju koja je određena, onda ona zajedno sa tom riječju čini subjekat - i tada se mora potpuno slagati sa subjektom.

c) kad zamjenica pripada genitivnoj vezi, onda ona može stajati između mudafa i mudaf ilejha ukoliko se odnosi na mudaf ilejha - a iza čitave konstrukcije ako se odnosi na mudafa.

Zamjenica za bliže predmete, lica ili stvari može imati i kraći oblik. Evo tih oblika:

rod	singular	dual	plural
muški rod	هَذَا – ذَا - ovaj	هَذَانِ – ذَانِ ova dvojica (N) هَذَيْنِ – ذَيْنِ ove dvojice (G) هَذَيْنِ – ذَيْنِ ovu dvojicu (Ak.)	هَؤُلاءِ – أُولاءِ - ovi
ženski rod	هَذِهِ – ذِهِ - ova	هَاتَانِ – تَانِ ove dvije (N) هَاتَيْنِ – تَيْنِ ovih dviju (G) هَاتَيْنِ – تَيْنِ ove dvije (Ak.)	هَؤُلاءِ – أُولاءِ - ove

Za udaljene predmete, lica ili stvari:

rod	singular	dual	plural
muški rod	ذَاكَ - taj	ذَانِكَ ta dva (N) ذَيْنِكَ te dvojice (G) ذَيْنِكَ tu dvojicu (Ak.)	أُولاَءِكَ (أُولَئِكَ) - ti
ženski rod	تِلْكَ - ta	تَانِكَ te dvije (N) تَيْنِكَ tih dviju (G) تَيْنِكَ te dvije (Ak.)	أُولَئِكَ - te

Za daleke predmete, lica ili stvari:

rod	singular	dual	plural
muški rod	ذَلِكَ - onaj	ذَانِكَ ona dva (N) ذَيْنِكَ one dvojice (G) ذَيْنِكَ unu dvojicu (Ak.)	أُولاَءِكَ (أُولَئِكَ) - oni
ženski rod	تِلْكَ - ona	تَانِكَ one dvije (N) تَيْنِكَ onih dviju (G) تَيْنِكَ one dvije (Ak.)	أُولَئِكَ - one

VJEŽBA 19.

دَارٌ جَدِيدَةٌ

هَذِهِ دَارٌ جَدِيدَةٌ. لَمْ يَفْرَغِ الْعُمَّالُ مِنْ بِنَائِهَا. لِنَدْخُلْ إِلَى الدَّارِ. فَنَظَرْتُ. فِى أَرْضِ الدَّارِ غُرَفٌ وَاسِعَةٌ وَجَمِيلَةٌ. هَذِهِ غُرْفَةُ الإِسْتِقْبَالِ وَتِلْكَ غُرْفَةُ الأَكْلِ. فِى الْمَطْبَخِ رَجُلاَنِ يَعْمَلاَنِ. أُنْظُرْ إِلَى هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ. هُمَا الْحَدَّادُ وَالنَّجَّارُ. عَلَّقَ الْحَدَّادُ الأَبْوَابَ وَسَمَّرَ كُلَّ رَزَّةٍ فِى مَكَانِهَا وَكُلَّ قُفْلٍ فِى مَكَانِهِ. هَؤُلاَءِ هُمُ الْعُمَّالُ يَذْهَبُونَ وَيَحْفِرُونَ وَيَجْعَلُونَ الْمَاءَ الْجَارِىَ وَالْكَهْرَبَاءَ. ذَلِكَ هُوَ الطَّابَقُ الأَوَّلُ. لِنَصْعَدْ هَذَا الدَّرْجَ وَلِنَذْهَبْ إِلَى الطَّابَقِ الأَوَّلِ. هَذِهِ غُرْفَةُ النَّوْمِ وَتِلْكَ غُرْفَةُ الأَطْفَالِ. بَيْنَهُمَا حَمَّامٌ ذَلِكَ مَكْتَبُ صَاحِبِ الدَّارِ. سَوْفَ يَكْتُبُ فِيهِ وَيَقْرَأُ. هَذَا الْحَائِطُ قَدِ انْقَشَرَ طِينُهُ. سَوْفَ يَرْجِعُ إِلَيْهِ الْبَنَّاءُ. وَصَحْنُ الدَّارِ هَذَا وَاسِعٌ فَسِيحٌ مَفْرُوشٌ بِالزُّلَيْجِ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

بِنَاءٌ - zgrada, konstrukcija

غُرْفَةٌ – غُرَفٌ - soba, sala

إِسْتِقْبَالٌ - recepcija, prijem

غُرْفَةُ الاسْتِقْبَالِ - boravak, salon

مَطْبَخٌ - kuhinja

رَزَّةٌ – رِزَازٌ - šarka, baglama, reza

مَكَانٌ - mjesto

قُفْلٌ – أَقْفَالٌ - brava, katanac

زُلَيْجٌ - glazirana keramika fajansa, mozaik

طَابَقٌ - sprat, kat

دَرْجٌ - stepenice, stubište

نَوْمٌ - san

غُرْفَةُ النَّوْمِ - spavaća soba

حَفَرَ - kopao je

صَعِدَ - penjao se

إِنْقَشَرَ - oljuštio, ogulio se

سَمَّرَ - prikovati, zakovati, pričvrstiti

دَهَنَ - podmazati, nauljiti

فَسِيحٌ - širok, prostran

كَهْرَبَاءُ - električna struja

طِفْلٌ – أَطْفَالٌ - dijete

حَمَّامٌ – آتٌ - kupatilo

مَكْتَبٌ - radna soba, kabinet

حَائِطٌ – حِيطَانٌ - zid

طِينٌ - malter

بَنَّاءٌ – ـُونَ - zidar

صَحْنٌ – أَصْحِنَةٌ - dvorište

جَدِيدٌ - nov

جَارٌ - susjed

الأَوَّلُ - prvi

قَدِيمٌ - drevan, star

مَفْرُوشَةٌ - prekrivena, zastrta

1. Prevedi tekst i nađi sve pokazne zamjenice pa odredi koja im je služba u rečenici.

2. Odredi koji je rod i broj pokaznih zamjenica datih u tekstu.

3. Upotrijebi mjesto jednine množinu i nađi neki drugi smisao.

4. Izmijenjanj na jednoj rečenici (koju sam odabereš) sve date ti zamjenice iz tabelarnog pregleda.

5. Odgovori na sljedeća pitanja kompletnom rečenicom:

a) Šta je ovo na tvojoj klupi?

b) Čija je ovo kuća u kojoj smo mi sada?

c) Ko su ovi ljudi koji sjede pred tvojom kućom?

d) Koji su ono tamo učenici ispred škole?

e) Da li znaš ovu dvojicu učenika?

f) Šta je pričvršćeno na ona dva zida (tamo dalje)?

g) Ono dvoje djece imaju prostrano dvorište.

h) Ti radnici kopaju naše dvorište.

i) One dvije žene su u kuhinji.

j) Ona brava je podmazana.

6. Prevedi sljedeće rečenice:

Mi smo učenici ove škole i imamo nove knjige.

Moja je ruka čistija nego njegova.

Vaša je škola bliža gradu nego naša.

Baš sam nju vidjela juče u trgovini.

Taj kabinet je ove dvojice ljudi.

Taj gradski park je čuven (مَشْهُورٌ).

Temelji se (الْكَشَافَةُ) izviđanje na svojoj vlastitoj snazi (قُوَّة).

Izviđač je iskren (مُخْلِصٌ) i dobar vojnik.

GENITIVNA VEZA

(al-idāfatu اَلإِضَافَةُ)

U suštini genitiva ima u arapskom jeziku u dva slučaja:

1. poslije prijedloga
2. u genitivnoj vezi (posesivni genitiv)

U bosanskom jeziku poslije prijedloga mogu doći različiti padeži npr.:

إِلَى الدَّارِ - ka kući (dativ)

عَلَى السَّقْفِ - na krovu (lokativ) اَلْمَجْرُورُ - genitiv

مِنَ الْمَدْرَسَةِ - iz škole (genitiv)

مَعَ الْمُعَلِّمِ - sa učiteljem (instrumental)

Kad se radi o genitivnoj vezi, onda su to dvije imenice vezane tako da ono što označava prva riječ pripada drugoj. Takav odnos zove se إِضَافَةٌ. Prva se imenica zove اَلْمُضَافُ, a druga اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ.

Prva riječ اَلْمُضَافُ ne smije imati ni određeni član (ال) ni neodređeni član (ـٌ). Pošto ove dvije riječi svojim odnosom jedna drugu određuju makar i nema određenog člana na اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ, veza se smatra formalno određenom, npr.:

بَابُ الْمَدِينَةِ - gradska vrata - vrata grada (određena)

بَابُ مَدِينَةٍ - vrata grada - nije nešto drugo nego baš vrata (neodređena)

كَأْسُ مَاءٍ - čaša vode

Kao što se iz primjera vidi određena (i po smislu i gramatički) veza je ona čiji اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ nosi na sebi određeni član.

Između ove dvije riječi ne može se dodati nijedna riječ sem pokazne zamjenice, npr.:

بَابُ هَذِهِ الْمَدِينَةِ - vrata ovog grada

Ako se pokazna zamjenica odnosi na اَلْمُضَافُ (prvi dio gen. veze) i ona će doći poslije genitivne veze اَلإِضَافَةُ npr.:

بَابُ الْمَدِينَةِ هَذَا - (ova vrata grada) ova gradska vrata

Ako genitivna veza ima atribut, i on će doći poslije الإِضَافَةُ pa ako atribut imaju oba člana, prvo će doći atribut za اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ pa onda za اَلْمُضَافُ, npr.:

بِنْتُ تِلْكَ الأُمِّ الْجَمِيلَةِ الْعَاقِلَةُ - pametna kćer te lijepe majke

Ako prva imenica u genitivnoj vezi bude u dvojini, izgubit će posljednji slog ن npr.:

كِتَابَا الطَّالِبِ - dvije učenikove knjige

مِنْ كِتَابَي الطَّالِبِ - iz dviju učenikovih knjiga

Kad na mjestu اَلْمُضَافُ bude dvojina u genitivu ili akuzativu na krajnjem konsonantu ى uvijek će biti kesra ـِ kao što se iz primjera vidi.

Isti je slučaj kad prva imenica u genitivnoj vezi bude u pravilnom pluralu muškog roda - izgubit će svoj krajnji slog نَ npr.:

مُدَرِّسُو الْكُلِّيَّةِ - profesori fakulteta

بَيْنَ مُدَرِّسِي الْكُلِّيَّةِ - među profesorima fakulteta

Ako genitivna veza dođe u rečenici kao objekat, promijenu će preuzeti prvi dio, kao što će u slučaju da se ispred konstrukcije genitiva pojavi prijedlog i prvi dio doći u genitivu. Npr.:

رَأَيْتُ أُخْتَ مُحَمَّدٍ. - Vidjela sam Muhamedovu sestru.

ili فِي صَالَةِ الْمُسْتَشْفَى الْكَبِيرَةِ - u velikoj bolničkoj sali

Genitivna veza može biti kompleksa (složena iz više dijelova) npr.:

بَدَأَتْ عَمَلِيَّةُ إِيقَافٍ وَتَعْذِيبٍ وَتَقْتِيلِ الْمُوَاطِنِينَ. - Počela je akcija pritvaranja, mučenja i ubijanja građana.

Ako bolje razmotrimo ovu kompleksnu vezu, zapazit ćemo da prvi član اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ nije određen, a da su druga dva vezani veznicima (što nije uobičajeno) i tek krajnji je određen - pa se ovakve veze ne upotrebljavaju često. Katkad u ovakvim složenicama susrećemo prijedlog لِ - za npr.:

الأَمِينُ الْعَامُّ لِلأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ - Generalni sekretar Ujedinjenih nacija

Iz primjera se vidi da je i ova konstrukcija rastavljeni genitiv - jer riječ اَلْعَامُّ - generalni - ovdje je u funkciji atributa a الأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ su u genitivu zbog prijedloga لِ a riječ Ujedinjeni je također u funkciji atributa.

Pravilno bi bila upotrijebljena genitivna veza npr.:

شَرِكَةُ الْخُطُوطِ الْجَوِّيَّةِ الْبُوسْنَوِيَّةِ - vazduhoplovna kompanije Bosne

VJEŽBA 20.

عَائِلَةٌ كَبِيرَةٌ فِى مَنْزِلٍ صَغِيرٍ

كَانَ يَا مَكَانَ! كَانَ فِى قَدِيمِ الزَّمَانِ عَائِلَةٌ كَبِيــرَةٌ تَسْكُنُ مَنْزِلاً صَغِيـرًا خَارِجَ الْقَرْيَةِ. وَكَانَ ذَلِكَ الْمَنْزِلُ قَدِيمًا جِدًّا. سَقْفُهُ قَرْمِيــدٌ أَحْمَرُ وَجُدْرَانُهُ حِجَارَةٌ عَارِيَةٌ وَبَابُهُ مُشَقَّقٌ وَلاَ قُفْلَ لَهُ. وَكَانَ وَرَاءَ الْبَابِ سَقِيــفَةٌ مُظْلِمَةٌ ثُمَّ سَاحَةٌ ضَيِّقَةٌ. وَكَانَ فِى ذَلِكَ الْمَنْزِلِ غُرْفَةٌ وَاحِدَةٌ هِىَ هِىَ غُرْفَةُ الــــــنَّوْمِ وَالأَكْلِ وَالإِسْتِقْبَالِ وَالإِسْتِحْمَامِ. وَكَانَتْ الْعَائِلَةُ الَّتِى تَسْكُنُ ذَلِكَ الْمَنْزِلَ تَتَرَكَّبُ مِنْ شَيْخٍ وَعَجُوزٍ وَثَلاَثَةِ أَبْنَاءٍ وَثَلاَثِ بَنَاتٍ.

RIJEČI

كَلِمَاتٌ

خَارِجٌ - van(i)
قَدِيمٌ - star
سَقْفٌ - krov
قَرْمِيدٌ - crijep (ćeramida)
جُدْرَانٌ - zidovi
مُشَقَّقٌ - ispucan
قُفْلٌ - brava

غُرْفَةُ النَّوْمِ - spavaća soba
غُرْفَةُ الأَكْلِ - trpezarija
غُرْفَةُ الإِسْتِقْبَالِ - primaća soba
غُرْفَةُ الإِسْتِحْمَامِ - kupaonica
تَتَرَكَّبُ - sastojati se
عَجُوزٌ - starica
سَكَنَ - stanovati
مَنْزِلٌ - stan (kuća)
mjesto gdje se živi

تَمْرِينَاتٌ

1. Prevedi tekst - a zatim ga prepričaj (pismeno!) ili možda ispričaj o nekoj drugoj kući i porodici.

2. Zatim analiziraj tekst riječ po riječ, ovako:

كَانَ - biti (pomoćni gl. 3 l. m.r.)

يَا - o, oj! (vokativna čestica)

فِى - u (prijedlog)

قَدِيمُ الزَّمَانِ - drevna vremena (genitivna veza)

اَلْمُضَافُ = قَدِيمٌ - u genitivu zbog prijedloga

اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ = الزَّمَانِ

3) اَلْكَلاَمُ

Gdje ti radiš?	أَيْنَ تَعْمَلُ أَنْتَ؟
Ja radim u bolnici.	أَنَا أَعْمَلُ فِي الْمُسْتَشْفَى.
Pregledam bolesnike, objašnjavam im ono	أَكْشِفُ عَلَى الْمَرِيضِ وَاسْتَفْهِمُ مِنْهُ
što osjećaju kao bol i prepisujem im lijekove.	عَنْ أَلَمِهِ وَأَصِفُ لَهُ الدَّوَاءَ.
Moja supruga je bolničarka i ona mi pomaže u ordinaciji.	زَوْجَتِي مُمَرِّضَةٌ وَهِيَ تُسَاعِدُنِي فِي عِيَادَتِي.
Katkad idem bolesnicima njihovim kućama.	أَحْيَانًا أَذْهَبُ إِلَى الْمَرْضَى فِي بُيُوتِهِمْ.
Ja katkad osjećam glavobolju i kašljem.	أَحِسُّ أَحْيَانًا بِصُدَاعٍ وَعِنْدِي قَحَّةٌ.
Teško dišem i kašljem.	
Boli me stomak - imam grčeve.	بَطْنِي يُؤْلِمُنِي. (عِنْدِي) لِي مَغَصٌ.
Idite u bolnicu radi liječničkog pregleda.	إِذْهَبُوا إِلَى الْمُسْتَشْفَى لِلْمُعَايَنَةِ الطِّبِّيَّةِ.
Ja hoću da idem zubaru.	أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى طَبِيبِ الأَسْنَانِ.

NAPOMENA AUTORA

Pri izradi udžbenika arapskog jezika pomagala sam se sljedećim udžbenicima:

القواعد الاساسية في النحو والصرف – تأليف:

يوسف الحمادي، محمد محمد الشناوي، محمد شفيق عطا

(štampano u Kairu 1981. godine)

معجم النحو – عبد الغني الدقر

(štampano u Damasku 1975. godine)

قواعد اللغة العربية – تأليف: حفني بك ناصف، محمد بك دياب، الشيخ مصطفى طموم

(drugo izdanje štampano u Kairu 1909. godine)

التدريب على قواعد اللغة – ألفه الاساتذة:

ابراهيم مصطفى، عبد المجيد الشافي، محمود السيد عبد اللطيف

(štampano u Tunisu 1985. godine)

مميزات لغات العرب – تأليف: حفني ناصف بك

(drugo izdanje štampao Univerzitet u Kairu 1959. godine)

المبادى الصرفية – تأليف: سعد بن عمر

(štampano u Tunisu 1974. godine)

مبادى النحو – تأليف: محمد محمد رضوان، ابو المجيد احمد عبد الرحمن

(štampano u Kairu 1982. godine - drugo izdanje)

النصوص الجديدة في القراءة

grupa autora (štampano u Tunisu 1974. godine)

القراءة – تأليف الدكتور مصطفى الشكعة

(štampano u Kairu 1982. godine)

العصفور محاسن – تزليف: القطاري محمد سعيد فطوم

(štampano u Tunisu 1967. godine)

الجديد في القراءة و المحفوظات – تأليف: احمد ابو بكر ابراهيم، عبد العظيم بدوي

(štampano u Kuvajtu 1968. godine), te odlomke iz:

الايام – طه حسين

زقاق المدق – نجيب محفوظ

رحلة بن بطوطة

زينب – محمد حسين هيكل

SADRŽAJ

اللجنة الكويتية
المشتركة للإغاثة

Udžbenik je besplatan zahvaljujući donaciji Generalnog kuvajtskog komiteta

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA, NIPP "LJILJAN"

ISBN 9958-22-017-2. - ISBN 9958-11-006-7